

PRZEDMOWA

Centralna Biblioteka Statystyczna im.Stefana Szulca obchodziła w 2008 roku jubileusz 90-lecia działalności.

Biblioteka posiada największą specjalistyczną kolekcję wydawnictw statystycznych w kraju i drugą co do wielkości w Europie i należy do najstarszych, największych i najnowocześniejszych tego typu placówek w Polsce.

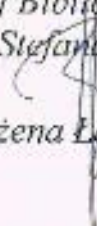
Informacja katalogowa o całości zbiorów jest dostępna on-line (<http://statlibr.stat.gov.pl>), a zbiory można wypożyczać za pośrednictwem Internetu.

Od 1968 roku Centralna Biblioteka Statystyczna spełnia funkcję głównej biblioteki w kraju w zakresie statystyki, demografii i dziedzin pokrewnych, a od 1998 roku - decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego - wchodzi w skład Narodowego Zasobu Bibliotecznego.

W 2006 roku Biblioteka stała się członkiem International Group of Ex Libris Users (IGeLU) z siedzibą w Sienie, a w 2007 roku została odznaczona przez Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich medalem „Bibliotheca Magna Perennisque” za wybitne zasługi dla polskiego bibliotekarstwa.

Przedstawiając Czytelnikom w poniższej publikacji historię Biblioteki, jej misję, ludzi i zadania, liczymy, że będzie ona nadal dobrze służyła statystyce publicznej i sprostą czekającym ją wyzwaniom budowy społeczeństwa wiedzy.

Dyrektor
Centralnej Biblioteki Statystycznej
im.Stefana Szulca
Bożena Łazowska

SPIS TREŚCI

Przedmowa.....	3
I.Historia CBS.....	5
II.Zbiory CBS	18
III.Działania CBS w zakresie budowy społeczeństwa informacyjnego.....	40
IV.Współpraca międzynarodowa CBS.....	51
V.System biblioteczny Aleph w CBS.....	58
VI.Wirtualna biblioteka statystyczna.....	66
VII.Ogólnopolski Konkurs Statystyczny – promocja statystyki i edukacja w CBS.....	75
VIII.Twórcy CBS.....	84
IX.Wieloletni plan rozwoju CBS.....	95
Aneks.....	112
Summary.....	119

I. HISTORIA CBS

TWORZENIE ZAPLECZA NAUKOWEGO DLA PRAC BADAWCZYCH GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO (1918-1968)

Biblioteka powstała równocześnie z organizującym się Głównym Urzędem Statystycznym w listopadzie 1918 roku, jako niezbędne zaplecze działalności Urzędu. Gdy w sierpniu 1915 roku rosyjskie władze zaborcze opuszczały Warszawę, ewakuując biuro Warszawskiego Komitetu Statystycznego do Petersburga, pozostawiły na szczęście zbiory materiałów bibliotecznych i archiwum w stanie nienaruszonym. One to właśnie stały się zalążkiem przyszłej Biblioteki GUS. Z ramienia Komitetu Obywatelskiego m. Warszawy księgozbiorem tym zaopiekował się wybitny polski uczyony, ekonomista i statystyk - prof. Ludwik Krzywicki, późniejszy współorganizator Głównego Urzędu Statystycznego i Instytutu Gospodarstwa Społecznego. Zbiór ocalony przez Ludwika Krzywickiego przed rozproszeniem i grabieżą liczył wówczas ok. 3.000 woluminów.

W 1919 roku pierwszy dyrektor GUS prof. Józef Buzek, znany ekonomista, statystyk i polityk galicyjski, doceniając wagę stworzenia właściwego zaplecza naukowego dla działań Urzędu, sprowadził ze Lwowa spuściznę po Lwowskim Wydziale Krajowym, prowadzącym badania naukowe w ramach Cesarstwa Austro-Węgier dla obszaru Galicji. Wśród nich znajdowały się XIX-wieczne serie stanowiące dziś bezcenne źródła do historii statystyki w zbiorach CBS (*Statistika Rossijskoj Imperii*, coroczne przeglądy poszczególnych guberni – *Obzor*, *Pamiatnaja Kniżka*; *Statistik des Deutschen Reichs*, *Preussische Statistik*, *Österreichische Statistik*, *Rocznik Statystyki Galicji*).

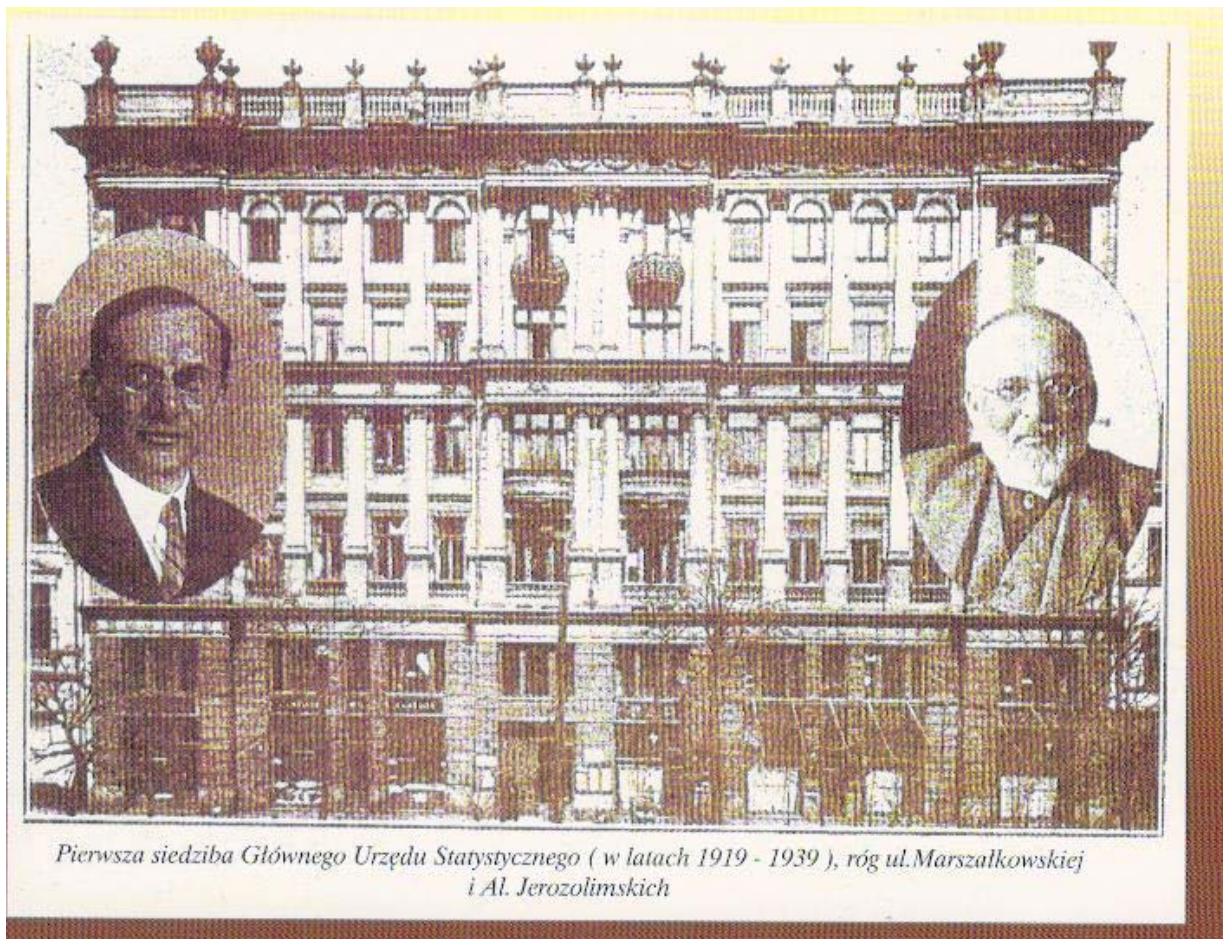
Do pracy Biblioteki przywiązywano dużą wagę, o czym świadczy choćby fakt powiadomienia specjalnym pismem z dnia 18 lutego 1920 roku rządu Rzeczypospolitej przez prof. Józefa Buzka, w którym informował on, że od 1 marca tegoż roku zostanie otwarta czytelnia naukowa przy bibliotece Urzędu, czynna codziennie w godz.9.00-21.00, a w niedziele i święta w godz.11.00-13.00. W tymże piśmie dyrektor GUS scharakteryzował zakres tematyczny zbiorów pisząc, iż „Biblioteka gromadzi dzieła z zakresu statystyki, prawa, zwłaszcza prawa administracyjnego i skarbowego, z ekonomii i dziedzin pokrewnych”.

Biblioteka kierowana przez prężnego, młodego statystyka – Stefana Szulca, który po kilku latach pracy w Bibliotece awansował na naczelnika Wydziału Wydawnictw GUS, nawiązała szybko liczne kontakty z instytucjami krajowymi i zagranicznymi, prowadząc wymianę publikacji m.in. z londyńskim British Museum, Library of Congress, Bureau of the Census w Waszyngtonie, Ligą Narodów. Dzięki temu księgozbiór - zwłaszcza publikacje statystyczne międzynarodowe - szybko się powiększał. To umożliwiło Głównemu

Urzędowi Statystycznemu prowadzenie badań w zakresie statystyki międzynarodowej, m.in. opracowywanie porównań międzynarodowych do *Rocznika statystyki RP* (1921-1930), *Małego Rocznika Statystycznego* (1930-1939), a także ułatwiło wydawanie od 1924 roku przeglądu miesięcznego, a następnie kwartalnego - *Handel zagraniczny*, a od 1927 roku *Rocznika Handlu Zagranicznego Rzeczypospolitej Polskiej*.

Biblioteka zaczęła w dwudziestoleciu międzywojennym prowadzić działalność wydawniczą, publikując od 1937 roku wykaz nabytków w układzie rzeczowym, znacznie ułatwiający wyszukiwanie informacji statystycznych. Te prace naukowe zapoczątkowała i prowadziła nad nimi nadzór, kierująca od 1928 roku pracami Biblioteki GUS, Irena Morsztynkiewicz, młoda wówczas i niezwykle ambitna działaczka Związku Bibliotekarzy Polskich.

W 1939 roku zbiory biblioteczne liczyły już 60.000 woluminów, przy rocznych nabytkach sięgających 3.000 woluminów.

W latach II wojny światowej misją pracowników Biblioteki GUS było uchronienie jej zbiorów przed zniszczeniem i grabieżą. To zadanie zostało wykonane. Podczas wojny obronnej Polski we wrześniu 1939 roku pracownicy Biblioteki próbowali uratować część księgozbioru i lokowali go w zapewniających - ich zdaniem - bezpieczeństwo miejscach. Wszystkie

uratowane w ten sposób w 1939 roku książki uległy niestety zniszczeniu podczas powstania warszawskiego 1944 roku (było to jednak niewiele ponad 4.000 woluminów).

Po wkroczeniu do Warszawy w październiku 1939 roku niemieckie władze okupacyjne poleciły spakować cały księgozbiór Biblioteki GUS i przewieźć je do Krakowa, gdzie ulokowano je w Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego, zajmowanego przez niemiecki urząd statystyczny. Pracująca wówczas w Bibliotece Stefania Zdrodowska uzupełniła częściowo czasopisma i serie statystyczne wydawane podczas wojny przez państwa osi: Rzym- Berlin-Tokio oraz krajów podbitych przez III Rzeszę. Utracono jednak wówczas niektóre cymelia, wywiezione przez okupanta do Berlina. Gdy w sierpniu 1944 roku niemiecki urząd statystyczny Generalnego Gubernatorstwa został ewakuowany z Krakowa, księgozbiór Biblioteki GUS pozostał na miejscu w Collegium Novum, którego gmach obsadziły wojska Wehrmachtu. Pracownicy Biblioteki podjęły prace w kuchni Wehrmachtu. Stefania Zdrodowska, formalnie nie pracując w Bibliotece, sprawowała pieczę nad księgozbiorem, mając klucze do gmachu Collegium Novum. Za chronienie przed grabieżą i rozproszeniem zbiorów Biblioteki GUS Stefanię Zdrodowską odznaczono w 1948 roku Złotym Krzyżem Zasługi.

Pod koniec lutego 1945 roku zbiorami Biblioteki i czuwającym nad nim personelem zaopiekował się czasowo krakowski Urząd Wojewódzki, a po reaktywowaniu Głównego Urzędu Statystycznego w marcu 1945 roku – rozpoczęto reewakuację księgozbioru. Na czele GUS stał wówczas prof. Stefan Szulc, wybitny demograf i statystyk, który osobiście czuwał nad kilkumiesięczną operacją przewiezienia m.in. księgozbioru Biblioteki do stolicy.

W uznaniu wybitnych zasług profesora dla Biblioteki, w 1989 roku decyzją ówczesnego Prezesa GUS – Franciszka Kubiczka – nadano naszej instytucji imię Stefana Szulca.

Po dokonaniu bilansu strat wojennych w 1945 roku okazało się, że wśród zbiorów bibliotecznych były one niewielkie. Wywiezienie księgozbioru do Krakowa uratowało go przed zniszczeniem w czasie powstania warszawskiego. Pierwsze powojenne skontrum wykazało stratę ok. 5.000 woluminów.

W 1953 roku oddano do użytku nową siedzibę Biblioteki, przy gmachu GUS w al.Niepodległości 208, zaprojektowaną przez pracownię prof. Romualda Gutta specjalnie dla jej potrzeb.Wznowione zostały wówczas prace naukowe, zaczęto uczestniczyć w pracach nad katalogami centralnymi nabytków zagranicznych Biblioteki Narodowej i Szkoły Głównej Planowania i Statystyki (obecnie Szkoły Głównej Handlowej).Wprowadzono tzw. informacje ekspresową o artykułach z ważniejszych czasopism krajowych i zagranicznych, ulepszono formę informacji bibliograficznych o nabytkach (kwartalnik *Biuletyn Nabytków*) i uruchomiono wypożyczanie międzybiblioteczne.¹

¹ Biblioteka GUS/Irena Morsztynkiewicz//Wiadomości Statystyczne 1964 nr 3 s.25-26

Odbudowę pracy Biblioteki po wojnie oraz nadanie jej statusu centralnej biblioteki naukowej w kraju w zakresie statystyki i demografii zawdzięcza nasza instytucja przede wszystkim wieloletniej dyrektorce – dr Irenie Morsztynkiewiczowej, znanej działaczce Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich i IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), autorce kilkudziesięciu prac naukowych i popularnonaukowych z dziedziny bibliografii i bibliotekoznawstwa.

PRZEKSZTAŁCENIE PLACÓWKI WEWNĘTRZNEJ URZĘDU W OTWARTĄ, CENTRALNĄ INSTYTUCJĘ W SKALI KRAJU W ZAKRESIE STATYSTYKI, DEMOGRAFII I DZIEDZIN POKREWNYCH (1968-1996)

10 grudnia 1968 roku - decyzją Prezesa GUS - nadano Bibliotece nowy statut. Przekształcił on dotychczasową bibliotekę Urzędu w Centralną Bibliotekę Statystyczną (CBS), spełniającą funkcje głównej Biblioteki w kraju w zakresie : teorii i praktyki statystycznej, demografii, statystyki matematycznej, techniki statystycznej i dyscyplin pokrewnych. Podniesiona została jej ranga.

Kierujący w tym okresie Biblioteką przez prawie 30 lat dyrektor Andrzej Jopkiewicz utworzył dział bibliografii i dział informacji statystycznej, które podjęły prace m.in. nad wydawaniem wielotomowej serii *Bibliografii Wydawnictw GUS*, *Bibliografii piśmiennictwa demograficznego* oraz *Bibliografii Piśmiennictwa Statystycznego (bez wydawnictw GUS)*.²

W Bibliotece cyklicznie publikowano *Biuletyn Nabytków CBS*, zeszyty z serii *Zestawienia Bibliograficzne* (wśród nich wydano m.in. : *Bibliografię prac prof. dr Stefana Szulca*, *Ludwika Krzywickiego – bibliografię prac z zakresu statystyki i ekonomii*, *Spisy powszechnie w Polsce*, *Wykaz bibliograficzny roczników i czasopism Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz innych organizacji międzynarodowych w zbiorach Centralnej Biblioteki Statystycznej im.S.Szulca*, *Bibliografię prac Ireny Morsztynkiewicz*, *Bibliografię dydaktyki statystyki*, *Bibliografię prac prof. dr Jerzego Neymana*, *Bibliografię prac prof. dr Kazimierza Romaniuka* i wiele innych opracowań autorstwa : Joanny Górskiej, Marii Korczyńskiej, Anny Łabędy i Bożeny Łazowskiej).

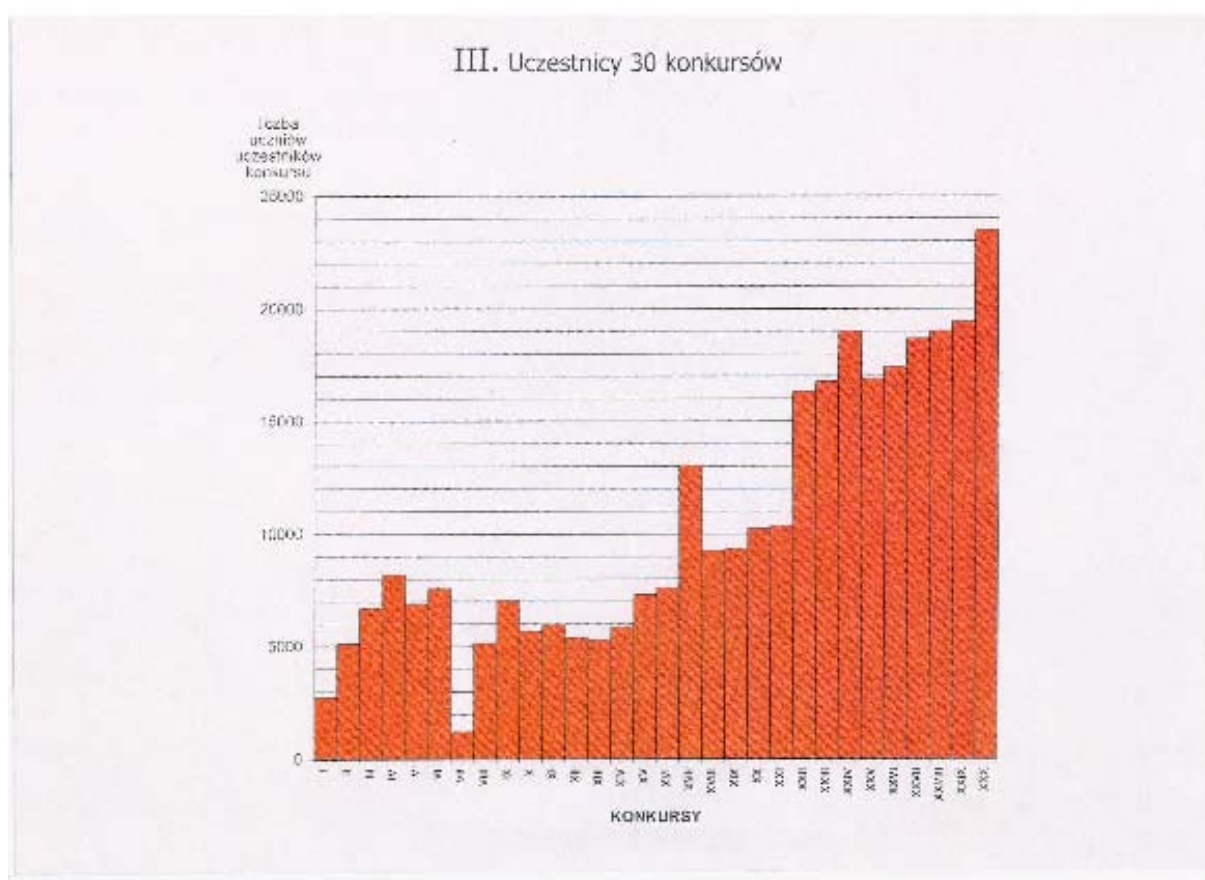
Cyklicznie opracowywano i wydawano w Bibliotece informatory *Roczniki statystyczne świata w zbiorach CBS*. Poza tym opublikowano kilkadziesiąt artykułów w czasopismach naukowych dotyczących zbiorów, kolekcji i pracy Centralnej Biblioteki Statystycznej im. S. Szulca.³

² Centralna Biblioteka Statystyczna. Dzieje. Zbiory. Zadania/Andrzej Jopkiewicz//Wiadomości Statystyczne 1976 nr 2 s.44-46

³ Przykładowo : Katalogi Centralnej Biblioteki Statystycznej/Anna Łabęda//Wiadomości Statystyczne 1980 nr 1 s.45-46;Opracowanie serii wydawniczych GUS w katalogach Centralnej Biblioteki Statystycznej/ Anna Łabęda//Wiadomości Statystyczne 1982 nr 12 s.43-44; Zasoby specjalistyczne w zbiorach Centralnej Biblioteki Statystycznej/Zygmunt Peuker//Wiadomości Statystyczne 1983 nr 2 s.39-42; Zbiory kartograficzne w Centralnej Bibliotece Statystycznej/Stanisław Turkowiak//Problemy map społeczno-gospodarczych , Lublin 1978.

W latach 70-tych i 80-tych bardzo popularny stał się organizowany przez Bibliotekę - celem promocji statystyki w szkołach średnich – ogólnopolski konkurs statystyczny. Jego animatorami byli przez lata: autor pytań i ankiety konkursowej Zygmunt Peuker – wielce zasłużony dla statystyki wieloletni pracownik GUS, dyrektor departamentu, autor kilkuset publikacji z zakresu dydaktyki statystyki, działacz Polskiego Towarzystwa Statystycznego oraz Andrzej Jopkiewicz - dyrektor CBS, działacz Polskiego Towarzystwa Statystycznego i Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, przewodniczący konkursowego jury.

Pierwsza edycja konkursu pod patronatem Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego – odbyła się w 1968 roku. Konkurs nie był organizowany jedynie w latach 1973-1976. W 2008 roku odbyła się jego XXXVII edycja.

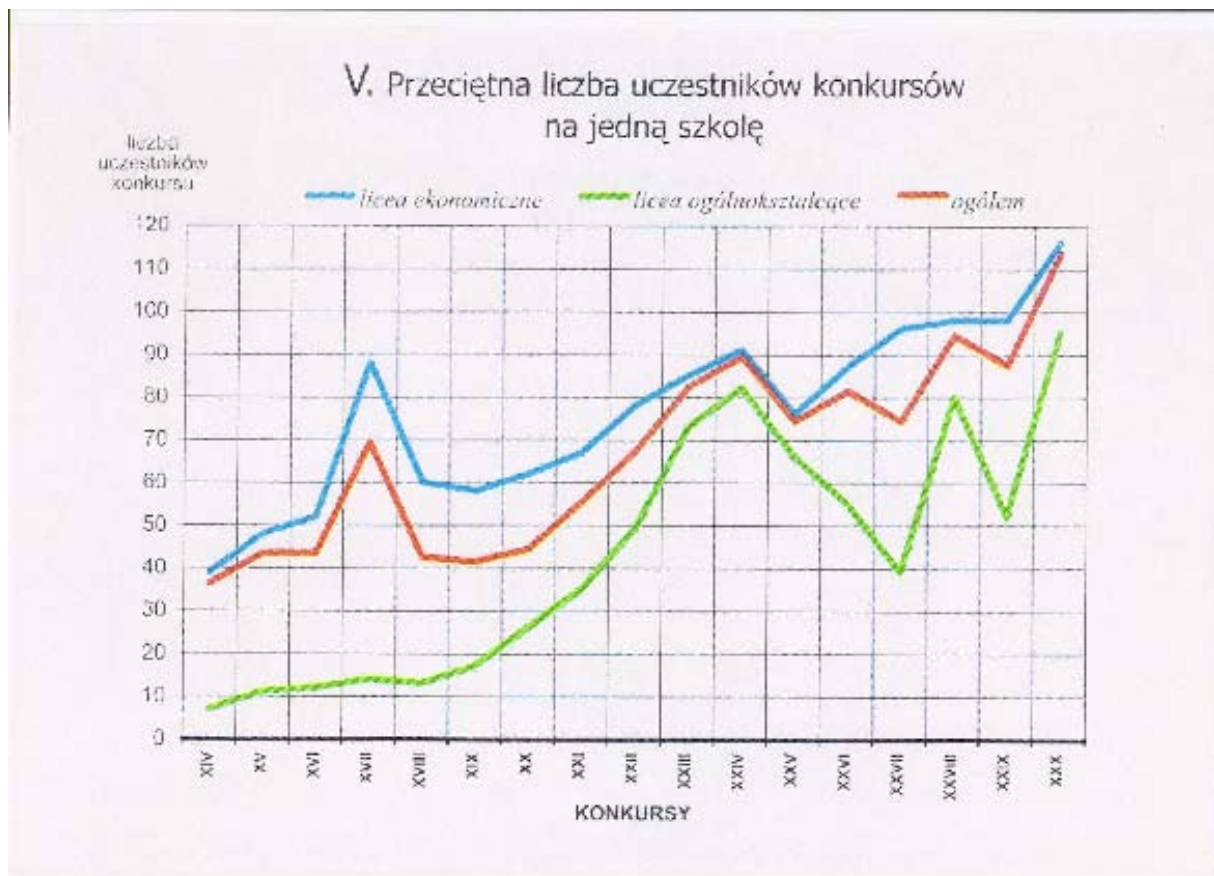

Celem Konkursu było i jest nadal rozwijanie umiejętności i wiedzy młodzieży w zakresie statystyki zdobywanej w szkole na lekcjach statystyki, matematyki, geografii etc... w oparciu o *Mały Rocznik Statystyczny Polski*.

W latach 1968-1972 i 1977-2004 uczniowie odpowiadali na pytania ankiety konkursowej dotyczące danych publikowanych w *Małym Roczniku Statystycznym Polski*.

W 2004 roku Prezydium GUS podjęło decyzję o zmianie formuły konkursu – tak by była ona bardziej atrakcyjna dla uczniów i promowała nie tylko wiedzę, ale i umiejętności takie jak : kreatywność, zdolność

samodzielnego myślenia.... Zadanie Konkursowe polega obecnie na opracowaniu jednego z trzech podanych do wyboru tematów w oparciu o wiedzę uzyskaną z *Małego Rocznika Statystycznego Polski*.

Biorąc pod uwagę wieloletni, masowy udział młodzieży szkół średnich w konkursie uważamy, że Ogólnopolski Konkurs Statystyczny jest świetną formą promocji statystyki, organizowaną przez Bibliotekę od ponad 35 lat.⁴ Konkurs nastawiony głównie na edukację statystyczną społeczeństwa ma ogromne walory poznawcze, dydaktyczne i wychowawcze.

Należy do największych przedsięwzięć organizowanych przez Centralną Bibliotekę Statystyczną w zakresie promocji statystyki – obok organizowanych wystaw, wykładów, prelekcji, prezentacji systemu bibliotecznego dla młodzieży, studentów, delegacji zagranicznych itp.

W latach 90-tych ubiegłego wieku Centralna Biblioteka Statystyczna podjęła też żmudne dzieło uporządkowania, skatalogowania i naukowego opracowania ogromnego księgozbioru niedostępnego do 1989 roku dla ogółu czytelników ze względu na klauzule tajności.

Było to możliwe dzięki decyzjom podjętym w 1989 roku przez ówczesnego Prezesa GUS dr Franciszka Kubiczka – który odpoufnił ogromny – liczący ponad 20.000 woluminów zbiór wydawnictw opublikowanych przez GUS w

⁴ XXXV Ogólnopolski Konkurs Statystyczny /Bożena Łazowska//Wiadomości Statystyczne 2007 nr 4 s.90-92

latach 1950-1988 z klauzulami : „poufne”, „do użytku służbowego”, „do użytku wewnętrznego”.⁵ Miało to ogromne znaczenie dla udostępnienia tego zupełnie nieznanego dotychczas dla zwykłego użytkownika czytelni zbioru bardzo ważnego dla badań ekonomicznych i statystycznych zwłaszcza porównawczych, w dłuższych szeregach czasowych i dla historyków gospodarczych.

W 1997 roku podjęto w Bibliotece prace nad pełnym uporządkowaniem tego unikalnego w skali kraju zbioru i wydania brakującego ogniwa bibliografii, przedstawiającego nieznaną publikację Urzędu. Prace te zakończono wydaniem dwutomowej *Bibliografii wydawnictw poufnych i służbowych GUS 1950-1988*.⁶ Tym samym udostępniono całość zbiorów głównych Biblioteki i informację o nich wszystkim czytelnikom.

Dorobek CBS w zakresie gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów doczekał się krajowego uznania. W 1998 roku decyzją ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego CBS weszła do elitarnego kręgu bibliotek tworzących Narodowy Zasób Biblioteczny.

AUTOMATYZACJA PRAC W CBS, WŁĄCZENIE DO SIECI KOMPUTEROWYCH, W TYM PRZEDE WSZYSTKIM DO INTERNETU (1997-2004)

Podjęte przez GUS w październiku 1996 roku decyzje o modernizacji Centralnej Biblioteki Statystycznej im. Stefana Szulca oraz wyasygnowanie funduszy z PHARE przez Unię Europejską dały możliwość skomputeryzowania działalności Biblioteki.

Celem modernizacji było włączenie CBS w krajowy i międzynarodowy system wymiany informacji za pośrednictwem Internetu, usprawnienie pracy bibliotekarzy i wzrost efektywności obsługi użytkowników. Udało się to osiągnąć. Ramowy program modernizacji został opracowany przy pomocy eksperta PHARE – p. Guido Badalamenti, który jest dyrektorem Biblioteki Uniwersytetu w Sienie oraz pełnił kilka lat funkcję przewodniczącego Międzynarodowego Stowarzyszenia Użytkowników Systemu ALEPH (ICAU – International Consortium of ALEPH Users).⁷

W swoim dokumencie opracowanym w maju 1997 roku Guido Badalamenti określił nową misję Biblioteki, warunki dobrej pracy zorganizowanej inaczej w związku z automatyzacją CBS i postawił jako główne zadanie dla Biblioteki otwarcie się na potrzeby użytkowników. Ekspert PHARE zdefiniował hasłowo misję CBS : „Biblioteka musi otworzyć wszystkie drzwi i wpuścić użytkowników do swego wnętrza. Nie powinna być Urzędem ani

⁵ „Zarządzenie nr 26 z dnia 10 kwietnia 1989 roku w sprawie zniesienia niektórych klauzul ograniczających dostęp do informacji statystycznych” oraz „Zarządzenie nr 40 z dnia 31 maja 1989 roku w sprawie ograniczenia rodzajów wiadomości statystycznych stanowiących tajemnicę służbową i państwową”.

⁶ Bibliografia wydawnictw poufnych i służbowych GUS 1950-1988, t.I-II/Bożena Łazowska. -Warszawa, GUS.CBS, 1998-2000.

⁷ G.Badalamenti, *Library automation implementation in the Central Statistical Library*, CSO, Warsaw 1997.

magazynem lecz otwartą na potrzeby użytkowników nowoczesną placówką z pełnym serwisem informacyjnym o swoich zbiorach i zbiorach innych bibliotek.”

Biorąc pod uwagę rady eksperta Biblioteka zreorganizowała swą strukturę i model pracy. Połączone zostały działy informacji i bibliografii, utworzono specjalistyczne stanowisko dla bibliotekarza systemowego i dwa stanowiska dla administratorów systemu bibliotecznego ALEPH.

Pierwsze działania techniczno-modernizacyjne w Bibliotece rozpoczęto w latach 1996-1997 od zakupu serwera dużej mocy, 23 stacji komputerowych, 12 drukarek, serwera CD-ROM, czytników kodów kreskowych i sprzętu prezentacyjnego oraz mebli umożliwiających instalację zakupionego sprzętu.⁸

W 1997 roku w CBS uruchomiono oprogramowanie, zainstalowano system operacyjny, przeprowadzono kompleksowe szkolenie pracowników.

W maju 1997 roku zakończono szkolenie pracowników merytorycznych w zakresie zintegrowanego, automatycznego systemu bibliotecznego ALEPH (Automated Library Expandable Program). Od października 1997 roku rozpoczęto wdrażanie procedur i wykorzystywanie poszczególnych modułów systemu do prac bieżących, a od 1 stycznia 1998 roku rozpoczęto automatyczne katalogowanie zbiorów bieżących.

Bazę katalogu komputerowego w systemie ALEPH udostępniono użytkownikom 12 stycznia 1998 roku, umożliwiając przeglądanie jej nie tylko w obrębie sieci CBS, ale także z dowolnego komputera pracującego w sieci Internet.⁹

Pracami modernizacyjnymi Biblioteki kierowała jej ówczesna dyrektorka - Janina Pawlik. Pomagał jej, zwłaszcza w zakresie szkoleń, Andrzej Styczyński - oddelegowany z Centralnego Ośrodka Informatyki Statystycznej koordynator ds. wdrażania automatyzacji. W pierwszym etapie komputeryzacji prac Biblioteki bardzo pomocny był kilkusobowy zespół kierowany przez prof. Eugeniusza Ścibora z Instytutu Informacji Naukowo-Technicznej, który m.in. opracował zasady tworzenia języka informacyjno-wyszukiwawczego w Centralnej Bibliotece Statystycznej. W zespole prof. Eugeniusza Ścibora pracowały m.in. Katarzyna Ślaska – obecnie wicedyrektor Biblioteki Narodowej oraz Anna Sadoch – dziś kierownik Działu Opracowania Zbiorów w Bibliotece Sejmowej. Ze strony Centralnej Biblioteki Statystycznej za wdrażanie systemu ALEPH do Biblioteki, w tym zwłaszcza za proces retrokonwersji zbiorów i utworzenie bazy katalogowej w Internecie odpowiadało dwóch kustoszy i kierowników działów zarazem: Bożena Łazowska i Barbara Świącicka.

Po wprowadzeniu CBS do Internetu, Biblioteka i jej użytkownicy mogą korzystać z baz danych informacyjnych, dostępnych w tym systemie w

⁸ PHARE Programme PL 9302 Upgrading of the Statistics Information System POLSTAT. Data Processing, Publishing, Training and Library computerization equipment and related software / Central Statistical Office, CSO, Warsaw 1997.

⁹ Modernizacja Centralnej Biblioteki statystycznej/Bożena Łazowska//Wiadomości Statystyczne 2005 nr 7 s.88-93

bibliotekach polskich i zagranicznych, a także z baz statystycznych posadowionych na serwerach zagranicznych. Komputeryzacja prac umożliwia sprawne, szybkie i łatwe opracowywanie zestawień bibliograficznych, informatorów. Przyczynia się także do rozwinięcia współpracy krajowej i zagranicznej z bibliotekami i ośrodkami dokumentacyjno-informacyjnymi.

Dzięki modernizacji CBS zaczęła uczestniczyć aktywnie w pracach ICAU (International Conference of Aleph Users), a następnie w International Group of Ex Libris Users (IGeLU) z siedzibą w Sienie. Biblioteka jest członkiem tego stowarzyszenia od 2005 roku, co pomaga rozwijać i doskonalić jej system organizacyjny, jak i techniczny.

CBS DZIŚ I JUTRO TO DIGITALIZACJA KATALOGÓW, ZBIORÓW I ZORGANIZOWANIE BIBLIOTEKI CYFROWEJ W ŚRODOWISKU WIRTUALNYM DOBRZE SŁUŻĄCEJ BUDOWIE SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO OPARTEGO NA WIEDZY

Od kilku lat Biblioteka jest miejscem implementacji technologii komputerowych. Zautomatyzowano katalogi biblioteczne, obieg dokumentów w bibliotece, włączono CBS do internetu i do sieci bibliotek pracujących w zautomatyzowanych programach bibliotecznych (ALEPH, VTLS, VIRTUA).

Od 2005 roku prowadzona jest w CBS digitalizacja : katalogów i zbiorów.

Zasadniczym problemem są wysokie koszty digitalizacji - biblioteka prowadzi ją głównie z dotacji programu PHARE 2003 i Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego a także - częściowo - własnymi siłami. Trudne są decyzje dotyczące typowania materiałów - dotychczas przyjmowaliśmy za pewnik, że należy objąć skanowaniem przede wszystkim zbiory Narodowego Zasobu Bibliotecznego (NZB). Wobec jednak toczącej się obecnie dyskusji prawnej co powinno wchodzić do NZB a co nie (zwłaszcza odnośnie zbiorów obcych choć dotyczących ziem polskich np. z okresu zaborów) musimy sami rozstrzygać, które zbiory powinny być digitalizowane w pierwszej kolejności, biorąc pod uwagę zarówno proveniencję dokumentu, jego wiek, stan zachowania, jak i brak prawdopodobieństwa występowania w innych kolekcjach (aby nie dublować procesów digitalizacyjnych przynajmniej w kraju).

W latach 2004-2007 zdigitalizowano w CBS przede wszystkim wydane w latach 1919-1939 roczniki statystyczne RP, wszystkie wydane przez GUS publikacje z I Powszechnego Spisu Ludności RP (1921 rok) i II Powszechnego Spisu Ludności RP (1931 rok) a także najcenniejsze XIX i XX wieczne cimelia statystyczno-ekonomiczne ze zbiorów CBS oraz część najcenniejszych zbiorów kartograficznych.

Biblioteka będzie nadal, szerzej niż dotychczas, uczestniczyć we wdrażaniu projektu „Europejskiej Biblioteki Cyfrowej”, digitalizować najcenniejsze, liczące ok.3.000 woluminów zbiory XIX-wieczne i z początku XX wieku z

zakresu statystyki i demografii, które mają charakter unikalny i znajdują się częstokroć jedynie w naszych zbiorach.

Poza tym Biblioteka przeniesie na nowsze nośniki elektroniczne (CD-romy lub DVD) zbiór ponad 160 cimełiów zabezpieczonych na mikrofilmach.

Zabezpieczone dotychczas w wersji cyfrowej cimełia i mapy są posadowione na nowozakupionym serwerze i udostępniane użytkownikom na stacjach roboczych zainstalowanych w czytelni. Problemem pozostaje natomiast ich udostępnienie zewnętrzne – ze względu na wymogi bezpieczeństwa sieci GUS, jak i ze względu na wysokie koszty dodatkowej licencji potrzebnej do połączenia opisów katalogowych z cyfrowymi zapisami dokumentów.

W ostatnich dwóch latach CBS zdigitalizowała również tradycyjny, alfabetyczny katalog kartkowy Biblioteki obejmujący zbiory z lat 1918-1997 oraz bazę wydawnictw wewnętrznych GUS z lat 1950-1988.

Dzięki tej operacji Biblioteka udostępnia cały katalog tradycyjny i OPAC on-line (<http://statlibr.stat.gov.pl>) co znacznie ułatwia pracę naszym użytkownikom.

Podstawowym zadaniem, a zarazem misją dla CBS na najbliższe lata jest budowa biblioteki wirtualnej.

Chodzi o zbudowanie nowej biblioteki w świecie generacji internetowej, tak aby cyfrowe zapisy produkowane w CBS były dostępne nie tylko z naszej strony domowej www, ale z wielu naukowych przeszukiwarek, jak np. Digital Book Index

Jednym z ważniejszych zadań CBS na najbliższe lata, które przybliży nas do tego celu, będzie wprowadzenie do użytkowanego zintegrowanego systemu bibliotecznego ALEPH 500: opisów bibliograficznych dokumentów kartograficznych i cimełiów z równoczesnym przyporządkowaniem do nich cyfrowych wersji dokumentu, indeksacji wg Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiątej (UKD) dla zeskanowanego katalogu alfabetycznego CBS z lat 1980-1996 i 1919-1980 i udostępnienie w Internecie tej możliwości wyszukiwania, unifikacja kontroli rekordów bibliograficznych dla druków zwartych i ciągłych, opracowanie i wdrożenie nowej wersji oprogramowania komputerowego, która poszerzy zakres usług dla użytkowników m.in. w zakresie internetowego zamawiania wypożyczeń i założenia automatycznych kont czytelniczych.

Poza tym Centralna Biblioteka Statystyczna zamierza m.in. na podstawie używanego obecnie języka informacyjnego opartego o słowa kluczowe oraz używanego obecnie przez nas tezaury Biblioteki Sejmowej - wprowadzić zintegrowany tezaurus biblioteczny.

Będziemy rozwijać współpracę biblioteki w sieciach rozległych w oparciu o system ALEPH w wersji 18.2 i wyższych, które umożliwiają utrzymywanie wspólnego katalogu przez wiele niezależnie zarządzanych bibliotek bez żadnych dodatkowych mechanizmów.

W kwietniu 2008 roku udostępniliśmy nową stronę domową CBS w Internecie :

Centralna Biblioteka Statystyczna im. Stefana Szulca

Centralna Biblioteka Statystyczna

START GALERIA BIP

[Dane adresowe](#)[Status prawny](#)[Budżet](#)[Historia i misja](#)[Struktura organizacyjna](#)[Regulamin i cennik usług](#)[Przetargi](#)

ZBIORY

KONTAKT

PRACOWNICY

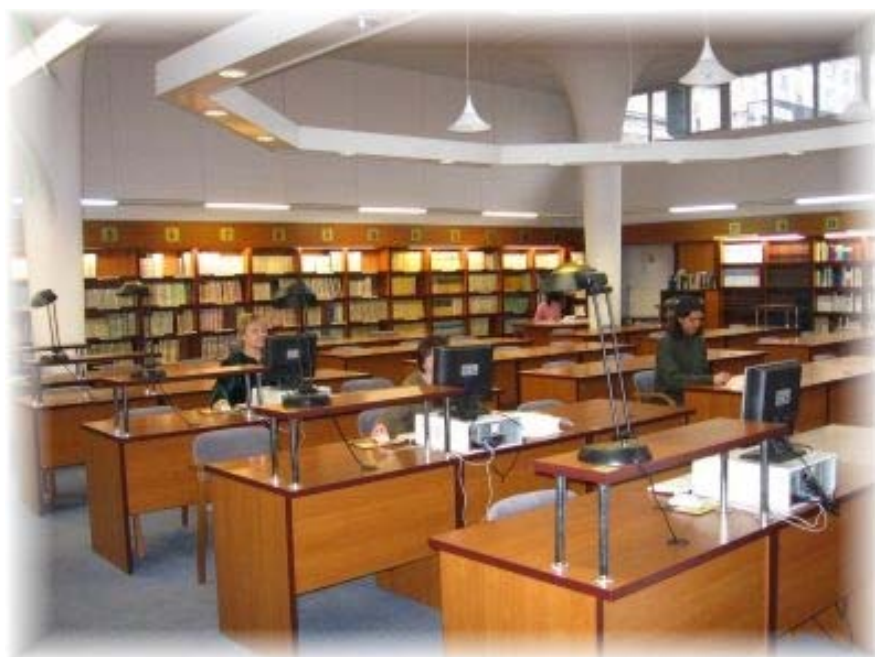
KATALOGI

CZASOPISMA

BIBLIOTEKI

KONKURS

GUS

[Informacja - w.zieliński@stat.gov.pl](mailto:w.zieliński@stat.gov.pl)

Kluczowe znaczenie dla rozwoju CBS będzie miało uruchomienie wspólnie z Urzędem Statystycznym we Wrocławiu i we współpracy z COIS systemu „Biblioteka” opracowanego przez informatyków tego Urzędu. System „Biblioteka” umożliwi użytkownikom Portalu Informacyjnego GUS wyszukiwanie informacji o księgozbiorach 16 urzędów statystycznych i ich oddziałów, Centrum Statystyki Edukacji w Jachrance oraz Centralnego Informatorium Statystycznego. Tym samym Centralna Biblioteka Statystyczna

stanie się centrum udostępniania danych statystycznych dostępnych zarówno w jej zbiorach, jak i w zbiorach pozostałych jednostek statystyki publicznej.

To stworzy system „jednego bibliotecznego okienka” dla użytkownika on-line, poszerzy niebywale możliwości wyszukiwawcze naszych użytkowników, ułatwi im i przyspieszy pozyskiwanie informacji statystycznych.

W 2009 roku Centralna Biblioteka Statystyczna zamierza rozbudować lektorium informatyczne i wprowadzić szerszy zakres udostępniania zbiorów elektronicznych i baz on-line w oparciu o technologię modułów opracowanych w ostatnim czasie przez Ex Libris, które umożliwiają równoległe wyszukiwanie w wielu katalogach bibliecznych pracujących w różnych systemach, elektronicznych bazach danych (prenumerowanych i dostępnych bezpłatnie) oraz czasopismach elektronicznych dostępnych dla danej instytucji, dostarczając użytkownikom wspólne listy rezultatów i dalsze usługi z dostępem do pełnych tekstów włącznie.

Najdalej za pięć lat CBS powinna wprowadzić następujące moduły ALEPH-a umożliwiając użytkownikom szersze wyszukiwanie zbiorów przez Internet:

- moduł SFX, który wzbogaca usługi biblieczne, umożliwiając zarządzanie i następnie odkrywanie i dostarczanie zasobów cyfrowych w różnych formach oraz metadanych z nimi związanych, zawartych w środowisku ALEPH 500, umożliwiając tworzenie połączeń między różnego rodzaju zbiorami informacji w wersji elektronicznej, a także między zasobami dostępnymi w sieci Internet,
- moduł MetaLib ułatwiający organizację, rozpowszechnianie, wyszukiwanie oraz dostęp do informacji naukowych w niejednorodnym środowisku katalogów bibliecznych oraz elektronicznych baz danych,
- moduł DigiTool i Verde – pozwalające na budowanie zbiorów informacji w wersji elektronicznej, służące do zarządzania i dostarczania dostępu do zasobów elektronicznych.

Dobrze byłoby również implementować w tym samym czasie do Biblioteki PRIMO – system nowej generacji służący do wyszukiwania, jak i dostępu do zasobów (niezależnie od ich formatu i lokalizacji).

Celem wprowadzenia powyższych modułów i nowych rozwiązań w systemie ALEPH w CBS jest przede wszystkim umożliwienie naszym Czytelnikom przeglądanie metadanych, wykonywanie wyszukiwań pełnotekstowych w metadanych i obiektach bibliecznych, wyszukiwanie i odczytywanie zbiorów cyfrowych poprzez Web OPAC, ale także usprawnienie pracy bibliotekarzy poprzez maksymalną automatyzację i uproszczenie prac bibliecznych.

Głównym zadaniem Biblioteki na najbliższe lata jest stworzenie zeń nowoczesnego centrum biblioteczno-informacyjnego, uczestniczącego w krajowym i międzynarodowym systemie wymiany informacji. Centralna Biblioteka Statystyczna powinna stanowić sprawnie funkcjonujące zaplecze dla szerokiego kręgu odbiorców bieżącej i historycznej informacji statystycznej, ściśle współpracując z Departamentem Informacji, w tym zwłaszcza z Centralnym Informatorium Statystycznym Głównego Urzędu Statystycznego.

Nowe technologie informacyjne mają być wprowadzane nie po to, aby zanikało czytelnictwo tradycyjnej książki, ale po to by szybciej i efektywniej każdy nasz użytkownik – na miejscu w czytelni, w lektorium informatycznym lub on-line mógł uzyskać interesujący go zbiór informacji statystycznych, demograficznych i pochodnych, będący w zasobach naszej biblioteki, bibliotek pozostałych jednostek organizacyjnych statystyki publicznej lub grupy bibliotek współpracujących z nami bez względu na formę : tradycyjną (wersje print) czy elektroniczną (dostęp do baz on-line, Cd-romów, DVD itp.).

Budowa społeczeństwa informacyjnego opartego na wiedzy jest celem, misją i najważniejszym wyzwaniem określającym przyszłość pracy Centralnej Biblioteki Statystycznej na najbliższe lata.

II. ZBIORY CBS

KSIEGOZBIÓR

Powstała w 1918 r. Centralna Biblioteka Statystyczna im. Stefana Szulca posiada największą specjalistyczną kolekcję wydawnictw statystycznych w Polsce i drugą tego typu kolekcję w Europie.

Zbiory główne Biblioteki liczą obecnie ok. 450.000 woluminów (w tym ok. 1.500 tytułów czasopism), zbiory kartograficzne to ponad 5.000 atlasów, map i planów, a zbiory specjalne obejmują ok. 20.000 vol. (wydawnictwa Głównego Urzędu Statystycznego i wojewódzkich urzędów statystycznych wydane w latach 1950 - 1988 z klauzulą "do użytku wewnętrznego", "do użytku służbowego", "poufne" - udostępnione decyzją Prezesa GUS Franciszka Kubiczka w 1989 roku ogółowi czytelników). Zbiory wydawnictw elektronicznych (CD-romy) obejmują ponad 1.100 egzemplarzy.

Księgozbiór Biblioteki, obejmuje – jako jedyny na świecie - niemal kompletne wielotomowe XIX-wieczne statystyczne serie wydawnicze trzech państw zaborczych :

- Rosji - *Statistika Rossijskoj Imperii* z lat 1887-1914, *Pervaja Vseobščaja Perepis Naselenija 1897*, coroczne przeglądy poszczególnych guberni – *Obzory*, *Pamiatnaja Knizka* z lat 1887-1914, *Trudy Warszawskiego Statističeskogo Komiteta* z lat 1889-1914, *Eżegodnik Rossii* z lat 1906-1913, *Rocznik Statystyczny Królestwa Polskiego* z lat 1914-1916,

- Prus - *Statistik des Deutschen Reichs* 1873-1932 – wraz z opublikowanymi wynikami spisów ludności z lat : 1871, 1880, 1890, 1900 ..., *Preussische Statistik* z lat 1861-1934, *Statistisches Jahrbuch für den Preussischen Staat* z lat 1904-1934, *Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich* z lat 1880-1940 oraz komplety czasopism statystycznych – *Monatshefte, Vierteljahreshefte*,
- Austro-Węgier - *Österreichische Statistik* z lat 1882-1913, *Rocznik statystyki Galicji* z lat 1886-1913, *Wiadomości Statystyczne o Mieście Lwowie* z lat 1876-1895, 1905- 1906, 1914 itp.

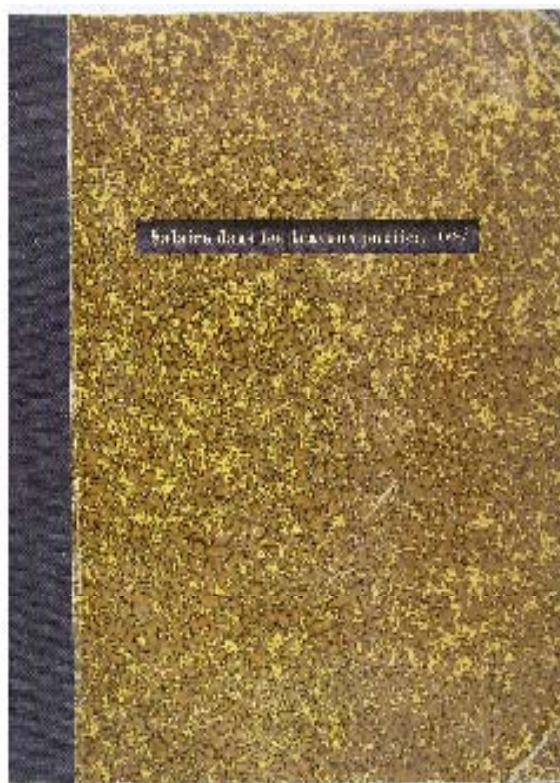
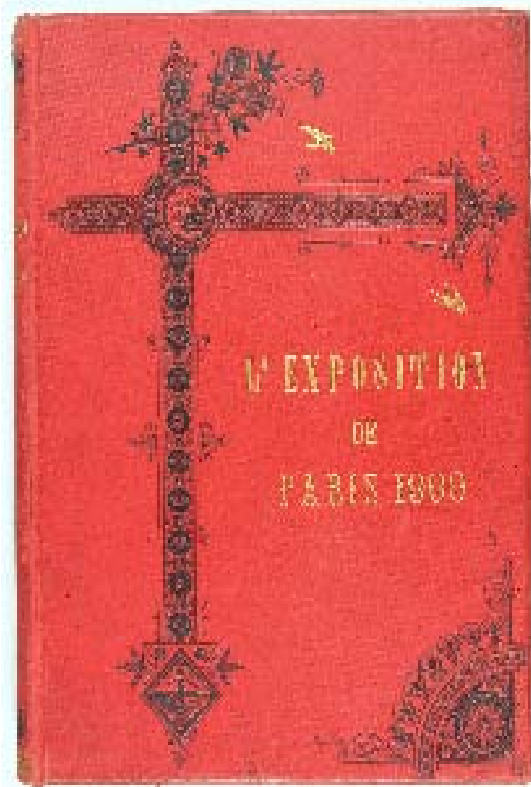
W zbiorach Biblioteki znajdują się bezcenne polskie XIX-wieczne cimenta statystyczne - takie jak dla przykładu - prace : Stanisława Staszica - *O statystyce Polski* (1809); Józefa Kleczyńskiego - *O organizacji statystyki w Austrii* (1883), *Spisy ludności Rzeczypospolitej Polskiej* (1892), *O spisie ludności dycezzji krakowskiej z r.1787* (1894); Mieczysława Marascego - *Dzieła ekonomiczno-polityczne i statystyczne t.I-II* (1887), *O pojęciu i zadaniu statystyki* (1866); Wawrzyńca Marczyńskiego - *Statystyczne, topograficzne i historyczne opisanie guberni podolskiej z rycinami i mapami* (1820); Fryderyka Skarbka - *Gospodarstwo narodowe zastosowane czyli nauka administracji t.I-II* (1820-1821), Wawrzyńca Surowieckiego - *O upadku przemysłu i miast w Polsce* (1810), *Dzieła Wawrzyńca Surowieckiego z wiadomością o życiu i pismach autora, z kartą geograficzną i z tablicą runiczną pisma*; Witolda Załęskiego - *Kilka słów o teorii statystyki* (1868), *Królestwo Polskie pod względem statystycznym* (1900-1901), *Statystyka porównawcza Królestwa Polskiego. Ludność i stosunki ekonomiczne* (1876), *Teoria statystyki w zarysie* (1884).

Do cenniejszych w zbiorach należą też prace z początku wieku XX, przykładowo : Józefa Buzka - *Studia z zakresu administracji wychowania politycznego* (1904), *Historia polityki narodowościowej rządu pruskiego wobec Polaków : od traktatów wiedeńskich do ustaw wyjątkowych z r.1908* (1909), *Uwagi ze względu na zbliżający się spis ludności* (1910); Adama Krzyżanowskiego – *Krajowe budżety i zamknięcia rachunkowe* (1913), *Drożyna* (1919).

Biblioteka posiada też niezwykle cenną kolekcję statystycznych kart korespondencyjnych *Królestwo Polskie w cyfrach przed wojną* wydanych na podstawie *Rocznika Statystycznego Królestwa Polskiego* z 1914 r.

Wśród XIX-wiecznych cimeliów statystycznych można wyróżnić unikatowe w polskich zbiorach wydawnictwa francuskie : *Salaire dans les travaux publics* (1897), *L'exposition de Paris 1900* etc...

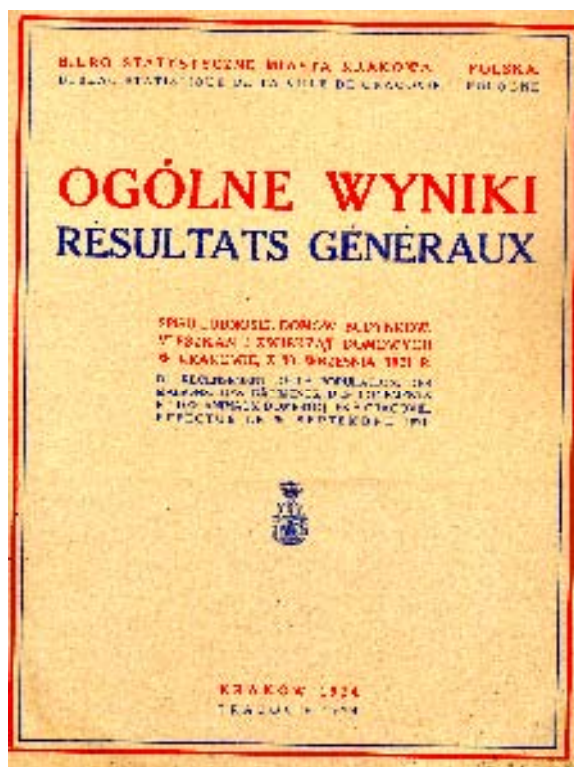
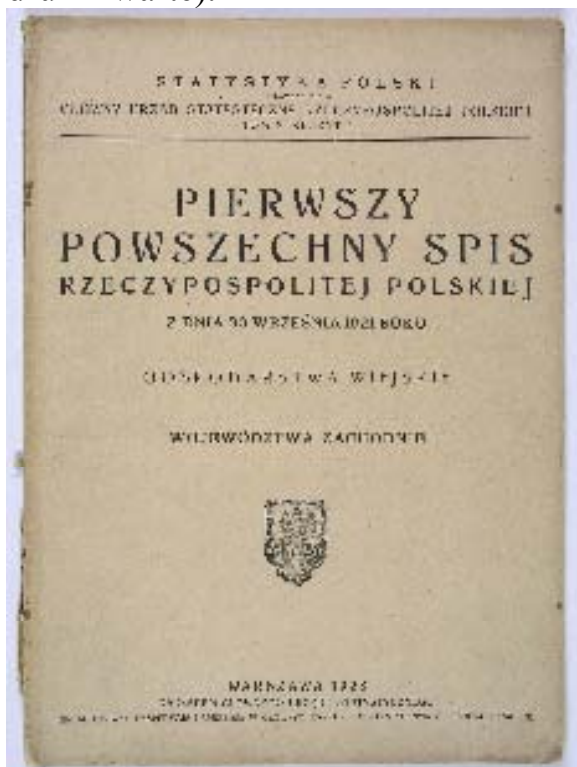
Centralna Biblioteka Statystyczna posiada jako jedyna w Polsce wszystkie wydawnictwa GUS od początku jego powstania w 1918 roku do dziś oraz ważniejsze publikacje wojewódzkich urzędów statystycznych.

Są wśród nich zwłaszcza wielotomowe serie roczników statystycznych Rzeczypospolitej Polskiej, roczników statystycznych branżowych (poświęconych demografii, dochodowi narodowemu, finansom, gospodarce morskiej, handlowi wewnętrznemu i handlowi zagranicznemu, inwestycjom, miastom, leśnictwu, przemysłowi, rolnictwu, pracy, szkolnictwu, transportowi, ochronie zdrowia, kulturze), roczników statystycznych województw, roczników statystyki międzynarodowej; monumentalne serie, takie jak - dla przykładu -

„Statystyka Polski”, „Studia i Prace”, „Biblioteka Wiadomości Statystycznych”, „Historia Polski w Liczbach”, „Informacje i Opracowania Statystyczne”, „Opracowania Statystyczne”, „Materiały Źródłowe”, „Statystyka w Praktyce”, „Studia i Analizy Statystyczne”, „Systemy Informatyczne”, „Zeszyty Metodyczne i Klasyfikacje”, „Z Prac Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych” itp....

Księgozbiór Centralnej Biblioteki Statystycznej zawiera również unikalne w skali kraju zbiory piśmiennictwa demograficznego. Przede wszystkim można do nich zaliczyć najbogatszą w kraju kolekcję wydanych przez Główny Urząd Statystyczny publikacji z polskich narodowych spisów powszechnych z lat : 1921, 1931, 1946, 1950, 1960, 1970, 1978, 1988 i 2002.

W wyniku przeprowadzonego 30 września 1921 roku pierwszego powszechnego spisu ludności opublikowano 29 tomów materiałów źródłowych (dodatkowo opracowano liczący 15 tomów Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej). Wyniki spisu powszechnego ludności z 1931 roku opublikowano już w 39 tomach, a wyniki opracowanego przez Główny Urząd Statystyczny powszechnego spisu ludności z 1988 roku to kilkaset publikacji demograficznych (prawie 300 pozycji bibliograficznych obejmujących jedynie druki zwarte).

Obok wielotomowych wyników spisów Biblioteka gromadzi także formularze spisowe, plakaty i skorowidze miejscowości wydane na podstawie danych spisowych.

W zbiorach Biblioteki znajduje się też unikatowe opracowanie wydane przez Statistisches Amt w Krakowie na podstawie spisu ludności Generalnego Gubernatorstwa przeprowadzonego przez okupacyjne władze niemieckie w

1943 roku (*Amtliches Gemeinde- und Dorfverzeichniss für das Grund der Summarischen Bevölkerungsbstandaufnahme am 1.März 1943*) oraz unikalne powojenne wydawnictwa Głównego Urzędu Statystycznego takie jak np. *Powszechny sumaryczny spis ludności z dn.14 II 1946 r.* (1947), *Narodowy Spis Powszechny z 3 XII 1950: miejsce zamieszkania ludności w sierpniu 1939 r.* (1955).

Centralna Biblioteka Statystyczna posiada też największy w kraju zbiór światowych wydawnictw statystycznych bieżących i retrospektywnych.

Szczególne znaczenie mają wśród nich aktualne roczniki statystyczne poszczególnych krajów (głównie Europy, Ameryki Północnej, Azji i Australii) i instytucji międzynarodowych, takich jak : Urząd Statystyczny Unii Europejskiej (EUROSTAT), ONZ, OECD, ILO, WTO, MFW - wpływające do CBS z ok. 150 państw i organizacji.

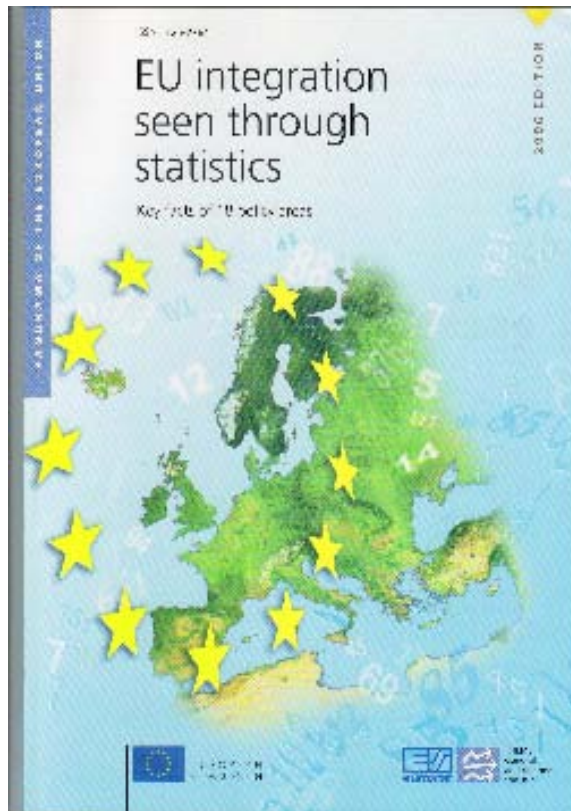
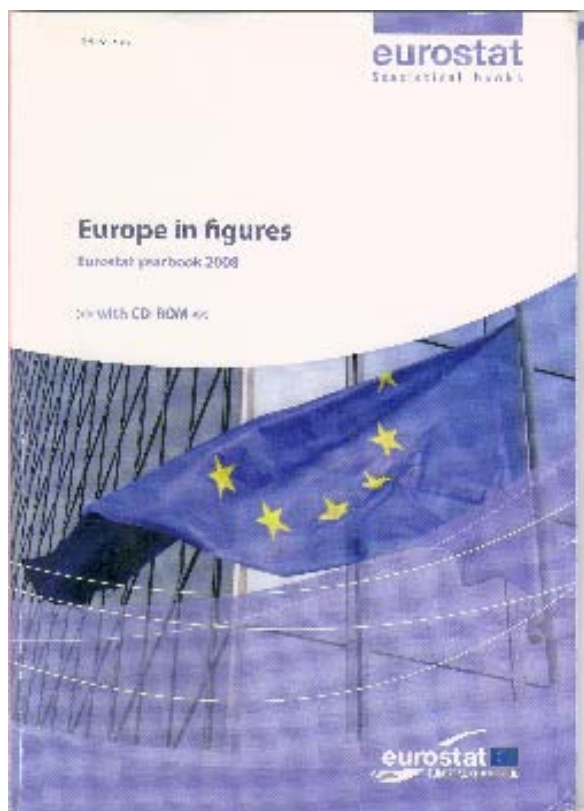
WYDAWNICTWA EUROSTAT-u

Centralna Biblioteka Statystyczna posiada największy zbiór wydawnictw EUROSTAT- u w Polsce.

Gromadzone są one od 1962 roku. Posiada też w swoich zbiorach podstawowe publikacje o Unii Europejskiej.

Biblioteka gromadzi zarówno czasopisma : *Agricultural statistics : quarterly bulletin, Bulletin der Europaeischen Gemeinschaften, Consumer Price Index, Eisen und Stahl, European Economy News, Eurostatistics data for short-term economic analysis, Handel, Dienstleistungen und Verkehr, Inforregio news, Inforegio panorama, Money and Finance, Manedlig Bulletin over Udenrigshandelen , Quarterly National Accounts ESA, Quarterly panorama of European business statistics, Statistics in Focus, Unemployment* jak i podstawowe roczniki statystyczne : *Key figures on Europe : Statistical Pocketbook 2006: Data 1995-2005, Agriculture statistical yearbook , Balance of payments, Demographic statistics, EC economic data pocket book, National accounts ESA, Volkswirtschaftliche Gesamtrechnungen ESG, Enquete par sondage sur les forces de travail* etc.

Do ciekawszych publikacji wydanych przez EUROSTAT, a znajdujących się w zbiorach Centralnej Biblioteki Statystycznej, należy m.in. praca dotycząca badań regionalnych krajów członkowskich Unii Europejskiej, w tym prekursorskie badanie *Regions – statistical yearbook* z 1997 roku , wydane w tzw. pierwszej serii tematycznej Eurostatu „1A : statystyka ogólna”, porównujące rozwój regionalny krajów członkowskich Unii Europejskiej czy też wyniki seminarium dotyczącego migracji i ich społeczno-ekonomicznych skutków na unijnym rynku pracy – *28th CEIES seminar : migration statistics : social and economic impacts with respect to the labour market, Riga, 9 and 10 June 2005.*

Na uwagę zasługuje wydawana od 1993 roku – w pięknej, albumowej szacie graficznej – seria publikacji *Portrait of the regions* (vol.1: Germany, Benelux, Denmark ; vol.2: France, United Kingdom, Ireland ; vol.3: Portugal, Spain, Italy, Greece; vol.4: Austria, Finland, Sweden, Iceland, Liechtenstein, Switzerland ; vol.5: Hungary; vol. 6: Portugal), będąca trudnym do przecenienia statystycznym studium porównawczym, a zarazem atrakcyjnym kompendium wiedzy o tych krajach.

ANALIZY I SYNTEZY

W zbiorach Biblioteki znajduje się obszerny, analityczny leksykon statystyczny krajów członkowskich Unii Europejskiej *Europe in figures*, a także cenne studia porównawczo-analityczne, takie jak : *Eurostat yearbook 2004 : the statistical guide to Europe: data 1992-2002*, *Eurostat yearbook '96 : a statistical eye on Europe 1985-1995*, ukazujące rozwój państw Unii w ciągu dekad ; obszerna monografia dotycząca zmian w dziedzinie rolnictwa – *L'agriculture dans l'Europe des Quinze*, dwutomowe opracowanie analityczne charakteryzujące przedsiębiorstwa europejskie *Enterprises in Europe*, *EU integration seen through statistics: Key facts of 18 policy areas* etc.

Spośród syntez obrazujących rozwój podstawowych dla krajów Unii dziedzin życia są reprezentowane w zbiorach CBS m.in. : *Panorama of EU*

industry : an extensive review of the situation and outlook of the manufacturing and service industries in the European Union, Insurance in Europe etc.

Na uwagę zasługują analizy poświęcone Unii Europejskiej takie jak : *Niezbędnik europejski : vademecum - polskie źródła informacji o UE (2004), Biała Księga 2006 : Polska i Unia wobec wyzwań globalizacji*, Mariana Paszyńskiego *Poland's image in the EU after big bang enlargement and post-electoral changes in the country (2006)*, *Wizerunek Polski w Unii po wielkim rozszerzeniu 2004 r. i zmianach w kraju po wyborach (2006)*, Iwony Kienzler *Słownik Unii Europejskiej : angielsko-polski, polsko-angielski (2005)*, *Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej pod redakcją Ewy Małuszyńskiej i Bohdana Gruchmana (2005)*, *Lasy i leśnictwo krajów Unii Europejskiej pod red. Eugeniusza Bernadzkiego (2006)*.

NOWOŚCI WYDAWNICZE EUROSTAT-u

Do najnowszych nabytków Biblioteki spośród wydawnictw EUROSTAT-u można zaliczyć:

- *Europe in figures : Eurostat yearbook 2008 (2008)*,
- *Europe in figures : Eurostat yearbook 2006-07 (2007)*,
- *Transport by air and sea- national and international intra - and extra-EU : data 2004-2005 (2007)*,
- *Agricultural statistics : data 1995-2005 (2007)*,
- *The use of plant protection products in the European Union : data 1992-2003 (2007)*,
- *Living conditions in Europe : data 2002-2005 (2007)*,
- *Europe in figures : Eurostat yearbook 2006-07*,
- *European business : facts and figures : data 1995-2005 (2006)*,
- *Gas and electricity market statistics. data 1990-2006 (2006)*,
- *She figures 2006 : women and science statistics and indicators*,
- *Agriculture in the European Union : statistical and economic information 2005 (2006)*,
- *European Union foreign direct investment yearbook 2006 : data 1999-2004 (2006)*.

WSPÓŁPRACA GUS Z EUROSTAT-em I UNIĄ EUROPEJSKĄ

Z wydawnictw EUROSTAT-u i o Unii Europejskiej korzystają na co dzień zarówno pracownicy GUS, jak i pracownicy naukowcy Szkoły Głównej Handlowej i innych instytucji naukowych.

Mają one bowiem - zwłaszcza w ostatnich kilkunastu latach - po podpisaniu 30 października 1990 roku Wspólnej Deklaracji o współpracy statystycznej między GUS a EUROSTAT-em oraz po wstąpieniu Polski do

Unii Europejskiej w maju 2004 roku znaczenie podstawowe dla podejmowanych w tym okresie nowych badań.

Polska była pierwszym krajem spośród krajów b. RWPG, który podpisał deklarację o współpracy z EUROSTAT-em. Pozwoliło to przyspieszyć prace zmierzające do zbliżenia metodologii badań statystycznych do standardów europejskich.

Współpraca między Głównym Urzędem Statystycznym a EUROSTAT-em ma coraz większe znaczenie także dla Centralnej Biblioteki Statystycznej, która gromadzi i udostępnia wszystkie nadsyłane do nas w ramach wymiany publikacje Urzędu Statystycznego Unii Europejskiej.

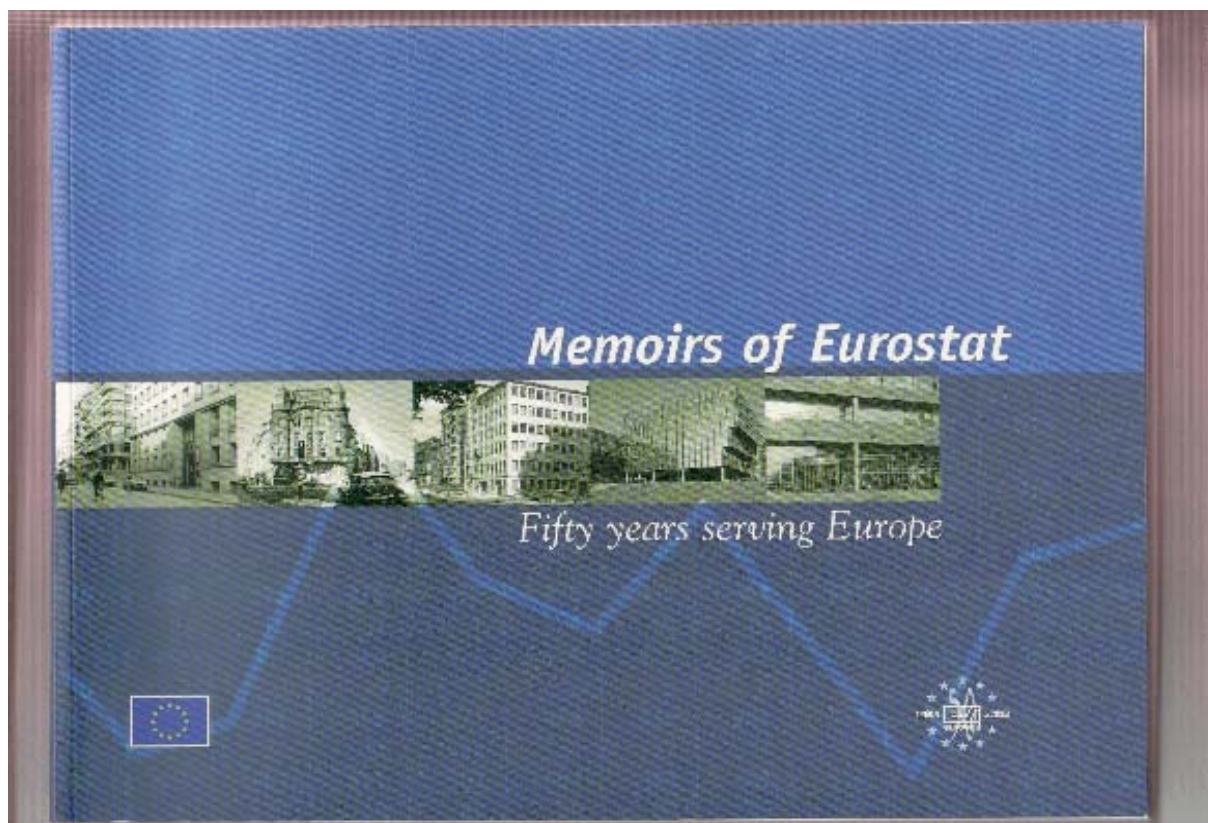
Jej wyrazem jest szereg opracowań analitycznych wydanych przez GUS, przykładowo: *Droga do Europy : makroekonomia wstępowania do Unii Europejskiej* (1996), *Porównanie poziomu produktu krajowego brutto oraz cen w Polsce i krajach Unii Europejskiej* (1997), *Metodologia Unii Europejskiej w dziedzinie statystyki turystyki* (1998), *Problemy społeczno-gospodarcze związane z wejściem Polski do Unii Europejskiej* (1998), *Polska – Unia Europejska* (2003), foldery *Polska w Unii Europejskiej*, cykliczne suplementy do miesięcznika *Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju* pt. *Unia Europejska – wskaźniki krótkookresowe* (do końca 2006 roku) i wiele innych.

HISTORIA EUROSTATU W ZBIORACH CBS

W zbiorach CBS znajdują się syntezy omawiające przykładowo ostatnie 50- lecie Unii Europejskiej (*Statistical portrait of the European Union 200 : 50 years of the treaty of Rome establishing the European Economic Community*), rozwój handlu w krajach członkowskich Unii Europejskiej na przestrzeni ostatnich 40 lat - *External and intra- European Union trade : statistical yearbook : data 1958-1998*; czy też ciekawe wielotomowe kompendium *Niezbędnik europejski vademecum - polskie źródła informacji o UE* (2004).

Biblioteka posiada w swych zbiorach podstawowe traktaty unijne, w tym:

- *Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską : (tekst ujednolicony). Traktat o Unii Europejskiej : (tekst ujednolicony)*, 2005
- *Traktaty Rzymskie : Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą ; Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej ; Traktat ustanawiający jedną Radę i jedną Komisję Wspólnot Europejskich (Traktat fuzyjny) ; Traktat zmieniający niektóre postanowienia budżetowe Traktatów ustanawiających Wspólnoty Europejskie i Traktatu ustanawiającego jedną Radę i jedną Komisję Wspólnot Europejskich*, 2004

- *Traktat z Amsterdamu zmieniający Traktat o Unii Europejskiej ; Traktaty ustanawiające Wspólnoty Europejskie i niektóre związane z nimi akty ; Traktat z Nicei zmieniający Traktat o Unii Europejskiej ; Traktaty ustanawiające Wspólnoty Europejskie i niektóre związane z nimi akty ; Decyzja Rady z dnia 12 czerwca 2002 zmieniająca Protokół w sprawie Statusu Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich ; Decyzja Rady z dnia 25 czerwca i 23 września 2002 zmieniająca Akt dotyczący wyboru przedstawicieli do Parlamentu Europejskiego w powszechnych wyborach bezpośrednich, dołączony do decyzji Rady 76/787/EWWiS, EWG, EURATOM, 2004*

Publikacje Eurostatu z lat 60-tych i 70-tych i 80-tych XX wieku znajdzie Czytelnik w tradycyjnym katalogu alfabetycznym Biblioteki, zdigitalizowanym i dostępnym w Internecie.

Pomocne przy ich wyszukiwaniu może być opracowanie Anny Łabędy pt. *Wykaz bibliograficzny roczników i czasopism Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz innych organizacji międzynarodowych w zbiorach Centralnej Biblioteki Statystycznej im. Stefana Szulca* (Warszawa 1991).

BAZY CD-ROMOWE

Do najnowszych dostępnych w zbiorach Biblioteki wydawnictw EUROSTAT-u i poświęconych Unii Europejskiej należą publikacje elektroniczne.

Do największych baz CD-romowych w zbiorach CBS - wydanych przez Eurostat i poświęconych Unii Europejskiej - można zaliczyć :

- „Stat-Lex 1988-2002”,
- *Tourism Statistics Yearbook 1990, 1995, 1998-2002*
- *Everything of transport statistics : data 1970-2002*
- *Europe in figures. Eurostat yearbook 2006-07*
- *European business : facts and figures : data 1995-2004*
- *Survey on country profiles : final report*
- *Countries in transition 2004 Bulgaria, Croatia, Czech Republic, Hungary, Macedonia, Poland, Romania, Russia, Serbia and Montenegro, Slovak Republic, Slovenia, Ukraine*
- *Unia Europejska 2 lata po rozszerzeniu [2004-2006]. źródła informacji*
- *Validation of Eurostat's meat statistics using the Agricultural Information System (AGRIS) : analysis of individual time series and consistency*
- *Z Biblioteką do Unii Europejskiej : serwis informacyjny itp.*

WYSZUKIWANIE ZBIORÓW

Celem ułatwienia użytkownikom „poruszania się” w katalogu OPAC prowadzonym w zintegrowanym komputerowym systemie bibliotecznym Aleph opisy bibliograficzne zgrupowano w bazach i podbazach logicznych. Jedną z nich jest BAZA : EUROSTAT, dzięki której najłatwiej można odnaleźć wszystkie wydane przez Urząd Statystyczny Unii Europejskiej publikacje będące w zbiorach CBS.

Użytkownik może prowadzić wyszukiwanie w ramach dowolnej bazy lub podbazy albo wybrać opcję WSZYSTKIE DOKUMENTY - obejmujące przeszukiwanie całego zbioru.

Wybierając kartotekę słów kluczowych w katalogu komputerowym OPAC czytelnik może wpisać słowa „Unia Europejska” co automatycznie zawęzi pole wyszukiwania dokumentów ze zbiorów Biblioteki do tych poświęconych problematyce unijnej.

Korzystając z linków ze strony CBS w internecie może też się połączyć z katalogiem komputerowym każdej biblioteki na świecie, co znacznie ułatwia wyszukiwanie informacji.

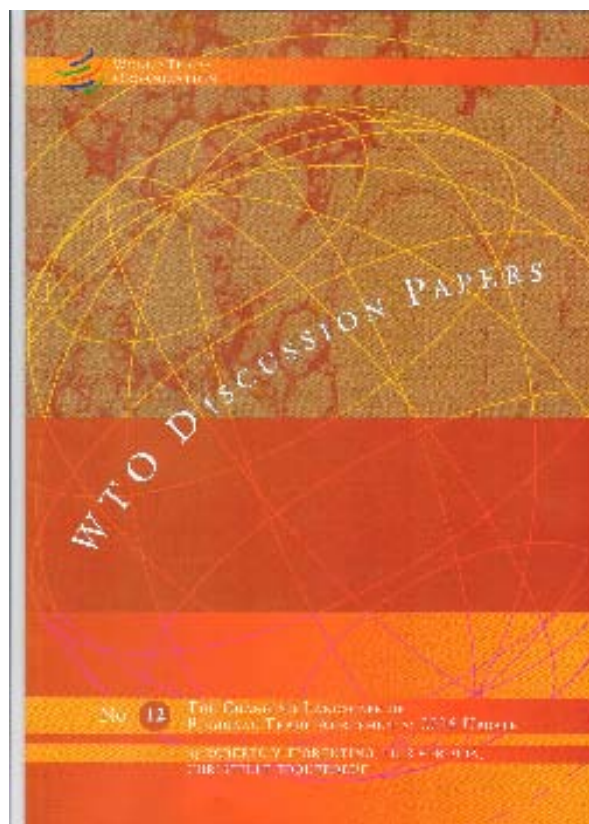
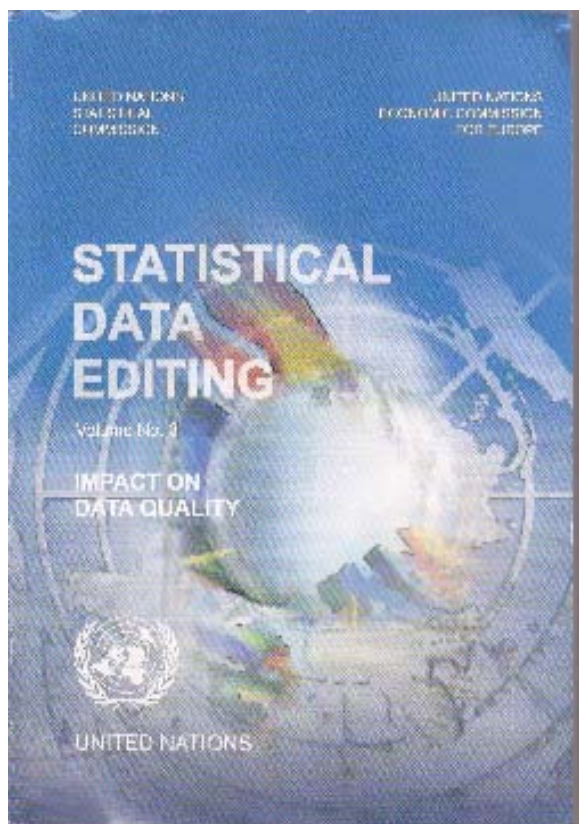
Przykładowo, ze strony internetowej GUS możliwe jest połączenie linkiem z Biblioteką Główną Komisji Europejskiej (zakładka na stronie www.stat.gov.pl), a także z jej strony z ECLAS – katalogiem Biblioteki Główny Komisji Europejskiej, RESEABIB – siecią bibliotek dyrekcji generalnych i departamentów Komisji Europejskiej, EUROLIB – zrzeszeniem bibliotek instytucji Wspólnoty (http://ec.europa.eu/libraries/doc/index_pl.htm)

Biblioteka Główna Komisji Europejskiej w Brukseli posiada w swych zbiorach prawie wszystkie wydawnictwa Unii Europejskiej (ok. 505.000 woluminów), w tym kompletne zbiory dokumentów UE we wszystkich językach urzędowych Wspólnoty, głównie w językach francuskim, niemieckim i angielskim. Kolekcja Biblioteki powiększa się średniorocznie o ok. 12.000 woluminów.

W skład zrzeszenia bibliotek instytucji wspólnoty EUROLIB wchodzi ze strony polskiej – Biblioteka Europejskiego Kolegium w Natolinie (www.library.coleurop.pl)

WYDAWNICTWA ORGANIZACJI NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

W księgozbiorze CBS znajdują się podstawowe statystyczno-ekonomiczne wydawnictwa **Organizacji Narodów Zjednoczonych**, w tym - Regionalnych Komisji Gospodarczych i Komisji Funkcyjnych: Rady Społeczno-Gospodarczej ONZ, Komisji Gospodarczej ONZ ds.Afryki, Komisji Gospodarczej ONZ ds.Ameryki Łacińskiej, Komisji Gospodarczej ONZ ds.Azji i Pacyfiku, Komisji Gospodarczej ONZ dla Krajów Azji i Dalekiego Wschodu, Komisji Gospodarczej ONZ ds.Europy, Międzynarodowej Rady Kontroli Narkotyków.

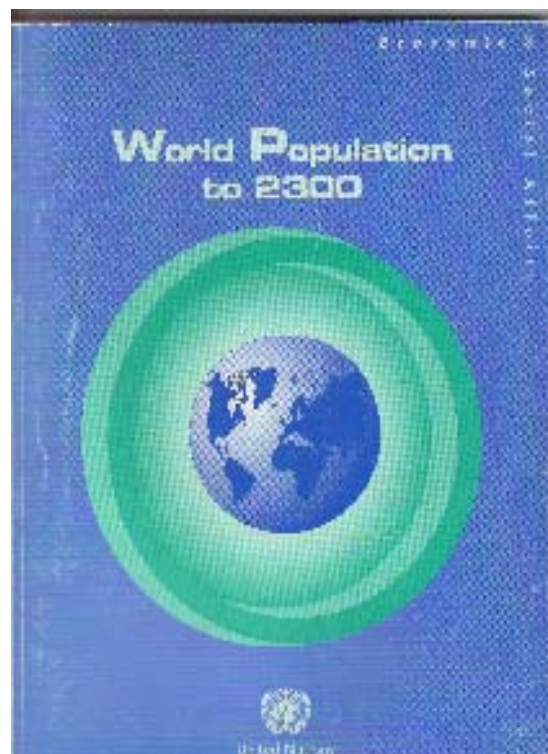
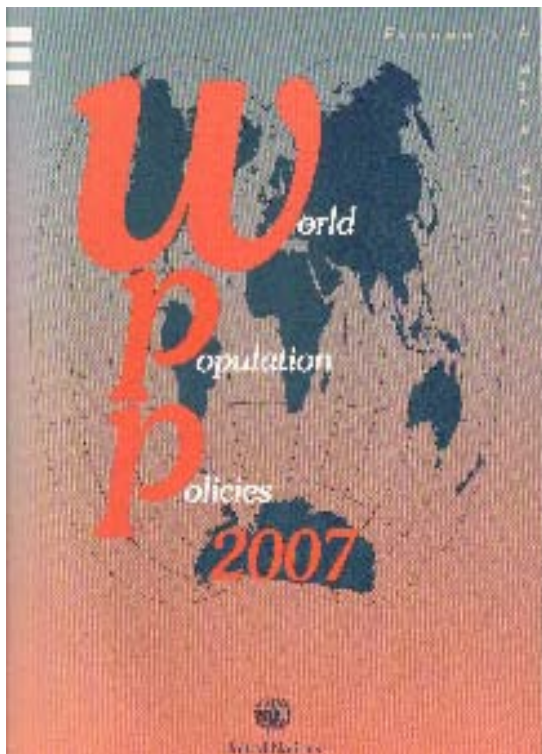

Księgozbiór obejmuje również wydawnictwa wyspecjalizowanych agencji ONZ - Międzynarodowej Organizacji Lotnictwa Cywilnego,

Międzynarodowej Organizacji Pracy, Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (Bank Światowy), Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Organizacji NZ ds. Oświaty, Nauki i Kultury, Organizacji NZ ds. Rozwoju Przemysłowego, Organizacji NZ ds. Wyżywienia i Rolnictwa, Światowej Organizacji Zdrowia, Układu Ogólnego w Sprawie Ceł i Handlu, Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju, Międzynarodowego Centrum ds. Rozwoju i Układu Ogólnego o Taryfach i Cłach, Urzędu Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców.

W zbiorach znajdują się także publikacje b. EWG (European Economic Community - EEC), Międzynarodowego Instytutu Statystycznego, Międzyamerykańskiego Instytutu Statystycznego, Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego, Międzynarodowego Instytutu Zastosowań Analizy Systemowej, Banku Rozrachunków Międzynarodowych, Organizacji Współpracy i Rozwoju Gospodarczego, Rady Nordyckiej, Światowego Biura Statystyki Metali, Światowej Federacji Związków Zawodowych, Unii Ekonomicznej Beneluksu.

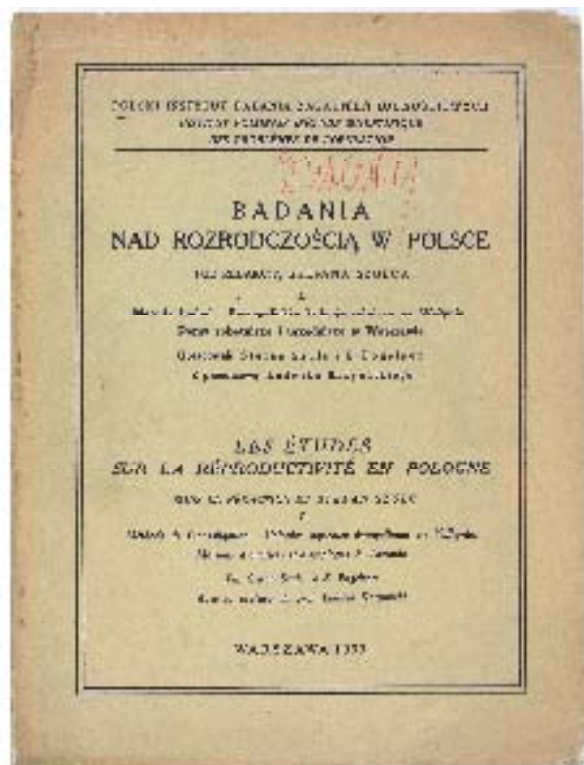
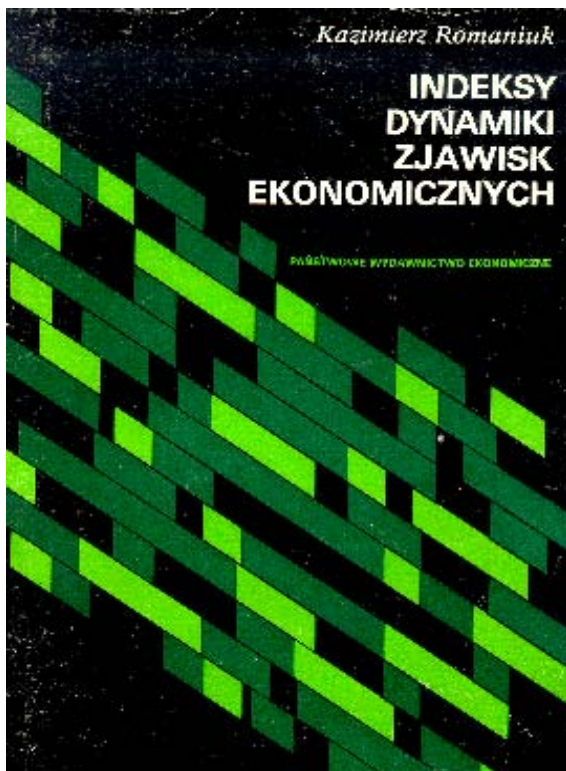
Dużą grupę wśród tych publikacji stanowią roczniki i czasopisma, takie jak: *African Statistical Yearbook*, *Foreign trade statistics for Africa*, *Economic survey of Latin America and the Caribbean*, *Economic and social survey of Asia and the Pacific*, *Statistical indicators for Asia and the Pacific*, *Statistical Yearbook for Asia and the Pacific*, *Economic survey for Europe*, *Etude sur la situation Economique de l'Europe*, *Economic Bulletin for Europe*, *Demographic Yearbook UN*.

OPRACOWANIA METODOLOGICZNE

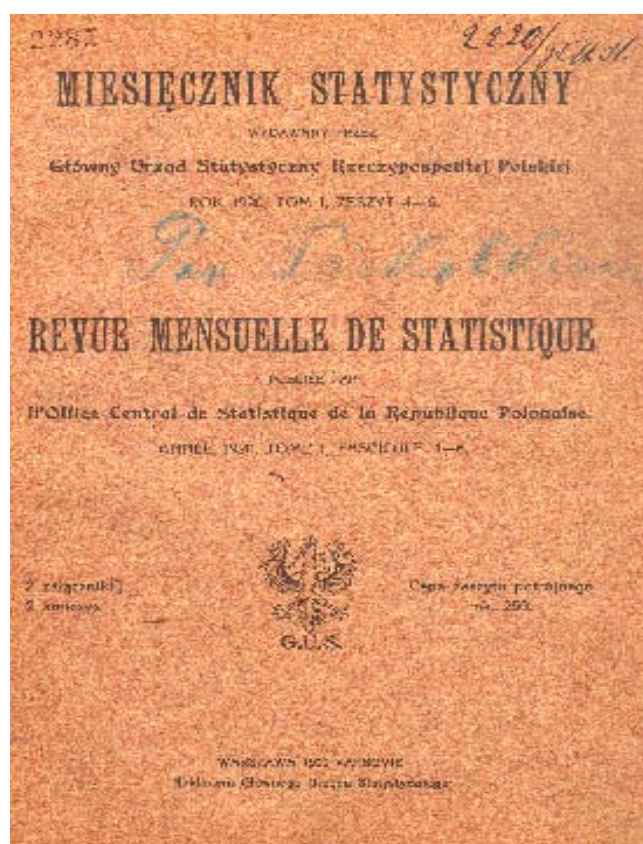
W bibliotece zgromadzone są opracowania metodologiczne, w tym - unikalne - wydawane przez Ligę Narodów, Organizację Narodów Zjednoczonych (*Statistical Papers*), EUROSTAT, publikacje konferencji statystyków europejskich itp...

Księgozbiór obejmuje też polskie i obce piśmiennictwo teoretyczne w zakresie statystyki i demografii, m.in. klasyczne pozycje : Stefana Szulca (*Badania nad rozrodnością w Polsce, Metody statystyczne*), Józefa Buzka (*Pogląd na wzrost ludności ziem polskich w XIX wieku, Die Organisation der amtlichen Statistik in Polen*), Ludwika Krzywickiego (*Statystyka, Warunki życia robotniczego w Warszawie, Łodzi i Zagłębiu Dąbrowskim w świetle ankiet 1927 roku*), Oskara Langego (*Statystyka, Ekonometria*), Kazimierza Maciejewskiego (*Podręcznik statystyki : teoria statystyki*), Kazimierza Romaniuka (*Wykłady z demografii, Statystyka ekonomiczna*), Edwarda Rosseta (*Demografia Polski, Eksplozja demograficzna*), Edwarda Lipińskiego (*Koniunktura gospodarcza Polski 1924-1927*), Wiesława Sadowskiego (*Ekonometria, Statystyka dla ekonomistów*), Ryszarda Zasepy (*Zarys metody reprezentacyjnej*) oraz Davida Begg'a (*Ekonomia*), Alana Berrymana (*Population system. A general introduction*), Richarda Gunsta i James'a Hessa (*Statistical design and analysis of experiments with applications to engineering and science*), Larry Toothakera (*Introductory statistics for the behavioral sciences*) i wielu innych.

CZASOPISMA

Od chwili powołania do życia w końcu 1918 roku Centralna Biblioteka Statystyczna gromadzi w swych zbiorach czasopisma polskie - przede wszystkim z zakresu statystyki i demografii, wśród których są np. kompletne roczniki periodyków wydanych przed II wojną światową przez Główny Urząd Statystyczny: *Miesięcznik Statystyczny* (1920 – 1923), zastąpionego od 1923/24 przez *Kwartalnik Statystyczny* i *Wiadomości Statystyczne*, *Kwartalnika Statystycznego* (1924-1934), *Wiadomości Statystycznych* (1923-1939 ; 1945 - do dziś), *Statystyki Cen* (1929-1935), *Wiadomości korespondenta rolnego* (1932 – 1939), *Statystyki Pracy* (1922 - 1939) – stanowiące nieocenione źródła do historii statystyki.

Zbiory czasopism polskich gromadzono poprzez przydział urzędowy (GUS), prenumeratę, wymianę publikacji; część zaś pochodzi z darów.

Wśród czasopism bieżących szczególne miejsce zajmują wydawane przez GUS i urzędy statystyczne, takie tytuły jak : *Aktywność ekonomiczna ludności*, *Bezrobocie rejestrowane*, *Biuletyn Statystyczny*, *Biuletyn Statystyczny Województwa...* (publikowany przez wszystkie 16 województw), *Budownictwo mieszkaniowe*, *Ceny w gospodarce narodowej*, „*Ceny robót budowlano-montażowych i obiektów budowlanych*, *Handel zagraniczny*, *Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju*, *Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw*, *Nakłady i wyniki przemysłu*, *Kwartalnik Statystyki*

Międzynarodowej, Polish Population Review, Poland Quarterly Statistics, Produkcja ważniejszych wyrobów przemysłowych, Statistics in Transition, Wiadomości Statystyczne, Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej, Dziennik Urzędowy GUS.

Bogaty jest zbiór czasopism ekonomicznych (np. *Ekonomista, Ekonomika i organizacja przedsiębiorstw, Problemy Zarządzania, Przegląd Statystyczny*), poświęconych sprawom międzynarodowym (*Przegląd Europejski, Przegląd Wschodni, Sprawy Międzynarodowe*), zagadnieniom gospodarczo-społecznym (*Agrotrendy, Energetyka, Ekopartner, Gazeta Małych i średnich przedsiębiorstw, Gospodarka narodowa, Gospodarka wodna, Handel wewnętrzny, Hotelarz, Nowe życie gospodarcze, Nowy przemysł, Polityka społeczna, Polski jubiler, Przemysł spożywczy, Ochrona powietrza, Rynek turystyczny, Rynki zagraniczne, Studia demograficzne, Wieś i rolnictwo*) socjologicznym (*Studia socjologiczne, Kultura i społeczeństwo, Wiedza i życie*), informatycznym (*Elektroniczna administracja, Enter, PC World Komputer, Prawo Nowych Technologii*), historycznym, bibliologicznym i językoznawczym (*Archeion, Archiwista Polski, Bibliotekarz, Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej, Cenne, bezcenne, utracone, Kwartalnik Historyczny, Nowe Książki, Poradnik Bibliotekarza, Przegląd Biblioteczny, Przewodnik bibliograficzny, Roczniki Biblioteczne, Zagadnienia Informacji Naukowej*).

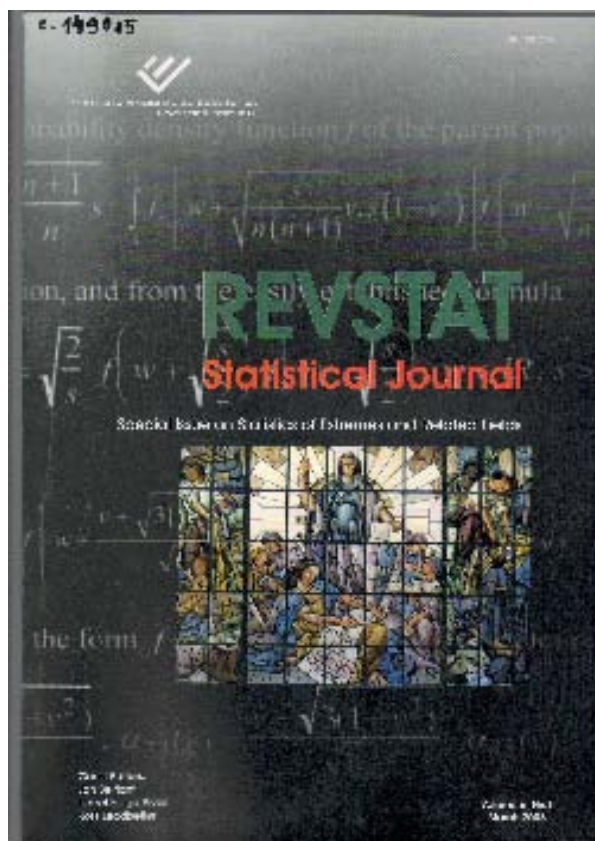
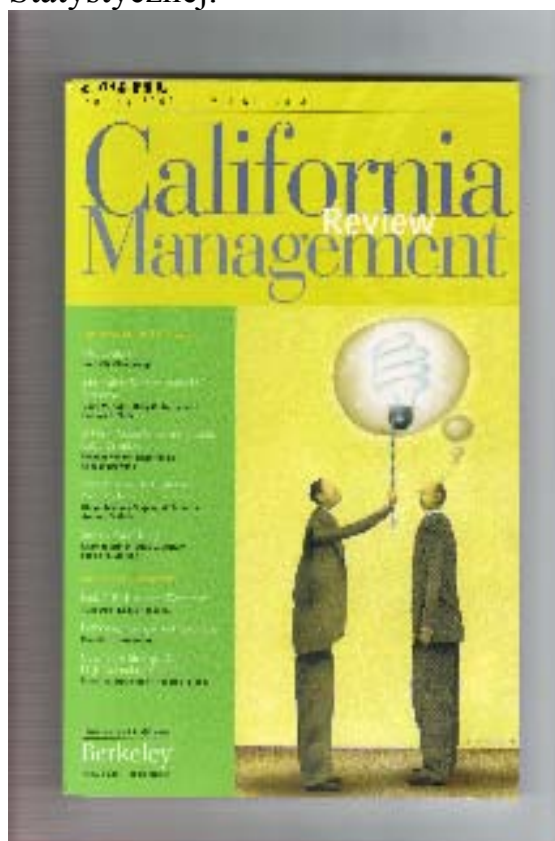
Wśród czasopism polskich dużą grupę stanowią dzienniki (*Dziennik, Gazeta Bankowa, Gazeta Podatkowa, Gazeta Prawna, Gazeta Wyborcza, Puls Biznesu, Rzeczpospolita*), tygodniki i miesięczniki (polityczne, ogólne i specjalistyczne np. *Fiskus, Forbes, Manager magazyn, Newsweek, Polityka*) oraz czasopisma kodyfikacyjne (*Monitor Polski, Dziennik Ustaw RP, Monitor zamówień publicznych, Prawo Unii Europejskiej, Przegląd Podatkowy*), dzienniki urzędowe ministerstw (Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Rolnictwa i Ochrony Środowiska, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej), urzędów centralnych (np. *Dziennik Urzędowy NBP*) oraz różnych instytucji naukowych i technicznych (np. *Sprawy Nauki, Nauka i Szkolnictwo Wyższe, Normalizacja, Rachunkowość*).

Od początku swej pracy Biblioteka gromadzi też czasopisma zagraniczne, zwłaszcza z zakresu statystyki i demografii poprzez kupno i wymianę (np. z ONZ, OECD, EUROSTAT, IMF, ILO, ICAO, American Statistical Association, International Statistical Institute, Royal Statistical Institute, Library of Congress, Royal Statistical Society, Bureau of Census w Waszyngtonie, British Museum Library), a także – z bibliotekami urzędów statystycznych, towarzystw i instytucji naukowych, wyższych uczelni etc .

Należą do nich przede wszystkim gromadzone od kilkadziesiąt lat metodologiczne, analityczne i źródłowe czasopisma z zakresu statystyki i demografii, takie jak : *Allgemeines Statistisches Archiv, American Economic Review, American Statistician, Annals of Probability, Annals of Statistics,*

Biometrics, Biometrika, California Management Review, Demography, Direction of Trade Statistics, Econometrica, Economic Journal, Economist, European Economic Review, European Journal of Population, Financial Times, Institute of Mathematical Statistics Bulletin, International Journal of Epidemiology, International Statistical Review, Journal of Agricultural, Biological and Environmental Statistics, Journal of Applied Econometrics, Journal of Econometrics, Journal of Mathematical Economics, Journal of Statistical Planning and Inference, Journal of the American Statistical Association, Journal of the Royal Statistical Society, Main Economic Indicators, Mitteilungen der Schweizerischen Aktuarvereinigung, Monthly Statistics of International Trade, Newsweek, OECD Economic Outlook, Population Studies, Quarterly Journal of Economics, Review of Economics and Statistics, Revstat Statistical Journal, Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik, Social Indicators Research, Statistica Sinica, Statistical Journal of the UN Commission for Europe, Statistical Papers, Statistical Theory and Method Abstracts, Statistics and Computing, Time, Times, World Economic Outlook, World Metal Statistics.

Wiele z nich dostępnych jest tylko w zbiorach Centralnej Biblioteki Statystycznej.

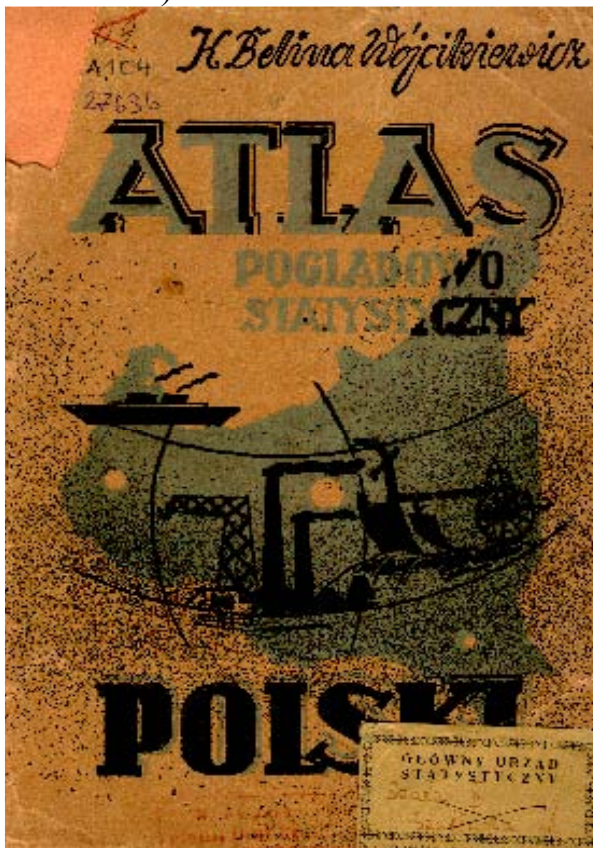

Do najcenniejszych w kolekcji czasopism zagranicznych należą : *Allgemeines Statistisches Archiv*, gromadzony od 1930 roku ; *Revue d'Economie Politique* z lat : 1888-1890, 1894, 1898, 1914- 1999, *Biometrika*, gromadzona od t.10 (1914/1915), *The Economist* - od 1915 roku, *Wirtschaftsdienst* – w

zbiorach od 1917 roku, *Wirtschaft und Statistik*, gromadzony od R.1 (1921), *Monthly Bulletin of Statistics*, publikacja ONZ gromadzona od 1919 roku, *Journal de la Société de la Statistique de Paris* – w zbiorach od rocznika 55 (1914), „*Journal of the American Statistical Association*”- komplet roczników od 1890/1891, *Journal of the Royal Statistical Society* (do roku 1887 tytuł *Journal of the Statistical Society*), gromadzony od 1847 roku. W ramach tego ostatniego tytułu ukazują się obecnie 4 serie (A,B,C,D), w tym : *Journal of the Royal Statistical Society.Series A* stanowiący niejako kontynuację tytułu pierwotnego, *Journal of the Royal Statistical Society.Series B*, który w latach 1934-1948 ukazywał się pod tytułem „*Supplement of the Royal Statistical Society*”, gromadzony od vol.1 (1934), *Journal of the Royal Statistical Society.Series C* – w zbiorach numery od 1953 roku i *Journal of the Royal Statistical Society.Series D*, gromadzony od 1997 roku .

ZBIORY KARTOGRAFICZNE

Jedną z najcenniejszych kolekcji w kraju stanowią też zbiory kartograficzne, liczące ponad 5.000 atlasów, map i planów. Obejmują one wydawnictwa polskie i obce (niemieckie, rosyjskie, austriackie, angielskie i francuskie) od XIX wieku do czasów współczesnych.

Na szczególną uwagę zasługują : *Atlas Królestwa Polskiego* z 1827 roku, *Obraz jeograficzno-statystyczny Królestwa Polskiego* Franciszka Rodeckiego z

1830 roku oraz wydany w 1916 roku *Geograficzno-statystyczny atlas Polski* Eugeniusza Romera, wieloarkuszowa mapa z lat 60-tych XIX wieku Królestwa Polskiego, Józefa Michała Bazewicza *Mapa szczegółowa Królestwa Polskiego z podziałem na gubernie i 84 powiaty*, Carla Vogla *Karte des Deutschen Reichs : 27 Blättern in Kupferstich* (1907), Blaziusa Kozenna *Atlas geograficzny* (1891), Jana Blocha *Vlijanije železnych dorog na ekonomičeskoje sostojanije Rossii* (1874), *Der Boden und landwirtschaftlichen Verhältnisse des Preussischen Staates nach dem Gebietsumfange vor 1866* (1871), *Finansovo-statističeskij atlas Rossii* (1898), *Markets of the world : a series of economic maps & statistical abstracts of the principal countries of the world* (1920), *Karta zemledelia S.S.S.R.* (1926), *Prof.Hickmanns geographisch-statistischer Universalatlas* (1927), a także *Rzeczpospolita Polska. Atlas Statystyczny* (1930), *Atlas poglądowo-statystyczny Polski* K. Beylin-Wójcikiewicz, *Mapa administracyjna Rzeczypospolitej Polskiej* wydana przez GUS w 1937 roku na 43 arkuszach mapy operacyjnej Wojskowego Instytutu Geograficznego.

Wśród nowszych zbiorów kartograficznych do ważniejszych należą: seria *World Bank Atlas, Miniatlas of global development* (2004), *Wielki ilustrowany atlas świata* (2003), *Atlas miasta Łodzi* (2002), *Atlas miast woj. Mazowieckiego* (2001), *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej* (1997).

ZBIÓR WYDAWNICTW WEWNĘTRZNYCH GUS

W zbiorach Biblioteki znajduje się też unikalny w skali kraju – dostępny tylko w CBS - zbiór byłych wydawnictw poufnych i służbowych Głównego Urzędu Statystycznego z lat 1950-1988, nieoceniony przy badaniach historii gospodarczej. Liczy on ok. 20.000 woluminów i jest ulokowany w zbiorach specjalnych obok tego typu wydawnictw z urzędów statystycznych i instytucji centralnych. W latach 1997-2000 całościowo uporządkowano i opracowano w formie bazy komputerowej CBS zbiór byłych wydawnictw poufnych i służbowych Głównego Urzędu Statystycznego z lat 1950-1988. Obejmuje on 8141 pozycji wydawniczych. Baza ta dostępna jest on-line (Katalog wydawnictw wewnętrznych GUS) oraz w formie drukowanej jako dwutomowa *Bibliografii wydawnictw poufnych i służbowych GUS z lat 1950-1988*.¹⁰

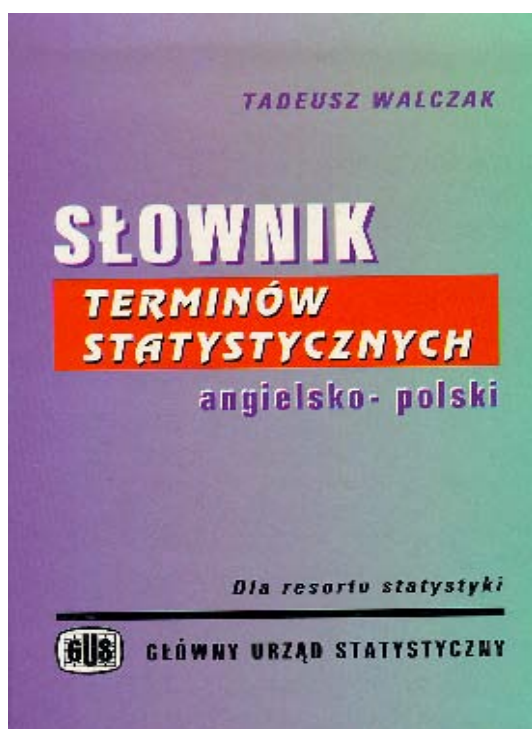
Omawiany zbiór obejmuje m.in. wydane do użytku służbowego zeszyty Narodowego Spisu Powszechnego 1978 r., Spisy kadrowe (1968, 1973, 1977, 1983), Spis ludności i mieszkań metodą reprezentacyjną (1984 r.), Spis przemysłowy 1965 r. i Sprawozdania z wykonania Narodowych Planów Gospodarczych a także *Rocznik statystyczny 1950* wydany wyłącznie do użytku służbowego (sic!), *Tablice statystyczne 1953-1954*, które w pewien sposób zastępują nie wydany w tych latach rocznik statystyczny oraz wiele innych cennych roczników i opracowań zbiorczych dotyczących demografii,

¹⁰ Obejmuje ona publikacje GUS wydane z klauzulą „poufne”, „służbowe”, „do użytku służbowego”, które zarządzeniem prezesa Urzędu nr 26 z 10 kwietnia 1989 r. i nr 40 z 31 maja 1989 r., straciły klauzule poufności.

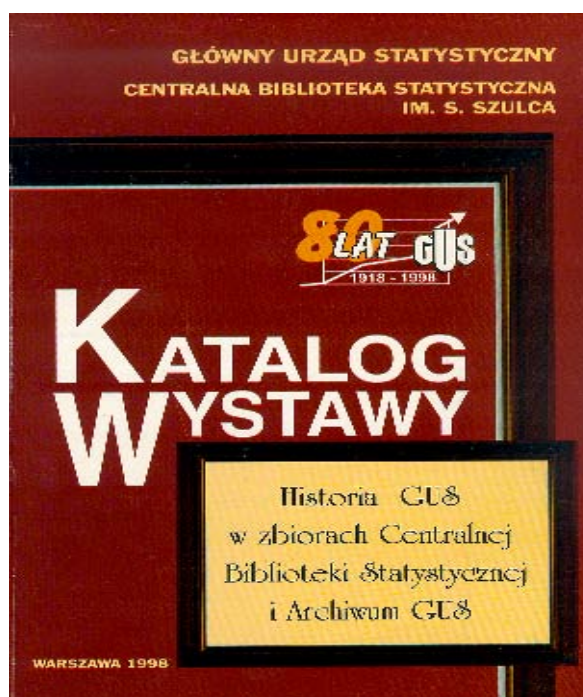
przemysłu, rzemiosła, budownictwa, rolnictwa, gospodarki materiałowej, handlu, oświaty, kultury, warunków życia ludności itd. Ostatnia z „odpoufnionych” publikacji wydana została w 1988 roku (*Jakość użytków rolnych*).

KSIĘGOZBIÓR PODRĘCZNY CZYTELNI

Księgozbiór podręczny ulokowany i dostępny bezpośrednio w czytelniku, gromadzi oprócz podstawowych serii wydawnictw GUS - ułożonych branżowo - także prace typu podręcznikowego, informatory, słowniki, encyklopedie ogólne i specjalistyczne. Są wśród nich : encyklopedia *Demography. Analysis and synthesis*, *Encyklopedia Britannica*, *Wielka Encyklopedia PWN*, *Polski Słownik Biograficzny*, *Glosariusz terminów traktatu o Unii Europejskiej*, *Informator nauki polskiej*, *Miary statystyczne*, *Słownik Unii Europejskiej*, *Słownik terminów statystycznych angielsko-polski*, *Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej*, *Statesmann 2007*.

CBS opracowała szereg wydawnictw informacyjnych omawiających jej zbiory, w tym : *Bibliografie wydawnictw GUS*, *Bibliografie Piśmiennictwa Demograficznego*, serie *Zestawień bibliograficznych* (m.in. *Roczniki zagraniczne świata w zbiorach CBS*, *Spisy powszechne w zbiorach CBS*, *Bibliografia prac prof. Kazimierza Romaniuka*) a także katalogi wystaw historycznych zorganizowanych przez Bibliotekę w Głównym Urzędzie Statystycznym.

Na szczególną uwagę zasługuje opracowane w Bibliotece osiem tomów *Bibliografii Wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego* z lat 1918-2005. W 1968 roku ukazała się Bibliografia za lata 1918-1968, w 1976 roku - za lata 1968-1973, w 1988 roku - za lata 1974-1980, w 1992 roku za lata 1980-1989, w roku 1996 za lata 1990-1995, a w roku 2006 za lata 1996-2005.

Poza tym w latach 1998-2000 opublikowano dwutomową Bibliografię wydawnictw poufnych i służbowych GUS za lata 1950-1988.

Opublikowane dotychczas tomy prezentują cały dorobek wydawniczy Głównego Urzędu Statystycznego od 1918 roku do 2005 roku włącznie.¹¹

W zbudowanym w II połowie 2006 roku w CBS lektorium informatycznym udostępniane są użytkownikom Biblioteki na 11 komputerowych stacjach roboczych (6 w czytelni, 3 w informatorium i 2 w dziale informatycznym) bazy biblioteczne i bibliograficzne, w tym przede wszystkim katalog komputerowy CBS, bazy czasopism elektronicznych, bazy własne CBS (zeskanowane cymelia w wersji cyfrowej) wśród nich m.in.: kilkadziesiąt map z przełomu XIX/XX wieku – np. :

- *Królestwo Polskie i przyległe prowincje Austrii, Niemiec i Rosji (ok.1914), Mapa wyznaniowa Galicji według gmin administracyjnych opracowana na podstawie spisu ludności z 31 grudnia 1900 r. przez krajowe biuro statystyczne we Lwowie pod kierunkiem prof.dr Józefa Buzka,*

¹¹Opracowana w Bibliotece 8-tomowa seria Bibliografii Wydawnictw GUS z lat 1918-2005 jest trudnym do przecenienia źródłem informacji o działalności naukowo-badawczej, wydawniczej i popularyzatorskiej Urzędu w ostatnich bez mała 90 latach.

- wydana nakładem GUS mapa *Województwa centralne i wschodnie Rzeczypospolitej Polskiej : podział na gminy według stanu z dnia 1 IV 1933r.*,
- Edwarda Maliszewskiego *Mapa narodowościowa ziem polskich* (1919),
- L.Dury *Mapa rozszedlenia ludności polskiej z uwzględnieniem spisów władz okupacyjnych w 1916r.*,
- wydana przez Warszawski Komitet Statystyczny w 1898r. *Karta 10-ti gubernij Carstwa Polskiego* pod redakcją A.P .Baracza,
- *Mappa gubernii Królestwa Polskiego z oznaczeniem odległości na drogach żelaznych, bitych i zwyczajnych ułożona i litografowana przez Marcelego Gotz* (1891),
- Stanisława Maxa *Mapa Europy Środkowej* (wydana przez M.Arcta w Warszawie w 1915r.),
- *Galicja – Mapa Wyznaniowa* i *Galicja – Mapa Językowa* (wydane ok.1900 r.),
- *Eisenbahn-Übersichtskarte der Mil.General-Direktion der Eisenbahnen, Warschau* (1917).

Na przeznaczonych dla czytelników komputerach udostępniane są też zbiory CD-romów (obecnie w zbiorach CBS jest ich ponad 1100) i bazy kilkudziesięciu czasopism polskich i zagranicznych dostępne on-line, tym zwłaszcza internetowe bazy GUS :

- *Kwartalnik Statystyki Międzynarodowej,*
- *Kultura,*
- *Gospodarka mieszkaniowa,*
- *Infrastruktura komunalna,*
- *Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych,*
- *Koniunktura w przemyśle, budownictwie, handlu, usługach i inwestycjach,*
- *Ceny w gospodarce narodowej,*
- *Rynek wewnętrzny,*
- *Obroty towarowe handlu zagranicznego,*
- *Łączność – wyniki działalności,*
- *Produkcja ważniejszych wyrobów przemysłowych,*
- *Środki trwałe w gospodarce narodowej,*
- *Nauka i technika.*

Wśród największych baz CD-romowych można wyróżnić :

- *Stat-Lex 1988-2002,*
- *Tourism Statistical Yearbook 1990-2002,*
- *Everything of Transport,*
- *World Development Indicators,*

- *Yearbook of Tourism Statistics* ,
- *Economic survey of Latin America and the Caribbean 2005-2006*
- *European business : facts and figures : data 1995-2004*,
- *Survey on country profiles : final report (2005)*,
- *Gas and electricity market statistics. data 1990-2006*,
- *Proceedings 54th session International Statistical Institute (2003)*,
- *International Labour Conference : record of proceedings. International Labour Office*,
- *Countries in transition 2004 Bulgaria, Croatia, Czech Republic, Hungary, Macedonia, Poland, Romania, Russia, Serbia and Montenegro, Slovak Republic, Slovenia, Ukraine*,
- *Statistical abstract of the United States (2006) itp.*

* * * * *

W 1998 roku Centralna Biblioteka Statystyczna weszła - decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego - w skład 55 bibliotek, których unikalne w skali kraju księgozbiory tworzą Narodowy Zasób Biblioteczny.

LITERATURA

- Górska J.: *Bibliografia wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego 1980-1989*, ZWS, Warszawa 1992
- Łabęda A.: *Wykaz bibliograficzny roczników i czasopism Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz innych organizacji międzynarodowych w zbiorach Centralnej Biblioteki Statystycznej im. Stefana Szulca*, ZWS, Warszawa 1991
- Łazowska B.: *Bibliografia wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego 1996-2005*, ZWS, Warszawa 2006
- Łazowska B.: *Historia roczników statystycznych Polski*, „Wiadomości Statystyczne” 2005 r. vol. 50, nr 2
- Łazowska B.: *Bibliografia wydawnictw poufnych i służbowych Głównego Urzędu Statystycznego 1950-1988*, t. I-II, ZWS, Warszawa 1998-2000
- Łazowska B., Pawlik J.: *Informator CBS : rys historyczny, zbiory*, ZWS, Warszawa 1997
- Łazowska B.: *Roczniki statystyczne świata w zbiorach CBS*, ZWS, Warszawa 1997
- Łazowska B.: *Bibliografia wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego 1990-1995*, ZWS, Warszawa 1996
- Morsztynkiewicz I.: *Biblioteka Głównego Urzędu Statystycznego*, „Kwartalnik Statystyczny” 1930 s.750-754.

III. Działania Centralnej Biblioteki Statystycznej w zakresie budowy społeczeństwa informacyjnego

Centralna Biblioteka Statystyczna im. Stefana Szulca jako centralna biblioteka naukowa w kraju w zakresie statystyki, demografii i dziedzin pokrewnych (od 1968 roku) oraz jako członek Narodowego Zasobu Bibliotecznego (od 1998 roku) i członek International Group of Ex Libris Users (od 2005 roku) ma szczególne zadania wynikające z jej statusu i gromadzonych zbiorów w zakresie naukowego upowszechniania publikacji statystycznych i demograficznych, budowania systemu bibliotecznej informacji naukowej.

Pierwsze prace w tym zakresie zapoczątkowano już w 1937 roku, kiedy to Biblioteka GUS rozpoczęła wydawanie wykazu nabytków w układzie rzeczowym.

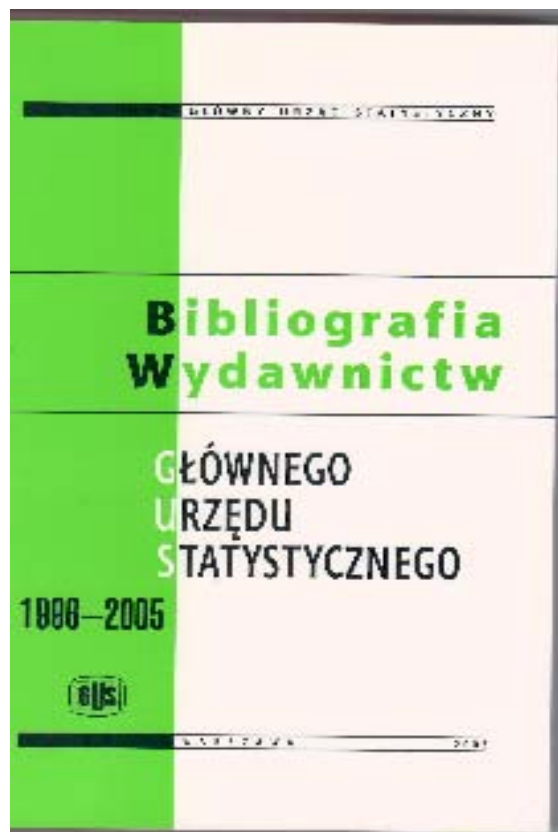
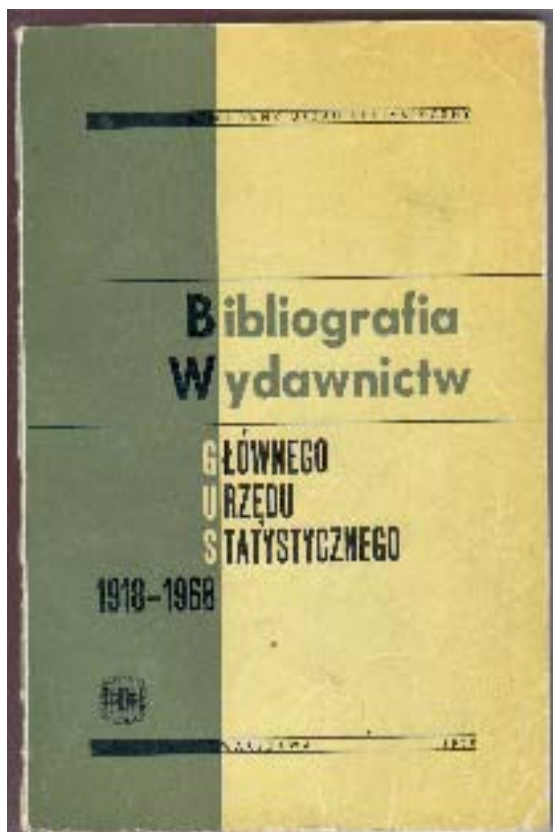
Po II wojnie światowej Biblioteka zaczęła uczestniczyć w pracach nad katalogami centralnymi nabytków zagranicznych Biblioteki Narodowej i Szkoły Głównej Planowania i Statystyki (dziś Szkoła Główna Handlowa). Wprowadzono tzw. informację ekspresową o artykułach z ważniejszych czasopism krajowych i zagranicznych, ulepszono formę informacji bibliograficznej o nabytkach (kwartalnik *Biuletyn Nabytków*).

Gdy 10 grudnia 1968 roku – decyzją Prezesa GUS – nadano Bibliotece nowy statut przekształcający dotychczasową bibliotekę Urzędu w Centralną Bibliotekę Statystyczną, spełniającą funkcje głównej biblioteki w kraju w zakresie:

- teorii i praktyki statystycznej,
- demografii,
- statystyki matematycznej,
- techniki statystycznej i dyscyplin pokrewnych

podniesiona została znacznie jej ranga. Podjęto wówczas prace nad wydawaniem późniejszych serii *Bibliografii Wydawnictw GUS* oraz opublikowano *Bibliografię Piśmiennictwa Statystycznego 1944-1969 (bez wydawnictw GUS)*.

Dotychczas w Bibliotece opracowano i wydano m.in. monumentalną 8-tomową *Bibliografię Wydawnictw GUS*¹².

Centralna Biblioteka Statystyczna im. S. Szulca wydaje również od 1969 roku tematyczne zestawienia bibliograficzne. Dotychczas w specjalnej serii wydawniczej opublikowano 30 zeszytów tematycznych poświęconych m.in. analizie statystycznej, dydaktyce statystyki, przepływowi międzygałęziowym, pracom Ireny Morsztynkiewiczowej, prof. Ryszarda Zasepy, prof. Stefana Szulca, prof. Ludwika Krzywickiego, prof. Jerzego Neymana, prof. Kazimierza Romaniuka, rocznikom statystycznym świata w zbiorach Centralnej Biblioteki Statystycznej etc.¹³

¹² Bibliografia wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego 1996-2005/ oprac. Bożena Łazowska przy współpracy Magdaleny Jędruszczak; Centralna Biblioteka Statystyczna im. Stefana Szulca. - Warszawa: GUS, 2006. - XI, 416 s.; 24 cm. Bibliografia wydawnictw poufnych i służbowych Głównego Urzędu Statystycznego 1950-1988. Cz. 2, Serie wydawnicze/ oprac. Bożena Łazowska; Centralna Biblioteka Statystyczna im. Stefana Szulca. - Warszawa: GUS, 2000. - 444 s.; 24 cm. Bibliografia wydawnictw poufnych i służbowych Głównego Urzędu Statystycznego 1950-1988. Cz. 1, Spisy masowe i opracowania zbiorcze/ oprac. Bożena Łazowska; Centralna Biblioteka Statystyczna im. Stefana Szulca. - Warszawa: GUS, 1998. - VIII, 219 s.; 24 cm. Bibliografia wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego 1990-1995/ oprac. Bożena Łazowska; Centralna Biblioteka Statystyczna im. Stefana Szulca. - Warszawa: GUS, 1996. - [4], VII, 340 s.; 24 cm.; Bibliografia wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego 1968-1989, t. I-III / oprac. Joanna Górską; Centralna Biblioteka Statystyczna im. Stefana Szulca. - Warszawa: GUS, 1976-1992; Bibliografia wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego 1918-1968/ Centralna Biblioteka Statystyczna im. Stefana Szulca. - Warszawa: GUS, 1968, 466 s.

¹³ Zob. m.in. Bibliografia prac prof. Kazimierza Romaniuka (1908-1996)/ oprac. Bożena Łazowska. - Warszawa: Główny Urząd Statystyczny. Biuro Informacji i Wydawnictw, 1998. - 38 s. 21 cm; Wykaz bibliograficzny z zakresu dydaktyki statystyki/ oprac. Bożena Łazowska. - Warszawa: CBS, 1995. - 45 s.; 23 cm + aneks - (Zestawienia Bibliograficzne - Centralna Biblioteka Statystyczna im. Stefana Szulca (Warszawa); z. 23); Bibliografia prac prof. dr Jerzego Neymana (1894-1981)/ oprac. Bożena Łazowska. - Warszawa: CBS, 1995. - 59 s.; 22 cm. - (Zestawienia Bibliograficzne - Centralna Biblioteka Statystyczna im. Stefana Szulca (Warszawa); z. 22).

Opracowano również kilkadziesiąt artykułów naukowych i popularnonaukowych omawiających prace dotyczące budowy w CBS szeroko rozumianej infrastruktury bibliotecznej służącej budowie społeczeństwa wiedzy.¹⁴

INFORMATORIUM CENTRALNEJ BIBLIOTEKI STATYSTYCZNEJ

Informatorium Centralnej Biblioteki Statystycznej (trzyosobowy Dział Informacji i Bibliografii) gromadzi i udostępnia informacje o zbiorach bibliotecznych i pracy biblioteki.

Pracownicy Informatorium udzielają wszelkich informacji bibliotecznych i bibliograficznych na miejscu w pomieszczeniu katalogowym Informatorium (pok.50), telefonicznie (022 608-3481, 022 608-3347, 022 608-3375), faxem (022 608-3188) i e-mailem (w.zieliński@stat.gov.pl).

Prowadzą kwerendy naukowe do tematu, opracowują zestawienia bibliograficzne i wykonują usługi kserograficzne i skanowania zbiorów (przy pomocy pracowni kserograficznej i działu informatycznego CBS).

W Informatorium udostępnia się też publikacje z księgozbioru byłych wydawnictw poufnych i służbowych GUS. Pracownicy działu udzielają informacji nie tylko o zbiorach CBS i sposobach ich wyszukiwania w katalogu komputerowym CBS oraz w katalogach tradycyjnych, ale także pomagają odnaleźć czytelnikom dokumenty zgromadzone w innych bibliotekach specjalistycznych – w oparciu o ich katalogi dostępne w Internecie, drukowane informatory nauki polskiej, przewodniki po bibliotekach naukowych itp.

Katalog tradycyjny rzeczowy w Informatorium CBS

W podręcznym księgozborze Informatorium Czytelnik znajdzie ostatnie

¹⁴ Zob. m.in. *Biblioteki ekonomiczne w Polsce*/ Bożena Łazowska// Vademecum Bibliotekarza. – Warszawa: SBP, 2006. – 20 ss.; *XXXIV Ogólnopolski Konkurs Statystyczny*/ Bożena Łazowska, Artur Satora// *Wiadomości Statystyczne* 2006 nr 2 s. 94-99; *Modernizacja Centralnej Biblioteki Statystycznej*/ Bożena Łazowska// *Wiadomości Statystyczne* 2005 nr 7 s. 88-93; *Historia roczników statystycznych Polski*/Bożena Łazowska// *Wiadomości Statystyczne* 2005 nr 2 s.71-79; *Co nowego w Bibliotece*/ Bożena Łazowska// *Wiadomości Statystyczne* 1997 nr 5 s. 77-82; „*Bibliograficzna informacja bieżąca*” CBS/ Bożena Łazowska// *Wiadomości Statystyczne* 1996 nr 1 s. 87-90; *Biblioteka Głównego Urzędu Statystycznego*/ Irena Morsztynkiewiczowa// *Kwartalnik Statystyczny* 1955 z. 2 s. 161/175; *Centralna Biblioteka Statystyczna. Dzieje. Zbiory. Zadania*/ Andrzej Jopkiewicz// *Wiadomości Statystyczne* 1976 nr 2 s. 44-46; *Katalogi Centralnej Biblioteki Statystycznej*/ Anna Łabęda// *Wiadomości Statystyczne* 1980, nr 1, s. 45-46; *Opracowanie serii wydawniczych GUS w katalogach Centralnej Biblioteki Statystycznej*/ Anna Łabęda// *Wiadomości Statystyczne* 1982 nr 12, s.43-44; *Zasoby specjalistyczne w zbiorach Centralnej Biblioteki Statystycznej*/Zygmunt Peuker // *Wiadomości Statystyczne* 1983 nr 2, s. 39-42.

nowości wydawnicze Głównego Urzędu Statystycznego i Biuletynu 16 Urzędów Statystycznych. Może też zapoznać się z planami wydawniczymi Urzędu oraz planami badań statystycznych GUS.

Informatorium prowadzi promocję czytelnictwa poprzez oprowadzanie po Bibliotece i wystawach dotyczących historii CBS i GUS (których jest twórcą) grup młodzieży studenckiej (głównie z Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Szkoły Głównej Handlowej, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego) i młodzieży szkół średnich (głównie ze szkół ekonomicznych) i informowanie o zasobach CBS, możliwościach korzystania z jej usług, o historii biblioteki i wdrażanych w niej procesach automatyzacyjnych.

Dział Informacji i Bibliografii informuje też na bieżąco Bibliotekę Narodową i Ośrodek Przetwarzania Informacji o pracy informacyjno-bibliograficznej CBS, m.in. poprzez wypełnianie i przesyłanie do Biblioteki Narodowej w Warszawie ankiet o bibliotekach i ośrodkach informacji w Polsce, które służą do aktualizacji bazy danych *Informator o bibliotekach i ośrodkach informacji w Polsce* i *Informatora wakacyjnego o bibliotekach warszawskich*.

Przesyła też aktualne dane dotyczące zbiorów i działalności CBS dla Ośrodka Przetwarzania Informacji, do opracowywanych przezeń kolejnych tomów *Informatora Nauki Polskiej* oraz do centrali International Group of Ex Libris Users (IGeLU) w Sienie, którego Biblioteka jest członkiem, informacji aktualizujących dotyczących prac automatyzacyjnych prowadzonych w CBS w systemie ALEPH.

Pracownicy Biblioteki uczestniczą od lat w międzynarodowych konferencjach bibliotekoznawczych i bibliologicznych ICAU, IGeLU i konferencjach organizowanych przez Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego i Bibliotekę Narodową, Bibliotekę Uniwersytetu Warszawskiego oraz Centrum Promocji Informatyki w zakresie rozwoju współpracy międzynarodowej w dziedzinie badań bibliologicznych i promocji czytelnictwa.

KOŁO STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH NR 12 PRZY CBS W SEKCJI BIBLIOTEK NAUKOWYCH

Koło nr 12 Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Centralnej Bibliotece Statystycznej aktywnie współuczestniczy i kształtuje pracę jego członków na rzecz szeroko rozumianej budowy społeczeństwa wiedzy przez biblioteki naukowe w Polsce. Koło działa w ramach Sekcji Bibliotek Naukowych Zarządu Głównego SBP od prawie 40 lat. Priorytetem jego prac jest szeroko rozumiana budowa systemu naukowej informacji bibliotecznej i bibliograficznej, w tym budowa biblioteki cyfrowej (m.in. w ramach projektu Minerva) przez sieć bibliotek ekonomicznych pracujących w ramach Sekcji Bibliotek Naukowych.

Bibliotekarze CBS uczestniczą od lat w inicjatywach wydawniczych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich publikując na łamach jego wydawnictw prace popularnonaukowe.¹⁵

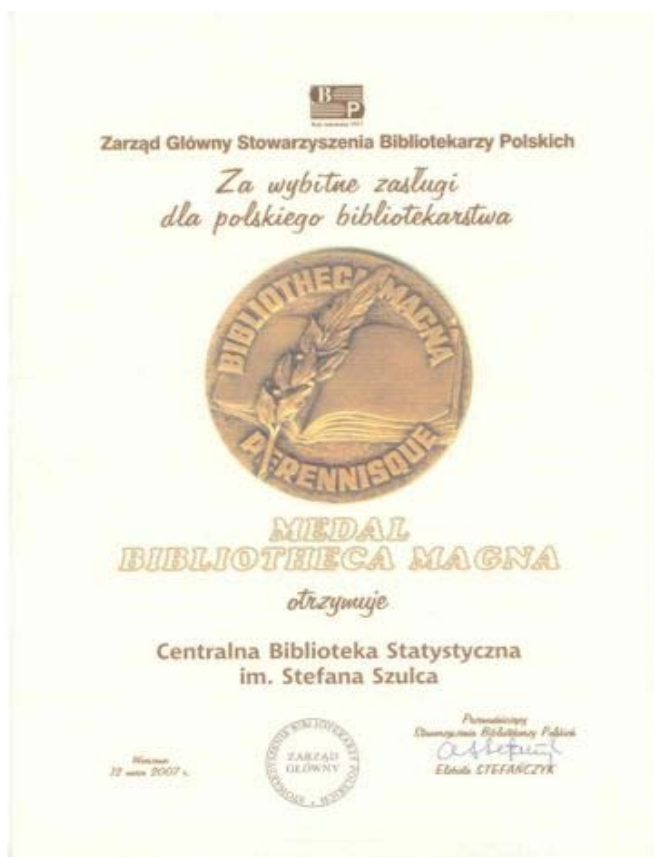
Koło SBP w Bibliotece organizuje wykłady popularnonaukowe w czytelni poświęcone zbiorom i historii CBS, jego członkowie wspierają prace na rzecz organizacji promocji wydawnictw statystycznych w szkole poprzez współorganizowanie Ogólnopolskiego Konkursu Statystycznego dla młodzieży szkół średnich).

12 marca 2007 roku Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przyznał Centralnej Bibliotece Statystycznej im. Stefana Szulca w związku z tą wieloletnią działalnością zaszczytne wyróżnienie – medal „Biblioteca Magna Perennisque” za wybitne zasługi dla polskiego bibliotekarstwa, w tym m.in. za prace na rzecz Stowarzyszenia.

Podczas zorganizowanej 9 maja 2007 roku w sekretariacie Biblioteki uroczystości wręczenia medalu dokonali przedstawiciele władz SBP – przewodnicząca Zarządu Oddziału Warszawskiego SBP p. Beata Chrzastowska i sekretarz Zarządu p. Anna Szymańska. Poza tym Zarząd Główny SBP z okazji

¹⁵ Przykładowo w Vademecum Bibliotekarza w ub. roku B.Lazowska opublikowała artykuł syntetyczny pt. „Biblioteki ekonomiczne w Polsce”, B.Święcicka pracuje w Komisji Problemowej Bibliotek Naukowych nr 142 przy Bibliotece Narodowej, A.Jopkiewicz redaguje miesięcznik Oddziału Warszawskiego SBP itp.

Dnia Bibliotekarza odznaczył cztery osoby za zasługi dla bibliotekarstwa i działalność na rzecz Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich prowadzoną w ramach Koła nr 12 działającego przy Centralnej Bibliotece Statystycznej w ramach Sekcji Bibliotek Naukowych.

Odznaczenia Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich „W dowód uznania” zostały przyznane długoletnim pracownikom CBS: Janowi Bergerowi, Bożenie Łazowskiej, Zygmuntovi Peukerowi, Barbarze Świącickiej.

W uroczystości wzięła udział - w imieniu zaproszonego na nie Kierownictwa Urzędu – dr Halina Dmochowska - wiceprezes GUS.

WSPÓLRACA CBS Z BIBLIOTEKAMI PRACUJĄCYMI W SYSTEMIE ALEPH W ZAKRESIE WDRAŻANIA SYSTEMÓW INFORMATYCZNYCH SŁUŻĄCYCH BUDOWIE SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

Centralna Biblioteka Statystyczna jako jeden z członków założycieli IGeLU, od 2005 roku uczestniczy w pracach Stowarzyszenia służących wdrażaniu systemów informatycznych w bibliotekach, budowie społeczeństwa informacyjnego. Celem połączenia we wrześniu 2005 roku ICAU (Międzynarodowego Stowarzyszenia Użytkowników Systemu ALEPH) i SMUG w jedno stowarzyszenie IGeLU (International Group of Ex Libris Users) była lepsza praca na rzecz wszystkich użytkowników produktów Ex Librisa,

zarówno użytkowników systemu ALEPH (skupionych dotychczas w stowarzyszeniu ICAU) jak i użytkowników systemów SFX, Metalib, Verde, Primo i Digitool (skupionych dotychczas w stowarzyszeniu SMUG). W skład nowego stowarzyszenia IGeLU wchodzi obecnie już 224 członków reprezentujących biblioteki i inne instytucje z ponad 30 krajów świata.

Nowe stowarzyszenie wydaje czasopismo: *IGeLU Newsletter* pomocne w wymianie poglądów i służące dobrze dyskusji między użytkownikami produktów firmy Ex Libris. Opracowuje go w Sztokholmie zespół Riksdagsbiblioteket (Biblioteka Parlamentu Szwecji) pod redakcją Ragnar Helin. Do dyspozycji wszystkich członków IGeLU powstała też platforma internetowa służąca do wymiany informacji i dyskusji nad rozwojem systemu Aleph oraz Digitool, SFX, MetaLib, Primo i Verde dostępna pod adresem internetowym <http://www.igelu.org>

Nowa konstytucja stowarzyszenia IGeLU zakłada m.in., że każdy członek IGeLU ma jeden głos ważny podczas wyborów do władz stowarzyszenia, jak i przy głosowaniu zapisów zmian w nowym statucie. Jest to rozwiązanie korzystne dla mniejszych bibliotek, w tym także dla Centralnej Biblioteki Statystycznej. Nasz głos jest bowiem tak samo ważny, jak głos wielokrotnie od nas większej British Library, Biblioteki Królewskiej w Sztokholmie czy Biblioteki Uniwersytetu w Berlinie.

IGeLU organizuje raz w roku warsztaty szkoleniowe dla administratorów systemu i bibliotekarzy systemowych, podczas których dyskutuje się w grupach problemowych użytkowników ALEPH-a, Digitool, Verde, Metalib i SFX nad zmianami wersji wprowadzonymi przez firmę producencką Ex Librisu w ostatnim roku i zgłasza własne propozycje do zmian w systemie ALEPH.

Przykładowo w 2007 roku Ex Libris na rzecz użytkowników zamontował w systemie ALEPH 500 począwszy od wersji 18.00 moduł ILL w standardzie RFID pozwalający na zamawianie międzybiblioteczne zbiorów przez Internet, system Log Analyzer umożliwiający automatyczną analizę błędów przy katalogowaniu i tworzeniu kartotek wzorcowych (KHW), sygnalizowaną alarmem dźwiękowym, a w wersji 19.00 ALEPH 500 wmontowano moduł księgowy przetwarzający dane z inwentarza (OPAC) na sumę wartości księgowej zbiorów. Nowy moduł ARC (Aleph Reporting Center) pozwala na prowadzenie rozbudowanego systemu raportów, statystyk dotyczących gromadzonych przez bibliotekę zbiorów np. według firm dostawców, dat zakupu, wartości księgowej. Raporty można definiować w zależności od potrzeb biblioteki w formie tabeli, wykresu, koła etc. Moduł ARC znacznie ułatwia zarządzanie biblioteką. Nowy system Digitool (w wersji 3.0) ułatwia natomiast zarządzanie informacją archiwalną, pomaga zabezpieczać i zarządzać bazami zeskanowanych materiałów dziedzictwa kulturowego itd., a nowy standard ALEPH-a 500 – METS opracowano do pokazywania w katalogu internetowym nie tylko rekordu bibliograficznego ale całej zawartości dokumentu (tekst

książki, okładka, fotografie i mapy w niej zawarte itp.). W ramach IGeLu Jon Dunn z Indiana University w USA stworzył projekt Sakai polegający na utworzeniu licencjonowanych baz bibliotecznych w systemie ALEPH przy pomocy nowoczesnej infrastruktury dla bibliotek. System Sakai oferuje rozbudowane połączenia, linki do rozmaitych baz bibliotecznych i zawiera indeks tematyczny i przedmiotowy oraz zintegrowany system usług bibliotecznych i paneli dyskusyjnych.

MIĘDZYKRAJOWE STRATEGIE I STANDARDY WDRĄŻANE W CBS W DZIEDZINIE BUDOWY SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

Rezolucja rady Unii Europejskiej z 21 stycznia 2002 roku o roli kultury w rozwoju Unii Europejskiej (Council Resolution on the role of culture in the development of the European Union) oparta o postanowienia artykułu 128 Traktatu z Maastricht stała się podstawą do uchwalonego na lata 2007-2013 programu UE dotyczącego budowy europejskiego społeczeństwa obywatelskiego. Uznano w nim, że kultura jest ważną częścią koncepcji budowy społeczeństwa informacyjnego, opartego na wiedzy.¹⁶

Budowa społeczeństwa wiedzy jest też priorytetowym zadaniem IGeLU, którego CBS jest członkiem.¹⁷

W Polsce podstawą rozdziału środków budżetowych i środków UE na te cele jest "Narodowa Strategia Spójności 2007-2013". Zakłada ona realizację zadań związanych m.in. z rozwojem infrastruktury kultury i społeczeństwa informacyjnego poprzez 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO) zarządzanych przez samorządy województw. Środkami budżetowymi wspomagającymi działalność naukową, w tym np. rozwój cyfrowych zasobów bibliotecznych i archiwalnych zarządza Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Centralna Biblioteka Statystyczna korzysta z dotacji tegoż Ministerstwa przy tworzeniu infrastruktury informatycznej i digitalizacji katalogów i zbiorów bibliotecznych. W latach 2005-2006 udało się dzięki tym środkom zdigitalizować cały obejmujący ponad 150.000 kart katalogowych tradycyjny katalog kartkowy CBS i liczący kilkadziesiąt tysięcy woluminów z lat 1950–1988 wykaz wydawnictw wewnętrznych GUS i połączyć je z katalogiem komputerowym OPAC prowadzonym od 1997 roku w systemie ALEPH, udostępniając całość zbiorów głównych i specjalnych CBS w Internecie. Jesteśmy jedną z nielicznych i pierwszą tak dużą biblioteką w kraju dysponującą całościową bazą skatalogowanych zbiorów głównych (ponad 470.000 woluminów) dostępną on-line i zarchiwizowaną na CD-romach.

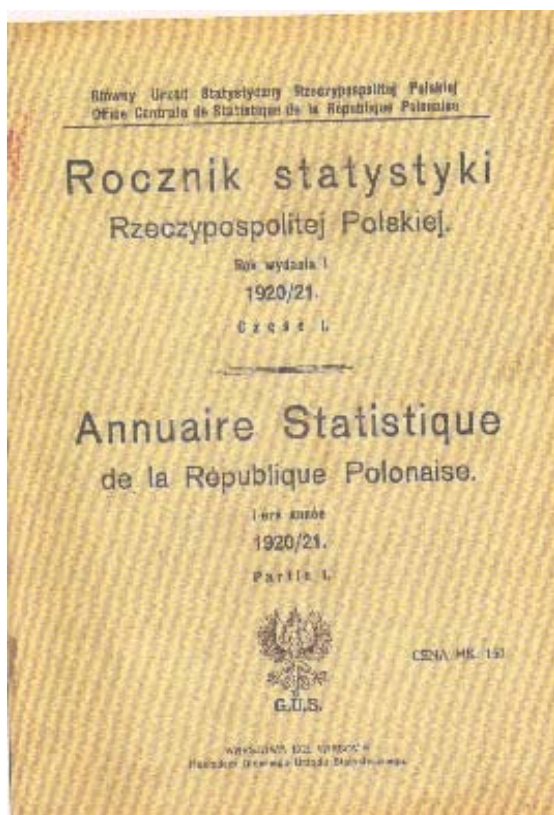
¹⁶ Zob. szerzej: Dziedzictwo kulturowe. Zbiory biblioteczne i nowe technologie ich ochrony.- Warszawa, Wyd. SBP, 2006.

¹⁷ From Library system to information services / Matti Shem Tov, Jerusalem 2006.

W II połowie 2006 roku dzięki dotacji MNiSW CBS utworzyła lektorium informatyczne. Użytkownicy Biblioteki mają do swojej dyspozycji 11 komputerowych stacji roboczych (6 w czytelni, 3 w Informatorium i 2 w dziale informatycznym), na których udostępniane są – bazy biblioteczne i bibliograficzne, w tym przede wszystkim katalog komputerowy CBS, bazy czasopism elektronicznych, bazy własne CBS (zeskanowane cimbela w wersji cyfrowej).

Na przeznaczonych dla czytelników komputerach udostępniane są też zbiory CD-romów (obecnie w zbiorach CBS jest ich ponad 1.100) i bazy kilkudziesięciu czasopism zagranicznych dostępne on-line.

CBS uczestniczy aktywnie we wdrażaniu projektu „Europejskiej Biblioteki Cyfrowej” zapoczątkowanego w 2005 roku. W ramach prac digitalizacyjnych zabezpieczono dotychczas w wersji cyfrowej m.in. wszystkie przedwojenne roczniki statystyczne RP wydane przez GUS w latach 1920-1939, publikacje I i II Spisu Powszechnego RP, wielotomowy skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej opracowany na podstawie I spisu powszechnego ludności z 21 września 1921 r.; *Badania nad rozrodczością w Polsce* pod redakcją Stefana Szulca, *Koniunktura gospodarcza w Polsce 1924-1927* pod redakcją Edwarda Lipińskiego, przedwojenne katalogi wydawnictw GUS, XIX-wieczne cimbela statystyczne francuskie i wiele innych.

W 2008 r. zeskanowano *Obzory guberni Królestwa Polskiego* z przełomu XIX/XX wieku, *Powszechny Sumaryczny Spis Ludności z dn.14 II 1946 roku*,

Spis Powszechny 1950r., unikatowe statystyczne karty korespondencyjne z 1914 roku itp.

Digitalizacja najcenniejszych zbiorów chroni je przed całkowitym zniszczeniem, które – na skutek efektu tzw. kwaśnego papieru, ale i ciągłego wypożyczania – znajdują się już dziś w nienajlepszym stanie. Wszystkie zarchiwizowane w ten sposób komputerowo pozycje są udostępniane czytelnikom w Bibliotece i poprzez Internet w wersji elektronicznej, natomiast ich oryginały przechowywane są w magazynie. Biblioteka nie wykonuje już z nich na zamówienie czytelników kserokopii z oryginałów, co pogarsza ich stan, lecz drukuje użytkownikom obraz dokumentu zapisany w wersji cyfrowej.

PLANY ROZWOJU CBS SPRZYJAJĄCE BUDOWIE SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

Implementowana w grudniu 2008 roku wersja 18.2. ALEPH-a 500 pozwala na przechowywanie, pobieranie i obrót multimedialnych dokumentów graficznych oraz stwarza możliwość połączenia obiektów multimedialnych z bibliograficznymi rekordami danych. System obsługuje ponadto pełny zakres UNICODE, bezramowy interfejs sieci Web, XML dla wymiany danych i raportów, kontrolę kartotek wzorcowych zintegrowaną z logicznymi bazami danych, zintegrowany tezaurus i znormalizowane raporty statystyczne.

Użytkowana obecnie przez Bibliotekę wersja ALEPHA 500 pozwala na skrócone wyszukiwanie we wszystkich modułach administracyjnych, nadanie uprawnień konkretnym użytkownikom do poszczególnych pól opisu bibliograficznego, udostępnia skrócone katalogowanie we wszystkich modułach administracyjnych, daje możliwość kontroli automatycznej udostępniania zbiorów Biblioteki etc.

W latach 2007-2010 Centralna Biblioteka Statystyczna zamierza:

- udostępnić wszystkim użytkownikom opcję zamawiania i wypożyczania zbiorów przez Internet (uruchomienie modułu wypożyczeń w komputerowej bazie katalogowej OPAC),
- udoskonalić formę wymiany danych między bibliotekami oraz wprowadzić standaryzację raportów,
- na podstawie używanego obecnie języka informacyjnego opartego o słowa kluczowe oraz użytkowanego obecnie przez nas tezaurusa Biblioteki Sejmowej wprowadzić zintegrowany tezaurus biblioteczny,
- uczestniczyć aktywnie w pracach IGeLU celem rozwijania i doskonalenia zarówno swojego systemu organizacyjnego, jak i technicznego, poznawać zarówno problematykę funkcjonowania wewnętrznego nowych podwersji

- systemu ALEPH (np. ALEPH 20.00), jak i problematykę funkcjonowania zewnętrznego – współpracy z innymi systemami i stowarzyszeniami użytkowników komputerowych zintegrowanych systemów bibliotecznych (np. VTLS, NAAUG),
- poprzez udział w seminariach i panelach organizowanych przez Bibliotekę Narodową, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich i Narodową Grupę Użytkowników IGeLU zdobyć niezbędną wiedzę i doświadczenie do prowadzenia i tworzenia tematycznych baz bibliograficznych, udostępniania baz na odległość (DigiTool, ADAM), korzystania z modułu wypożyczeń i zamówień usług innych bibliotek pracujących w wyższych wersjach ALEPH-a.¹⁸

¹⁸ Działania Centralnej Biblioteki Statystycznej im. Stefana Szulca w zakresie budowy społeczeństwa informacyjnego/Bożena Łazowska//*Wiadomości Statystyczne* 2007 nr 8 s.94-100. Działalność Biblioteki Głównego Urzędu Statystycznego w latach 1918-2007/Bożena Łazowska//*Wiadomości Statystyczne* 2008 nr 1 s.18-26.

IV. Współpraca międzynarodowa

CBS

HISTORIA WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ BIBLIOTEKI

Centralna Biblioteka Statystyczna prowadzi niemal od początku swego istnienia aktywną współpracę międzynarodową z bibliotekami i ośrodkami dokumentacyjno-informacyjnymi.

Już w 1920 roku – po półtorarocznej pracy – Biblioteka rozpoczęła wymianę publikacji z zagranicą. Początkowo z londyńskim British Museum, z którego później wyłoniła się British Library oraz z amerykańską Library of Congress i z Biblioteką Bureau of the Census w Waszyngtonie.

W latach trzydziestych XX wieku wymiana zagraniczna prowadzona już była z kilkudziesięcioma instytucjami statystycznymi na świecie i z Ligą Narodów.

W okresie II wojny światowej, kiedy to zbiory Biblioteki zostały przewiezione przez okupanta do Krakowa, do tamtejszego Statistisches Amt, zlokalizowanego w Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego, prowadzono jedynie wymianę publikacji statystycznych z Japonią i Włochami.

W pierwszych latach powojennych wznowiono wymianę publikacji zagranicznych z urzędami statystycznymi głównych państw europejskich i z Organizacją Narodów Zjednoczonych, a następnie systematycznie ją rozszerzano.

W latach pięćdziesiątych, sześćdziesiątych i siedemdziesiątych ubiegłego wieku Biblioteka współpracowała aktywnie z IFLA (Międzynarodową Federacją Stowarzyszeń Bibliotekarskich), a od końca lat dziewięćdziesiątych z ICAU(Międzynarodowym Stowarzyszeniem Użytkowników Systemu Aleph).

Od 2005 roku Centralna Biblioteka Statystyczna jest członkiem IGeLU (Międzynarodowej Grupy Użytkowników Ex Librisu) z siedzibą w Sienie we Włoszech, która to organizacja jest spadkobiercą ICAU.

Obecnie do ważniejszych kierunków współpracy międzynarodowej CBS należy : wymiana informacji bibliotecznej i bibliograficznej z bibliotekami i ośrodkami naukowymi za granicą poprzez sieć Internet, wymiana publikacji i czasopism z zagranicą, udział przedstawicieli Biblioteki w konferencjach międzynarodowych oraz wizyty delegacji zagranicznych.¹⁹

¹⁹ Współpraca międzynarodowa Centralnej Biblioteki Statystycznej/Bożena Łazowska//*Wiadomości Statystyczne* 2007 nr 11 s. 80-84.

WYMIANA INFORMACJI Z ZAGRANICĄ

Od stycznia 1998 roku, kiedy to w wyniku automatyzacji prac w CBS (po wprowadzeniu systemu ALEPH) weszliśmy do Internetu za pośrednictwem tej sieci zagraniczni użytkownicy mają stały dostęp do bazy bibliotecznej i bibliograficznej CBS, która stale się powiększa i liczy obecnie w systemie ALEPH ponad 40.000 rekordów oraz obejmuje cały zdigitalizowany katalog tradycyjny (ok. 420.000 woluminów). Poprzez dostęp do publicznego serwera CBS mogą też w przyjaznej formie korzystać z katalogów ponad 100 innych bibliotek polskich i zagranicznych, a także z ok. 200 baz statystycznych posadowionych na serwerach poza granicami Polski, w tym takich organizacji międzynarodowych jak Eurostat, OECD, ONZ.

W 2007 roku zainstalowany w bazie komputerowej CBS (<http://statlibr.stat.gov.pl>) licznik wejścia do sieci Internetu odnotował ponad 200 tysięcy aktywnych poszukiwań z kraju i z zagranicy.

Dzięki zainstalowanym w każdym dziale Biblioteki stanowiskom komputerowym z pocztą elektroniczną odbierane są i przekazywane informacje z zagranicy i za granicę dotyczące bieżącej pracy, kwerend bibliograficznych, prenumeraty, wymiany wydawnictw itp...

Przykładowo, w 2007 roku przesłano przez Internet do użytkowników zagranicznych wyniki kwerend bibliograficznych w zbiorach Centralnej Biblioteki Statystycznej do 53 odbiorców. Wykonano kwerendy historyczne dla m.in.:

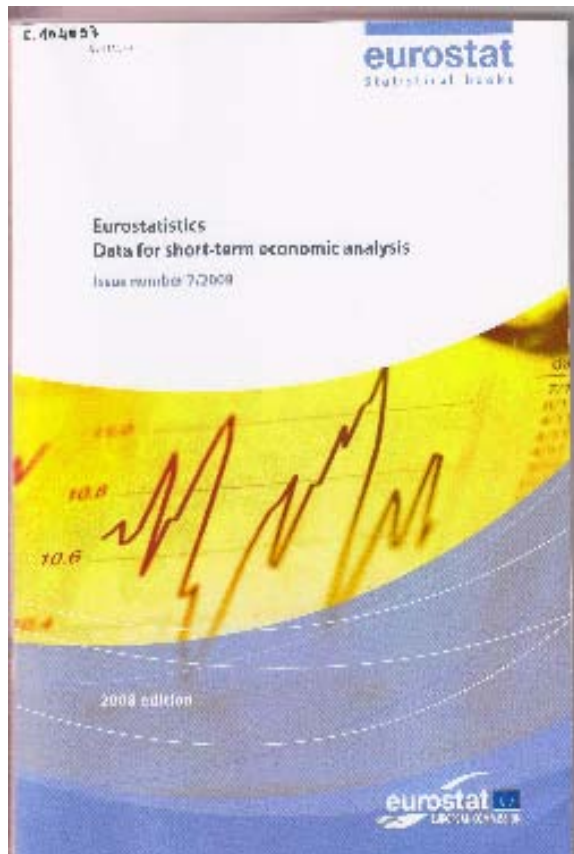
- prof. Henry M. Plawecki (Purdue University Calumet)
- Department of Forest Ecology & Management (College of Agricultural and Life Sciences University of Wisconsin-Madison)
- Skanska Film Institutet w Sztokholmie
- Litewskiego Urzędu Statystycznego
- Freie Universität w Berlinie
- Urzędu Statystycznego Ukrainy
- Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji z siedzibą w Genewie
- Uniwersytetu Karola w Pradze
- British Library w Londynie
- Biblioteki Sołtykowa-Szczedriny w Petersburgu
- prof. Thoma Mondscheina z Chicago

MIĘDZYNARODOWA WYMIANA PUBLIKACJI I CZASOPISM

Centralna Biblioteka Statystyczna prowadzi wymianę publikacji i czasopism naukowych z 68 kontrahentami zagranicznymi.

Są wśród nich : Czeski Urząd Statystyczny, Federalny Urząd Statystyczny Serbii i Czarnogóry, Narodowy Urząd Statystyczny Korei, Comisia Nationala

Pentru Statistica w Bukareszcie, Węgierski Urząd Statystyczny, Goscomstat of Russia, United Nations Office at Geneva, United Nations, Dag Hammarskjold Library w Nowym Jorku, Eurostat, OECD, FAO, Statistics Sweden Library, Statistica Finland Library, Central Bureau of Statistics Library w Oslo, INSEE, Bundesanstalt Statistik Oesterreich, Danmarks Statistik Library, Statistics Bureau of Japan, Statistisches Bundesamt (Wiesbaden), Instituto Centrale di Statistica (Roma), Statistics Netherlands Library (Voorburg), Institut National de Statistique (Bruxelles), Swiss Federal Statistical Office , Urząd Statystyczny Republiki Słowackiej, UNESCO, Instituto Nacional de Estadística (Lisboa), US Department of Commerce, The Library - Office for National Statistics (London), Bureau International du Travail (Suisse), Centralny Urząd Statystyczny Chorwacji, Central Statistical Office (Ireland), UNIDO, National Statistical Service of Greece, Evropski Dokumentacijski Center (Ljubljana),

Urząd Statystyczny Macedonii, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Comune di Genova, Australian Bureau of Statistics, Statistisches Amt der Stadt Wien, Urząd Statystyczny Słowenii, Międzynarodowy Instytut Statystyczny, Ministry of Statistics and Analysis of Belarus, Ministerstwo Statystyki Ukrainy, Urząd Statystyczny Litwy, State Statistical Bureau (China), State Statistical Office (Estonia), Statistical Research Institute (Bulgaria), IEA, DGBAS (Taiwan), Statistical Bureau of Iceland, Service de la Statistique et Etudes Economiques (Luxembourg), International Rubber Study Group (UK), Library of Congress, Hamburgisches Welt-Wirtschafts-Archiv, Deutsche Bundesbank, World Bureau

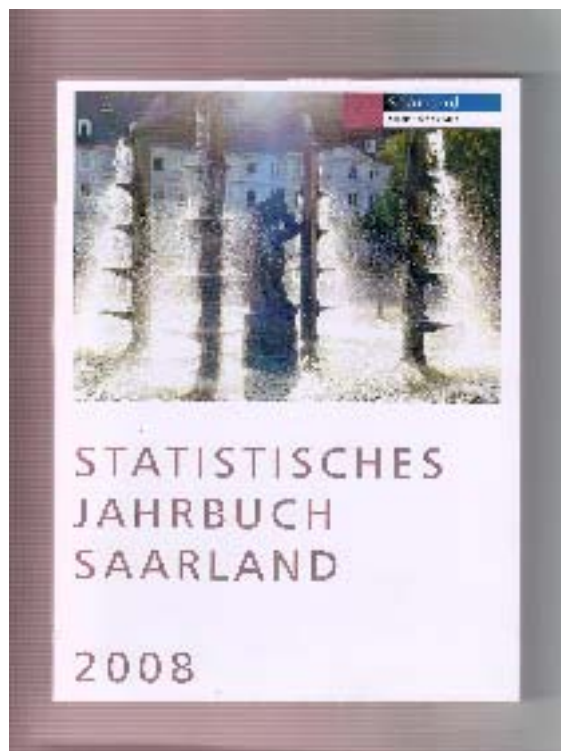
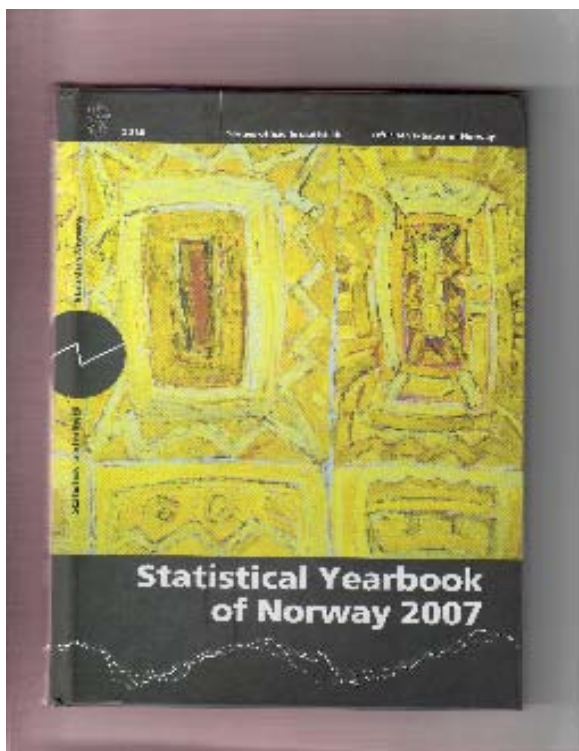
of Metal Statistics, Economic Commission for Europe, State Committee of the Republic of Kazakhstan, Centralny Urząd Statystyczny Łotwy, Department of Statistics and Research (Cypr), Urząd Statystyczny Mołdawii, Główny Urząd Statystyczny Wietnamu, ISTA, Narodowy Instytut Studiów Demograficznych w Paryżu, GATT, WTO, Biblioteka Narodowa Ukrainy.

Dzięki wymianie z organizacjami międzynarodowymi i urzędami statystycznymi z całego świata – użytkownicy Biblioteki dysponowali – przykładowo w 2007 roku prawie 400 tytułami czasopism zagranicznych o wartości ok.140.000 zł.

Z wymiany wydawnictw ciągłych pozyskujemy takie tytuły czasopism jak m.in.: *Monthly Bulletin of Statistics, Population and Vital statistics Report, Statistics In Focus, EU Economic Data Pocketbook, External and intra-European Union trade, Monthly statistics, Quarterly National Accounts*(OECD), *Energy Prices and Taxes, Oil, Gas, Coal & Electricity, International Financial Statistics, Statistika* (Czechy), *Konjunkturstatistik* (Dania), *Oil World (Weekly i Monthly), Bulletin Mensuel de Statistique* (Tunezja), *Monthly Statistics of Korea, Australian Economic Indicators, Survey of Current Business*(USA).

W wyniku wymiany publikacji statystycznych z zagranicą uzyskaliśmy w 2007 roku około 1000 wydawnictw o wartości bliskiej 120.000 zł.

Przykładowo z wymiany Centralna Biblioteka Statystyczna otrzymuje wiele tytułów roczników statystycznych takich organizacji międzynarodowych jak ONZ, OECD, Eurostat, Bank Światowy i z kilkudziesięciu krajów świata.²⁰

²⁰ Zob.szerzej : Roczniki zagraniczne świata w zbiorach Centralnej Biblioteki Statystycznej im.Stefana Szulca / Bożena Łazowska.- Warszawa : GUS, 1997.

UDZIAŁ W MIĘDZYNARODOWYCH KONFERENCJACH

Przedstawiciele CBS uczestniczyli w latach 1956-1977 we wszystkich konferencjach Rady Federacji IFLA - od XXII sesji w Monachium poczynając a na 43 sesji w Brukseli kończąc, w latach 2005-2007 w trzech Międzynarodowych Konferencjach organizowanych przez Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie pod patronatem konsulatu USA, w latach 1998-2004 w siedmiu konferencjach międzynarodowych stowarzyszenia ICAU w Warszawie, Pradze, Budapeszcie, Berlinie, Salonikach, Paryżu, Wiedniu i w ostatnich czterech latach w kolejnych konferencjach IGeLU w Londynie, Sztokholmie, Brnie i Madrycie.

Podczas konferencji IFLA Biblioteka współpracowała w sekcji bibliotek specjalistycznych z międzynarodową komisją statystyki bibliotecznej.

Biorąc udział w konferencjach ICAU i IGeLU przedstawiciele CBS mogli zapoznawać się - w formie warsztatów szkoleniowych, paneli dyskusyjnych i pokazów - z najnowszymi osiągnięciami w zakresie rozwoju zintegrowanego komputerowego systemu bibliotecznego ALEPH, a także z doświadczeniami, rezultatami i problemami bibliotek - użytkowników systemu ALEPH z ponad 30 krajów świata i organizacji międzynarodowych, użytkujących ten system.

Wiedza i doświadczenie zdobyte podczas obrad plenarnych seminariów ICAU, IGeLU, a także w czasie tematycznych dyskusji panelowych i spotkań poza obradami umożliwia naszej Bibliotece wprowadzanie nowych rozwiązań i to zarówno w sferze technicznej, technologicznej, jak i organizacyjnej w pracy z systemem Aleph 500.

Dzięki wymianie informacji zdobytych podczas tych konferencji Biblioteka poznaje lepiej zarówno problematykę funkcjonowania wewnętrznego nowych podwersji systemu ALEPH, jak i problematyki funkcjonowania zewnętrznego – współpracy z innymi systemami i stowarzyszeniami użytkowników komputerowych zintegrowanych systemów bibliotecznych (np.NAAUG).

Przeprowadzane podczas trwania seminariów konsultacje – zarówno w grupach narodowych użytkowników ALEPH-a jak i w grupach specjalistycznych bibliotek ekonomiczno-statystycznych pozwalają na wprowadzanie zmian, udoskonaleń i ulepszeń w zakresie udostępniania informacji bibliotecznej i bibliograficznej on-line, jak i pozwalają na zdobywanie niezbędnych doświadczeń do prowadzenia i tworzenia tematycznych baz bibliograficznych, udostępniania baz na odległość, korzystania z modułu wypożyczeń i zamówień usług innych bibliotek pracujących już w wyższych wersjach ALEPH-a.

Dyskusja na forum międzynarodowym bibliotekarzy, archiwistów, muzealników, informatyków i dokumentalistów użytkujących system ALEPH poszerza wiedzę i daje doświadczenie niezbędne do funkcjonowania we współczesnej społeczności bibliotecznej, a tematyczne dyskusje panelowe

umożliwiają poznanie nowych baz bibliograficznych, adresów i stron internetowych dyskusyjnych, gdzie po zakończeniu seminarium – na co dzień – można wymieniać doświadczenia, pytać o rozwiązania szczegółowych problemów technicznych i systemowo-organizacyjnych użytecznych w pracy biblioteki itp.

Trudno też jest przecenić bezpośrednie poznanie osób z kierownictwa stowarzyszenia ICAU, IGeLU, firmy Ex Libris produkującej ALEPH-a i przedstawicieli poszczególnych narodowych grup użytkowników. Pomaga ono znakomicie przy uzyskaniu fachowej pomocy, konsultacji i rady przy wdrażaniu kolejnych modułów systemu ALEPH i przy użytkowaniu jego obecnych wersji. Ważne są konsultacje dotyczące parametrów użytkowanego sprzętu komputerowego, jak i oprogramowania, zwłaszcza w dziedzinie systemów operacyjnych, poznania możliwości technologicznych i technicznych np. różnych typów serwerów....

Konferencje organizowane od kilku lat w Krakowie przez prof. Marię Kocójową, wybitną znawczynię problematyki bibliologicznej poświęcone są bieżącym problemom informacji naukowej, bibliotekoznawstwa, bibliotekom cyfrowym, procesom automatyzacji prac bibliotecznych, statusowi współczesnego bibliotekarza i pracownika informacji naukowej zarazem, kierunkom rozwoju współczesnej nauki bibliologicznej czy np. problemom e-learningu i dają uczestniczącym w nich pracownikom CBS niezbędną wiedzę do rozwoju naszej placówki w przyszłości.²¹

WIZYTY DELEGACJI ZAGRANICZNYCH W CBS

W ciągu ostatnich kilku lat CBS przyjmuje również delegacje zagraniczne u siebie. Są to zazwyczaj delegacje odwiedzające GUS lub odbywające wizyty studialne w ramach EUROSTAT-u - przykładowo - 6 lipca 2006 roku miała miejsce wizyta studialna przedstawicieli Urzędu Statystycznego Ukrainy w GUS i CBS (program TACIS – Statystyka 8 „Pomoc statystyce Ukrainy”).

Podczas tych spotkań w Centralnej Bibliotece Statystycznej omawiana jest historia placówki ze szczególnym uwzględnieniem procesu wdrażania zintegrowanego systemu komputerowego ALEPH w CBS, procesu digitalizacji katalogów i skanowania zbiorów.

Przedstawiane są zasady udostępniania zbiorów na miejscu w czytelnii i na zewnątrz na rewersy międzybiblioteczne oraz zasady udostępniania zbiorów i katalogów CBS on-line.

Omawia się również usługi biblioteczne świadczone na miejscu i poprzez Internet (kwerendy biblioteczne, skanowanie zbiorów, usługi kserograficzne i przegrywanie danych na CD-romy). Przedstawiana jest także

²¹ Centralna Biblioteka Statystyczna instytucją przyjazną dla użytkownika/Bożena Łazowska//Przenikanie i rozpowszechnianie idei oraz doświadczeń...pod red. Marii Kocójowej, Kraków 2007, dok.CD-rom;Centralna Biblioteka Statystyczna w Internecie/Bożena Łazowska//E-włączenie czy e-wyobcoanie : e-inicjatywy bibliotek,archiwów, muzeów ...pod red. Marii Kocójowej, Kraków 200, dok.CD-rom.

praca Działu Udostępniania Zbiorów i Działu Informacji i Bibliografii (w czytelni i informatorium CBS) ze szczególnym uwzględnieniem pracy lektorium informatycznego i prac wydawniczych biblioteki (opracowywanie *Bibliografii Wydawnictw GUS*). Często omawia się organizowany przez Bibliotekę pod patronatem Prezesa GUS od 37 lat Ogólnopolski Konkurs Statystyczny dla uczniów szkół średnich, prowadzone w Bibliotece lekcje promujące statystykę dla studentów i uczniów szkół średnich, a także organizowane przez Bibliotekę wystawy zbiorów statystycznych.

Do Biblioteki przybywają także delegacje zagraniczne bibliotekarzy, zainteresowane tylko naszymi osiągnięciami i doświadczeniami. Przykładowo, 29 czerwca 2007 roku miała miejsce wizyta 45-osobowej grupy bibliotekarzy z Litwy z okręgu kowieńskiego w Centralnej Bibliotece Statystycznej, której celem było zapoznanie się z historią i działalnością CBS.

* * * * *

Od kilku lat Centralna Biblioteka Statystyczna bierze też udział w procesie kompleksowego dostosowania statystyki polskiej do wymogów Unii Europejskiej. Realizacja tego zadania odbywa się we współpracy z zagranicą.

Pierwsze dwustronne rozmowy poświęcone tej problematyce przeprowadzone zostały przez przedstawicieli CBS w Bibliotece Głównej Federalnego Urzędu Statystycznego Niemiec w Wiesbaden (1996 r.) i w Bibliotece Głównej Uniwersytetu w Sienie (1997 r.).²²

Pozwoliły one na wypracowanie wieloletniego programu modernizacji Centralnej Biblioteki Statystycznej, w tym zwłaszcza automatyzacji prac bibliotecznych.

Korzystanie z doświadczeń zagranicznych ośrodków i centrów informacyjnych oraz bibliotek naukowych, pracujących zwłaszcza w ramach konsorcjum ALEP, daje CBS możliwość dostosowania swej struktury, a także metod pracy do standardów europejskich - w zakresie stosowania nowoczesnych technologii informacyjnych.

Wypracowane w Bibliotece zasady współpracy z zagranicą winny być kontynuowane, aby CBS mogła uczestniczyć w światowym systemie obiegu informacji bibliotecznej i bibliograficznej, będąc aktywnym partnerem dla bibliotek statystycznych i ośrodków naukowo-informacyjnych za granicą.

²² Sprawozdanie z pobytu konsultacyjnego przedstawicieli CBS w Federalnym Urzędzie Statystycznym i na Międzynarodowych Targach Książki we Frankfurcie / Bożena Łazowska.- Warszawa:GUS,1996.

V.SYSTEM BIBLIOTECZNY ALEPH W CBS

Centralna Biblioteka Statystyczna im.Stefana Szulca należy do najnowocześniejszych bibliotek naukowych w Polsce.

Posiada jako jedna z nielicznych tak dużych Bibliotek w Polsce cały katalog zbiorów głównych i specjalnych dostępny w Internecie.

W grudniu 2008 r. CBS rozpoczęła wdrażanie najnowszej wersji zintegrowanego konwersacyjnego systemu bibliotecznego Aleph 500 (wersja 18.2).

System biblioteczny ALEPH, który jest wykorzystywany przez ponad 1500 instytucji w 62 krajach świata (m.in. w Bibliotece Kongresu w Waszyngtonie, British Library w Londynie, Bibliotece Sejmowej, Bibliotece Głównej SGH) w pełni automatyzuje obieg informacji w bibliotece, od funkcji związanych z gromadzeniem i katalogowaniem zbiorów, przez całkowitą automatyzację katalogu z rozbudowanymi funkcjami wyszukiwawczymi, kontrolę czasopism, po udostępnianie i wypożyczanie międzybiblioteczne.²³

Użytkowany w Centralnej Bibliotece Statystycznej system ALEPH (Automated Library Expandable Program) jest w pełni zintegrowany, co zapewnia mu elastyczność i efektywność. System może zarządzać różnymi danymi: opisami publikacji drukowanych, materiałów audiowizualnych i innych zbiorów specjalnych, a także pełnymi tekstami dokumentów czy obrazami w postaci cyfrowej.

Wdrożona w Bibliotece w grudniu 2008 r. wersja ALEPHA (18.0) obsługuje przechowywanie, pobieranie i obrót multimedialnych dokumentów graficznych oraz stwarza możliwość połączenia obiektów multimedialnych z bibliograficznymi rekordami danych. System obsługuje ponadto kontrolę kartotek wzorcowych zintegrowaną z logicznymi bazami danych, zintegrowany tezaurus i znormalizowane raporty statystyczne. Użytkowana obecnie przez Bibliotekę wersja ALEPHA 500 pozwala na skrócone wyszukiwanie we

²³ Jedynym dystrybutorem systemu ALEPH oraz innych produktów firmy Ex Libris w Polsce jest firma ALEPH Polska Sp. z o.o., powstała w marcu 2001 roku, wcześniej (od roku 1992) - Dział Wdrożeń systemu bibliotecznego ALEPH w firmie TCH Systems S.A, która działa jako biuro serwisowe dla polskich użytkowników tych systemów. Grupa Ex Libris jest ogólnosiwiatowym dostawcą oprogramowania i usług z nim związanych dla bibliotek i centrów informacji. Sztandarowy produkt firmy, zintegrowany system biblioteczny ALEPH 500, jest wiodącym na rynku oprogramowaniem do automatyzacji bibliotek uniwersyteckich, publicznych, narodowych, naukowych jak również konsorcjów, sieci krajowych i wielkich korporacji. Firma Ex Libris, założona i działająca w Izraelu od 1985 roku, posiada obecnie przedstawicielstwa i biura w 27 krajach na 6 kontynentach. Placówki te zatrudniają łącznie ponad 230 specjalistów w różnych częściach świata, w tym kluczowy zespół ds. rozwoju złożony z wysokiej klasy specjalistów w dziedzinie bibliotekarstwa i ekspertów w zakresie tworzenia oprogramowania, gwarantujących nieprzerwany rozwój w zgodzie ze światowymi standardami.

wszystkich modułach administracyjnych, nadanie uprawnień konkretnym użytkownikom do poszczególnych pól opisu bibliograficznego, udostępnia skrócone katalogowanie we wszystkich modułach administracyjnych, daje możliwość kontroli automatycznej udostępniania zbiorów Biblioteki etc...

W II połowie 2008 roku przeszkolono w zakresie obsługi nowej wersji systemu większość pracowników merytorycznych Biblioteki.

KORZYSTANIE Z KATALOGU KOMPUTEROWEGO (OPAC)

Najbardziej zauważalnym dla czytelników elementem zintegrowanego systemu Aleph w CBS jest komputerowy katalog OPAC (On-line Public Access Catalog). Oczywistą zaletą skomputeryzowanego katalogu jest oszczędność czasu, ale także możliwość wyszukiwania informacji według różnych kluczy, co uwalnia użytkownika od konieczności zaznajamiania się ze skomplikowanym systemem klasyfikacyjnym. Graficzny interfejs użytkownika dodatkowo ułatwia korzystanie z katalogu.

Celem ułatwienia użytkownikom „poruszania się po naszej bazie” opisy bibliograficzne zgrupowano w następujących bazach i podbazach logicznych :

BAZA : Książki

podbaza : polskie

podbaza: zagraniczne

BAZA : Czasopisma

podbaza : polskie

podbaza: zagraniczne

BAZA : Wydawnictwa GUS i US

podbaza: wydawnictwa GUS

podbaza : wydawnictwa US

BAZA : Roczniki

podbaza: polskie

podbaza: zagraniczne

BAZA : EUROSTAT

BAZA: Zbiory historyczne

BAZA: Zbiory kartograficzne

BAZA: Dokumenty elektroniczne

Użytkownik może prowadzić wyszukiwanie w ramach dowolnej bazy lub podbazy albo wybrać opcję **WSZYSTKIE DOKUMENTY** - obejmujące przeszukiwanie całego zbioru.

Roczniki statystyczne GUS i US można znaleźć zarówno w bazie roczniki, jak i w bazie wydawnictwa GUS i US.

Za polskie uznajemy książki wydane w Polsce (język publikacji nie ma znaczenia).

W komputerowym katalogu OPAC Czytelnik może wyszukiwać dane o zasobach Biblioteki i uzyskać poszukiwaną informację bibliograficzną,

określając w przybliżeniu dziedzinę, która go interesuje, podając nawet niepełne nazwisko autora lub przybliżony tytuł książki czy też nazwę serii wydawniczej.

Katalog komputerowy daje użytkownikowi możliwość wyszukiwania dokumentów według kartotek :

- Tytułów
- Autorów
- Serii
- Instytucji
- Konferencji
- Klasyfikacji
- Roku wydania
- Słów kluczowych
- Wydawcy
- Języka dokumentu
- Miejsca wydania
- Roku wydania
- ISSN
- Bazy

Użytkownik może wydrukować informację bibliograficzną zawartą w katalogu komputerowym, co ułatwia i przyspiesza sporządzanie wszelkiego rodzaju zestawień bibliograficznych do tematu etc...

Ma także możliwość przeglądania w komputerze nie tylko bazy Centralnej Biblioteki Statystycznej ale także przeszukiwania baz innych bibliotek (polskich i zagranicznych) co ułatwia odnalezienie informacji bibliotecznej i bibliograficznej o dokumentach przechowywanych w naszej Bibliotece i każdej bibliotece na świecie posiadającej wejście do Internetu.

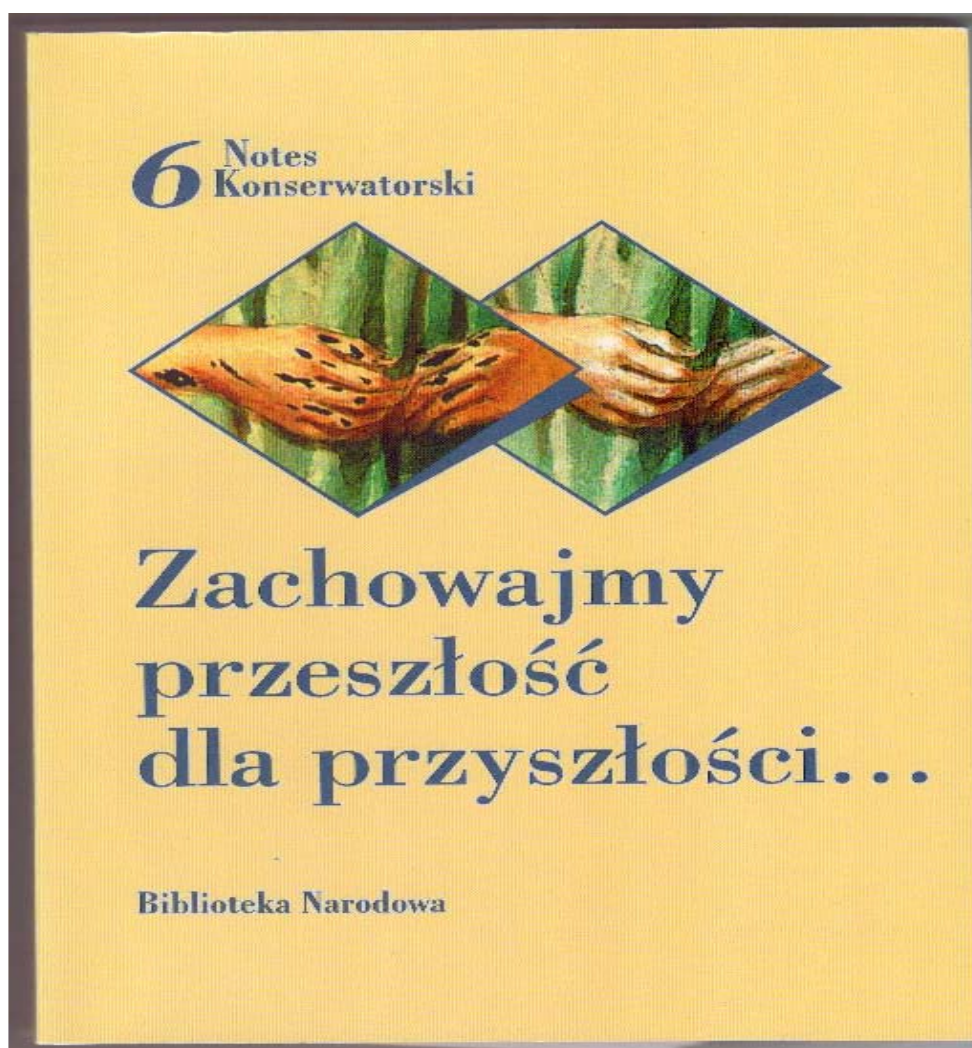
SKANOWANIE ZBIORÓW

Jednym z pierwszoplanowych zadań Biblioteki na lata 2009-2012 – po wprowadzeniu modułu ALEPHA w wersji 18.0, przeznaczonego do obsługi zbiorów multimedialnych – jest skanowanie najcenniejszych zbiorów (w tym kartograficznych i cimeliów) i w efekcie budowa Statystycznej Biblioteki Cyfrowej.

Dotychczas zdigitalizowano (zeskanowano i zabezpieczono kopie na CD-romach) m.in. następujące publikacje ze zbiorów CBS: *O statystyce Polski* Stanisława Staszica, *Statystyka guberni podolskiej* Wawrzyńca Marczyńskiego, Józefa Buzka *Uwagi ze względu na zbliżający się spis ludności* (Kraków 1910), pierwszy wydany przez Główny Urząd Statystyczny *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej* (wyd.1920/21), unikalne, występujące tylko w zbiorach w CBS czasopisma : *Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego* (1919), *Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego* (1918/1919), *Badania nad*

rozrodczością w Polsce pod redakcją Stefana Szulca (Warszawa 1933), *Tablice statystyczne 1953-1954*, *Roczniki statystyczne RP* wydane przez Główny Urząd Statystyczny w latach 1921-1939, kilkunastotomowy *Skorowidz Miejscowości RP* z wynikami I spisu powszechnego ludności przeprowadzonego przez GUS w 1921 r., *Atlas Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej* z 1930 r., *Atlas Statystyczny Ukrainy* z 1937 roku i wiele innych.

Ponadto 100 najstarszych zabytków piśmiennictwa statystycznego (map, książek, czasopism, druków ulotnych) zapisano też w wersji cyfrowej, przygotowując wystawę *Historia statystyki polskiej - Przeszłość dla przyszłości*.

W 2008 roku CBS planuje rozpocząć skanowanie najcenniejszych zbiorów XIX-wiecznych i z początku XX wieku z zakresu statystyki i demografii, które mają charakter unikalny i znajdują się częstokroć jedynie w zbiorach naszej Biblioteki (np. *Obzory guberni Królestwa Polskiego*).

Skanowanie najcenniejszych zbiorów chroni je przed całkowitym zniszczeniem, które – na skutek efektu tzw. kwaśnego papieru, ale i ciągłego wypożyczania – znajdują się już dziś w nienajlepszym stanie. Wszystkie zarchiwizowane w ten sposób komputerowo pozycje są udostępniane czytelnikom w Bibliotece i poprzez Internet w wersji elektronicznej, natomiast ich oryginały przechowywane są w magazynie. Biblioteka nie wykonuje – tak jak ma to miejsce przy zbiorach nie zapisanych w wersji elektronicznej – kserokopii z oryginałów – co pogarsza ich stan – lecz drukuje użytkownikom obraz dokumentu zapisany w wersji cyfrowej.

DIGITALIZACJA KATALOGU

W 2005 roku zdigitalizowano cały obejmujący lata 1918 – 1996 tradycyjny katalog alfabetyczny Biblioteki (180.000 kart katalogowych) i połączono go z katalogiem komputerowym OPAC prowadzonym od 1997 roku w systemie Aleph, udostępniając całość w Internecie. Ta operacja trwająca od lutego do końca grudnia była możliwa dzięki współpracy CBS ze specjalistami z Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej i pomocy w skanowaniu kart przez firmę DDP.²⁴

W 2006 roku zdigitalizowano dodatkowo cały obejmujący kilkadziesiąt tysięcy woluminów z lat 1950 – 1988 wykaz wydawnictw wewnętrznych GUS i połączono go ze zdigitalizowanym katalogiem tradycyjnym alfabetycznym Biblioteki z lat 1918-1996 oraz z katalogiem komputerowym OPAC prowadzonym od 1997 roku w systemie Aleph, udostępniając całość zbiorów głównych i specjalnych CBS w Internecie.

Jesteśmy jedną z nielicznych i pierwszą tak dużą biblioteką w kraju dysponującą całościową bazą skatalogowanych zbiorów głównych (ponad 470.000 woluminów) dostępną on-line i zarchiwizowaną na CD-romach.

Centralna Biblioteka Statystyczna udostępnia on-line cały katalog zbiorów Biblioteki i informację o prowadzonych przez nią usługach <http://statlibr.stat.gov.pl>.

Strona internetowa CBS połączona jest też linkiem ze stroną GUS www.stat.gov.pl

²⁴ Proces digitalizacji katalogu tradycyjnego poprzez skanowanie kart w celu udostępnienia go przez Internet jest rozwiązaniem znacznie ekonomiczniejszym (ponad 10-krotnie tańszym) i wielokrotnie szybszym - opracowanie tych danych w formacie US MARC do systemu ALEPH metodą tradycyjnej retrokonwersji trwałoby nie rok a ok.20 lat.

LEKTORIUM INFORMATYCZNE

W II połowie 2006 roku zbudowano w CBS lektorium informatyczne celem udostępniania baz komputerowych CBS, w tym katalogu, dokumentów elektronicznych i baz on-line.²⁵

Na przeznaczonych dla użytkowników Biblioteki 11 komputerowych stacjach roboczych (6 w czytelni, 3 w informatorium i 2 w dziale informatycznym) udostępniane są bazy biblioteczne i bibliograficzne, w tym przede wszystkim katalog komputerowy CBS w systemie Aleph, zdigitalizowane katalogi kartkowe i wykazy zbiorów specjalnych, bazy czasopism elektronicznych, bazy własne CBS (zeskanowane cimelia w wersji cyfrowej).

Na przeznaczonych dla czytelników komputerach udostępniane są też zbiory CD-romów (obecnie w zbiorach CBS jest ich ponad 1.100), w tym przykładowo:

- *Yearbook of Tourism Statistics, World Development Indicators 2006, Tourism Statistical Yearbook 1990-2002, Everithing of Transport Statistics, Stat-Lex 1998-2002 etc.*

i bazy kilkudziesięciu czasopism zagranicznych dostępne on-line, w tym przykładowo:

- *Biometrics, Econometrica, Economic Journal, Journal of the Royal Statistical Society (Series A,B,C), Statistical Theory and Method Abstract.*

USŁUGI ON-LINE

Modernizacja Centralnej Biblioteki Statystycznej, w tym zwłaszcza wejście do Internetu, doprowadziły do przeprofilowania pracy naszej placówki w kierunku informacyjnym i rozszerzyły znacznie pełnione przez nią funkcje usługowe.

Szybki kontakt czytelników z Biblioteką poprzez sieć Internet spowodował znaczny wzrost zainteresowania jej zbiorami i zwiększoną liczbę wypożyczeń. W ostatnich latach Czytelnię, Wypożyczalnię i Informatorium CBS odwiedza ok. 20.000 użytkowników rocznie (przed automatyzacją prac liczba czytelników nie przekraczała 10.000). W Informatorium wykonuje się ponad 20.000 kwerend komputerowych w katalogu głównym CBS w systemie ALEPH.

Za pośrednictwem międzynarodowej sieci Internet polscy i zagraniczni użytkownicy mają stały dostęp do bazy bibliotecznej i bibliograficznej

²⁵ Na utworzenie lektorium informatycznego, tj. stworzenie od podstaw w Bibliotece specjalistycznej czytelni dla zbiorów elektronicznych (CD-romów, baz komputerowych dostępnych on-line – np. baz czasopism, baz bibliograficznych i baz katalogowych) – Biblioteka otrzymała w 2006r. specjalną dotację Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w wysokości 60.000 zł.

Centralnej Biblioteki Statystycznej, a także – poprzez dostęp do publicznego serwera CBS – mogą korzystać z katalogów ponad 100 bibliotek polskich i zagranicznych, a także z ok. 200 baz statystycznych posadowionych na serwerach zagranicznych.

W latach 1998-2008 zainstalowany licznik w naszej bazie komputerowej odnotował ponad 550.000 aktywnych połączeń z kraju i z zagranicy.

Powstało też nowe zapotrzebowanie na opracowania typu kwerendalnego przekazywane użytkownikom (także zagranicznym) za pomocą poczty komputerowej (e-mail).

Poprzez Internet można w Bibliotece otrzymać każdą informację o zasobach CBS i możliwościach wykonania kwerendy tematycznej, skanowania zbiorów lub kserowania dokumentów i wysyłania ich pocztą tradycyjną lub e-mailem (w.zieliński@stat.gov.pl).

Informacje tego typu udzielane są również na miejscu w Informatorium Biblioteki (GUS, blok D, parter, pok.50), telefonicznie (022-608-3481,022-608-3347,022-608-3375) i za pośrednictwem faxu (022-608-3188).

MODERNIZACJA BAZY TECHNICZNEJ (2005-2008)

W 2006 roku sfinansowano ze środków budżetowych i częściowo z dotacji Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego rozwój bazy technicznej CBS. Powiększono pamięć istniejących stacji roboczych, wymieniono serwer systemu i większość stacji roboczych na wydajniejsze.

W latach 2005-2006 zakupiono dla lektorium informatycznego Centralnej Biblioteki Statystycznej dwie wielofunkcyjne maszyny do kopiowania i dystrybucji dokumentów. Posiadają one system zainstalowany na urządzeniu łączącym funkcje kopiarki, skanera, faxu, drukarki sieciowej, e-maila i faxu internetowego oraz pamięci dyskowej. Zawierają funkcje raportowania, prezentacji, tworzenia archiwum itp. Daje to możliwości kopiowania do pamięci systemu i możliwość decydowania odbiorcy o ewentualnym drukowaniu – co w praktyce oznacza m.in. oszczędność papieru.

Niewielkie urządzenie wielofunkcyjne zainstalowano również w sekretariacie Biblioteki.

W 2007 roku zakupiono notebook do księgowości CBS, a w 2008 roku otrzymaliśmy dodatkowy notebook – dla administratorów Biblioteki .

W 2008 roku zakupiono nowy serwer do systemu ALEPH 500 i nową kserokopiarkę Canon do Informatorium. Z zaopatrzenia centralnego Biblioteka otrzymała 7 nowych komputerowych stacji roboczych.

Dzięki tym inwestycjom w sposób zasadniczy zmodernizowano system informatyczny Biblioteki, dostosowując go do nowych wymogów technologicznych związanych z obsługą zarówno nowego systemu bibliotecznego, jak i rozwijającej się infrastruktury ogólnopolskiej sieci Głównego Urzędu Statystycznego.

VI. WIRTUALNA BIBLIOTEKA STATYSTYCZNA

NOWE ZASTOSOWANIA I ZASOBY WWW SZANSĄ DLA BIBLIOTEKI

Biblioteki naukowe, w tym biblioteki statystyczne na świecie, a wśród nich Centralną Bibliotekę Statystyczną czeka w związku z nowymi zastosowaniami i zasobami www pasjonująca i pełna wyzwań przyszłość. Wraz z rozwojem środowiska Web 2.0, w tym rozwojem innych wyszukiwarek niż Google, wyszukiwarek specjalistycznych, zasobów w technologii wiki, rozwiązań dla społeczności sieciowych, a zwłaszcza możliwości subiektywnej klasyfikacji treści dostępnych w Internecie, musimy nauczyć się w Bibliotece szybko i efektywnie selekcjonować, wdrażać i zarządzać nowymi technologiami celem usprawnienia dostępu do informacji.

W dzisiejszym świecie informacja nie jest już bowiem ograniczona do istniejących struktur bibliotecznych, archiwalnych, centrów edukacyjnych itp., a zdobycie wiedzy jak organizować dostęp do zasobów wirtualnych ma znaczenie kluczowe.

Rewolucja informacyjna towarzysząca rozwojowi Internetu zmieniła całkowicie dotychczasową strukturę komunikacji i dystrybucji wiedzy, zastępując ją ciągłym i dynamicznym przepływem od jej twórców do użytkowników końcowych i odwrotnie, co ma miejsce w wielokierunkowych kanałach.

Wpływ nowych technologii na pracę Biblioteki, w tym zwłaszcza pracę w zakresie informacji naukowej jest przeogromny, co zwłaszcza jest widoczne w powstających lawinowo i bez koordynacji bibliotekach cyfrowych. Wymagają one przede wszystkim uporządkowania i opisanie przy pomocy metadanych, aby je przybliżyć użytkownikom. Informacja naukowa w bibliotece musi stale doskonalić swe metody działania, aby móc nadal funkcjonować w społeczeństwie informacyjnym opartym na wiedzy (należy systematycznie ulepszać metody selekcji, rozwijać metadane i interfejsy).

SYSTEM BIBLIOTECZNY ALEPH JAKO PODSTAWA BUDOWY BIBLIOTEKI WIRTUALNEJ

Kluczowe znaczenie dla budowy biblioteki cyfrowej ma komputerowy system biblioteczny ALEPH, użytkowany w Centralnej Bibliotece Statystycznej od 1997 roku. Rekordy bibliograficzne (opisy dokumentów, hasła wzorcowe oraz opisy zasobu w formacie MARC) są w nim odseparowane od

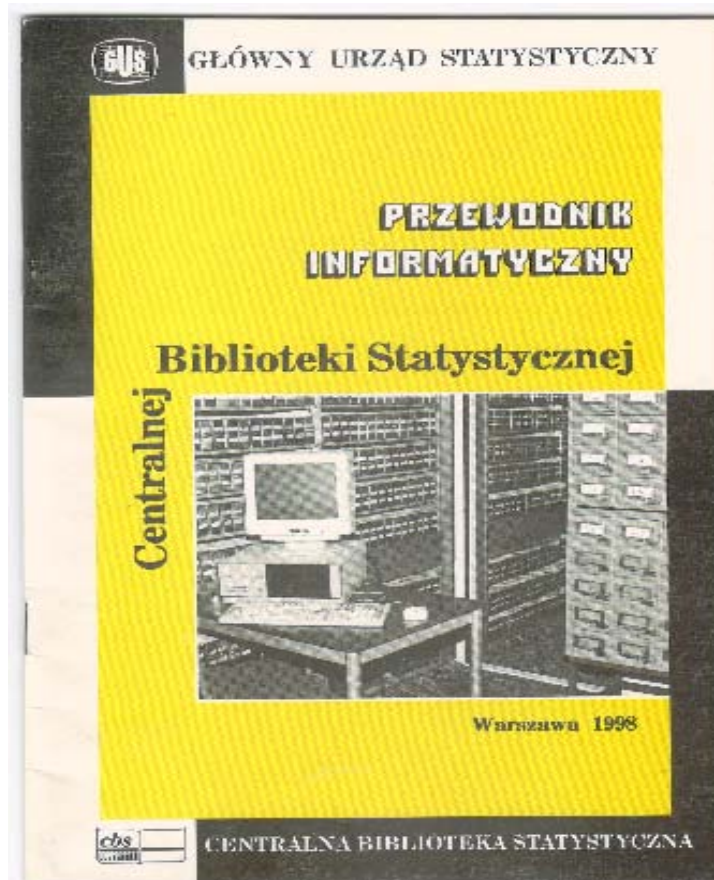
rekordów administracyjnych, które obsługują wszystkie wewnętrzne funkcje poszczególnych baz i bibliotek.

Budowa tablicowa systemu ALEPH jest elastyczna i przemyślana. Struktura oddzielająca dane bibliograficzne od administracyjnych, przechowywanie danych w bazie ORACLE oraz dodatkowo specjalny moduł Katalogu Centralnego umożliwiają wiele różnych zastosowań we współpracy bibliotek.

Rozwiązaniem rozszerzającym funkcje wyszukiwawcze są nowe moduły ALEPH-a opracowane przez Ex Libris w latach 2006-2008, takie jak : ADAM, MetaLib i SFX. Umożliwiają one równoległe wyszukiwanie w wielu katalogach bibliotecznych pracujących w różnych systemach, elektronicznych bazach danych (prenumerowanych i dostępnych bezpłatnie) oraz czasopismach elektronicznych dostępnych dla danej instytucji, dostarczając użytkownikom wspólne listy rezultatów i dalsze usługi z dostępem do pełnych tekstów włącznie.

Jest to rozwiązanie ciekawe dla Centralnej Biblioteki Statystycznej użytkującej system Aleph i np. bibliotek w Informatoriach Statystycznych US-ów, będących w posiadaniu opracowanego przez US Wrocław systemu „Biblioteka”.

Kierunek rozwoju katalogu Centralnej Biblioteki Statystycznej musi zakładać wyjście z systemu bibliotecznego do systemu informacyjnego.

Zbudowany w ostatnich dwóch latach w CBS centralny katalog biblioteczny obejmujący zasoby różnych bibliotek dostępne on-line spełnia rolę narzędzia do poszukiwania źródeł i materiałów, pozwalając czytelnikowi na przeszukiwanie katalogów wielu instytucji.

Docelowo katalog ten ma za zadanie umożliwić wymianę materiałów pomiędzy bibliotekami w formie wypożyczeń bibliotecznych, pozwalając na zamawianie wyszukanych pozycji przez Internet.

Obecny zestaw katalogów w systemie ALEPH 500 w wersji 18.00 implementowanej do Biblioteki w grudniu 2008 roku stanowi elastyczne i skuteczne narzędzie do tworzenia heterogenicznych katalogów na dużą skalę. Jest on oparty na scentralizowanych bazach danych, które łączą pojedyncze katalogi biblioteczne, takie jak :

- Katalog alfabetyczny CBS za lata 1918-1980
- Katalog alfabetyczny CBS za lata 1980-1996
- Komputerowy katalog OPAC w systemie Aleph prowadzony od 1997 roku
- Wykaz wydawnictw wewnętrznych GUS za lata 1950-1988

Wszystkie modele katalogu centralnego w systemie ALEPH w ponad 1900 instytucjach w 62 krajach świata zarządzają rekordami czytelników w niezwykle efektywny sposób. Jeżeli rekordy czytelnika są wspólne w ramach konsorcjum, można je aktualizować w dowolnej bibliotece w jego ramach stosownie do uprawnień bibliotekarza. Rekord czytelnika składa się z wielu części. Jedną to tzw. informacje ogólne takie jak nazwisko i adres; druga zawiera zestaw przywilejów w konkretnej bibliotece lub grupie bibliotek. Dzięki temu w ramach konsorcjum (ALEPH Cluster) biblioteki mogą nadawać swoim użytkownikom oddzielne przywileje niezależnie od centralnej rejestracji. Ustawienia udostępniania w ramach konsorcjum (np. w Polsce w ramach grupy Polaleph) ułatwiają wymianę dokumentów przez umożliwienie czytelnikowi zamawiania dokumentu w jednej bibliotece i odbierania go lub zwracania w innej. Biblioteki mogą ograniczać taką wymianę zależnie od określonych kategorii czytelników lub konkretnych zbiorów dokumentów

PRACE W RAMACH IGeLU

Obecnie w ramach IGeLU biblioteki użytkujące system ALEPH pracują nad rozwojem wirtualnego katalogu centralnego opartego na rozproszonych bazach katalogów lokalnych połączonych poprzez Internet.

Katalogowanie będzie się mogło odbywać się w systemach lokalnych a informacja będzie aktualizowana w katalogu centralnym. Biblioteki lokalne utrzymają wirtualny katalog centralny przeszukiwalny dzięki wspólnemu indeksowi (MetaIndexTM).

Zbudowany dla sieci współpracujących będzie on spełniał życzenie bibliotek dostarczenia centralnych usług dla wszystkich członków sieci -

centralnej kontroli wzorcowej o dostępie do zasobów zewnętrznych poprzez wirtualny katalog centralny przeszukiwany przy pomocy wspólnych indeksów (MetaIndex™). Niezależne systemy lokalne będą się mogły komunikować ze sobą za pomocą międzynarodowych protokołów: Z39.50, http, XML.

Model ten rezygnuje z tradycyjnych funkcji katalogu centralnego na rzecz rozproszonego przechowywania danych i oryginalnego katalogowania w bibliotekach lokalnych przy wykorzystaniu centralnych baz katalogów wzorcowych i zasobów zewnętrznych. Aby stworzyć wygodny wariant tego modelu, Ex Libris współpracuje z siecią bibliotek niemieckich przy tworzeniu systemu SID System Identifier, unikalnej "maszyny" wyszukiwawczej opartej na funkcjonalności dwóch produktów Ex Libris: ALEPH i MetaLib. SID umożliwia czytelnikowi przeprowadzenie szybkiego, równoległego przeszukiwania ze źródła w centralnym OPACu bezpośrednio w którymkolwiek z OPAC-ów lokalnych. Kolejne elementy MetaIndex-u dają bibliotekom możliwość oferowania zasobów dostępnych poprzez Inicjatywę Archiwów Otwartych (IAO) jako zasoby dostępne w MetaLib.

Charakterystyczne cechy modelu wirtualnego katalogu

- Kompatybilność z www, Z39.50 i XML
- Pełna możliwość wyszukiwawcza i indeksy w ramach centralnego OPAC
- Dystrybucja zamówień do instytucji lokalnych
- Ujednolicanie rezultatów wyszukiwań
- Rezerwacja dokumentów i usługi dostarczania materiałów
- Profile wyszukiwawcze
- Bazy danych wzorcowych, zasoby zewnętrzne
- Dodatkowe usługi (administracja, statystyki)

ALEPH 500 I JEGO MODUŁY

Dzięki swojej unikalnej strukturze system ALEPH 500 w wersji 18.2 i wyższych umożliwia utrzymywanie wspólnego katalogu przez wiele niezależnie zarządzanych bibliotek bez żadnych dodatkowych mechanizmów. Takie katalogi tworzą biblioteki polskich uczelni pracujące w ALEPHie umożliwiając czytelnikowi jednoczesny dostęp do zasobów biblioteki głównej i bibliotek wydziałowych i zamawianie egzemplarzy we wszystkich bibliotekach, do których korzystania ma uprawnienia.

Ze względu na wysokie koszty licencji wielostanowiskowych sądzimy jednak, iż w przypadku Centralnej Biblioteki Statystycznej podkatalogi tworzone w Informatoriach Urzędów Statystycznych, mogą być połączone systemem linków i pracować równoległe do OPACu w systemie komputerowym

„BIBLIOTEKA” opracowanym przez zespół informatyków z Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Moduł Zarządzania Zasobami Cyfrowymi ADAM (ALEPH Digital Management Module) – stworzony w 2006 roku (wzbogaca usługi biblioteczne, umożliwiając zarządzanie i następnie odkrywanie i dostarczanie zasobów cyfrowych w różnych formach: zasobów czytanych, filmów, grafiki, dźwięków oraz metadanych z nimi związanych, zawartych w środowisku ALEPH 500. Korzystając z modułu katalogowania bibliotekarze mogą z łatwością przyłączać pełen zakres obiektów cyfrowych do rekordów MARC, tworzyć powiązane dane bibliograficzne w wybranym formacie MARC i dodawać metadane techniczne.

Importowanie metadanych i obiektów oraz łączenie ich z istniejącymi w systemie rekordami bibliograficznymi może odbywać się automatycznie lub w trybie ręcznym. Podczas tworzenia lub uaktualniania rekordów katalogujący mogą odwoływać się do istniejących rekordów, podglądając je on-line.

Każdy obiekt cyfrowy w ADAM jest połączony z rekordem bibliograficznym. Jeden rekord bibliograficzny może mieć przypisany jeden lub więcej obiektów cyfrowych lub tradycyjnych. Podejście to jest bardzo wygodne,

gdy biblioteka stosuje jeden rekord do identyfikacji wielu części obiektu, na przykład zeszytu czasopisma i towarzyszących mu zeskanowanych stron ze spisem treści.

Kolejną wyjątkową cechą ADAM jest możliwość definiowania praw dostępu do obiektu. Przykładowo: dostęp do danego dokumentu mogą uzyskać tylko ci czytelnicy, którzy połączyli się z bazą z komputera o określonym numerze IP (na przykład z wnętrza sieci GUS). Uwagi o ochronie praw autorskich mogą zostać użyte do kontrolowania dostępu do materiałów. Czytelnicy pragnący zapoznać się z dokumentami o chronionych prawach autorskich będą zobligowani do zaakceptowania specyficznych warunków przed przystąpieniem do przeglądania.

Biblioteki lub oddziały bibliotek, które nie są zainteresowane współdzieleniem swoich materiałów mogą utworzyć wydzielone katalogi, w których materiały biblioteczne pozostaną ukryte. ADAM zarządza prawami dostępu do tworzenia, edytowania i usuwania obiektów i związanych z nimi metadanych. Bibliotekarzom mogą być przyznawane i odbierane uprawnienia do operacji takich jak: ładowanie, przenoszenie, kasowanie obiektów, jak również uruchamianie procesów wsadowych.

Czytelnicy mogą przeglądać metadane, wykonywać wyszukiwanie pełnotekstowe w metadanych i obiektach bibliotecznych, wyszukiwać i odczytywać zbiory cyfrowe poprzez Web OPAC. Ustawienia Zarządzania Obiektami umożliwiają zdefiniowanie, czy dany obiekt może być przeglądany swobodnie, wymaga zaakceptowania warunków korzystania lub jest dostępny tylko dla ograniczonej grupy użytkowników lub adresów IP.

Moduł SFX - umożliwia tworzenie połączeń między różnego rodzaju zbiorami informacji w wersji elektronicznej, a także między zasobami dostępnymi w sieci Internet.

MetaLib jest portalem informacyjnym zapewniającym ujednolicony interfejs użytkownika, pomocny przy zarządzaniu różnego rodzaju systemami informacji. MetaLib umożliwia organizację, rozpowszechnianie, wyszukiwanie oraz dostęp do informacji naukowych w niejednorodnym środowisku katalogów bibliotecznych oraz elektronicznych baz danych.

MetaLib umożliwia równoległe przeszukiwanie wielu elektronicznych baz danych:

- administruje wszystkimi zasobami danej instytucji;
- dostarcza jeden interfejs do równoległego przeszukiwania zróżnicowanych zasobów w środowisku internetowym;
- oferuje wyszukiwania ciągłe (SDI), nawigację i rozszerzone usługi - poprzez SFX;
- zapewnia identyfikację i kontrolę uprawnień użytkowników;

- zapewnia bibliotekarzom możliwość kontroli i pomocy w wyszukiwaniach użytkowników oraz konfigurowania odpowiednich usług;
- zarządza indywidualnym środowiskiem użytkownika - profile, e-półka etc.

Program dostarczany jest wraz z Bazą Wiedzy "Knowledge Database" - listą większości światowych elektronicznych baz danych, katalogów i czasopism elektronicznych wraz z definicją dostępu i formatem gromadzonych w nich danych. Dzięki temu rezultaty równoległych wyszukiwań mogą być wyświetlane również w postaci wspólnej ujednoczonej listy z usuniętymi duplikatami.

Moduł DigiTool jest rozwiązaniem pozwalającym na budowanie zbiorów informacji w wersji elektronicznej Współczesne biblioteki, archiwa i kolekcje muzealne zawierają rosnącą liczbę zasobów elektronicznych. Poszukują one nowych narzędzi umożliwiających im dzielenie się tymi zasobami z użytkownikiem końcowym i innymi instytucjami chroniąc jednocześnie ich zawartość i spełniając warunki ochrony praw. System DigiTool dostarcza narzędzia niezbędne do tworzenia, archiwizowania, indeksowania, wyszukiwania, zarządzania i wyświetlania zasobów takich zdigitalizowanych kolekcji.

Verde - nowy system firmy Ex Libris (electronic resource management - ERM) jest idealnym narzędziem do zarządzania i dostarczania dostępu do zasobów elektronicznych.

Zarządzanie zasobami elektronicznymi to nowa funkcjonalność systemu bibliotecznego, której paląca potrzeba jest wynikiem narastającej liczby czasopism elektronicznych i baz danych prenumerowanych.

Moduł obsługuje informacje i funkcje niezbędne do skutecznego zarządzania wyborem, oceną, zakupem, obsługą, wznowieniem lub rezygnacją z prenumeraty elektronicznych baz danych i czasopism oraz zapewnia właściwy dostęp do zasobów elektronicznych zgodnie z ich warunkami zakupu licencji i/lub prenumeraty.

Ten moduł może być używany wewnątrz systemu ALEPH, ale również jako osobne oprogramowanie, gdyż jest uzupełnieniem i wspomogieniem dla dwóch produktów, które w ostatnich latach zakupiło ponad 550 bibliotek i konsorcjów w USA (m.in. Harvard, California Digital Library, Library of Congress), Australii i Wielkiej Brytanii (British Library).

* * * * *

Biblioteka wirtualna jest warunkiem niezbędnym do rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Na naszych oczach zacierają się coraz szybciej granice między działalnością bibliotek, ośrodków informacji, archiwów i wydawnictw.

Konwergencja najbardziej dotyczy informacji naukowej. Dlatego też najbardziej musi się zmienić pracownik informacji naukowej w bibliotece i nabyć nowe umiejętności, aby móc funkcjonować w świecie bibliotek cyfrowych jako broker informacji, a jednocześnie udoskonalać uznane, tradycyjne umiejętności, takie jak : selekcja, przetwarzanie i wyszukiwanie, sporządzanie kwerend bibliograficznych i tematycznych w sieciach rozległych, a nie tylko w katalogach CBS czy bibliotek ekonomicznych.

Zarówno Narodowy Program Foresight Polska 2020, jak i programy digitalizacyjne Unii Europejskiej np. program Minerva, wychodzą naprzeciw oczekiwaniom współczesnej biblioteki, w tym i naszej placówki.

Wydaje się jednak, że powinny być zwiększone badania nad ekonomią wiedzy, nad teorią ekonomiczną, które pomogłyby wyjaśnić i zrozumieć innowacje zarówno pracownikom informacji naukowej, jak i naszym użytkownikom.

LITERATURA

Biblioteki cyfrowe. Projekty-realizacje-technologie.- Warszawa: SBP, 2007.

Biblioteka w społeczeństwie informacyjnym : edukacja - informacja - media / pod red. Marcina Drzewieckiego i Mirosławy Majewskiej. - Warszawa : Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej im. Heleny Radlińskiej, 2005.

Ekonomika informacji : metody / Józef Oleński. - Warszawa : PWE, 2003.

Infrastruktura informacyjna państwa w globalnej gospodarce / Józef Oleński. - Warszawa : Uniwersytet Warszawski. Wydział Nauk Ekonomicznych, 2006.

Narodowy Program Foresight Polska 2020, dok.elektr.
<http://foresight.polska.2020.pl>

Zachowajmy przeszłość dla przyszłości / Biblioteka Narodowa.- Warszawa 2002.

VII. OGÓLNOPOLSKI KONKURS STATYSTYCZNY – PROMOCJA STATYSTYKI I EDUKACJA W CBS

HISTORIA OGÓLNOPOLSKIEGO KONKURSU STATYSTYCZNEGO ORGANIZOWANEGO PRZEZ CBS POD PATRONATEM PREZESA GUS

Od 1968 roku pod patronatem Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego organizowany jest przez Centralną Bibliotekę Statystyczną Ogólnopolski Konkurs Statystyczny dla uczniów szkół średnich. W 2008 roku odbyła się jego XXXVII edycja. Konkurs nie był organizowany jedynie w latach 1973-1976.

I Konkurs ze znajomości Małego Rocznika Statystycznego został ogłoszony na 50-lecie powstania Głównego Urzędu Statystycznego.

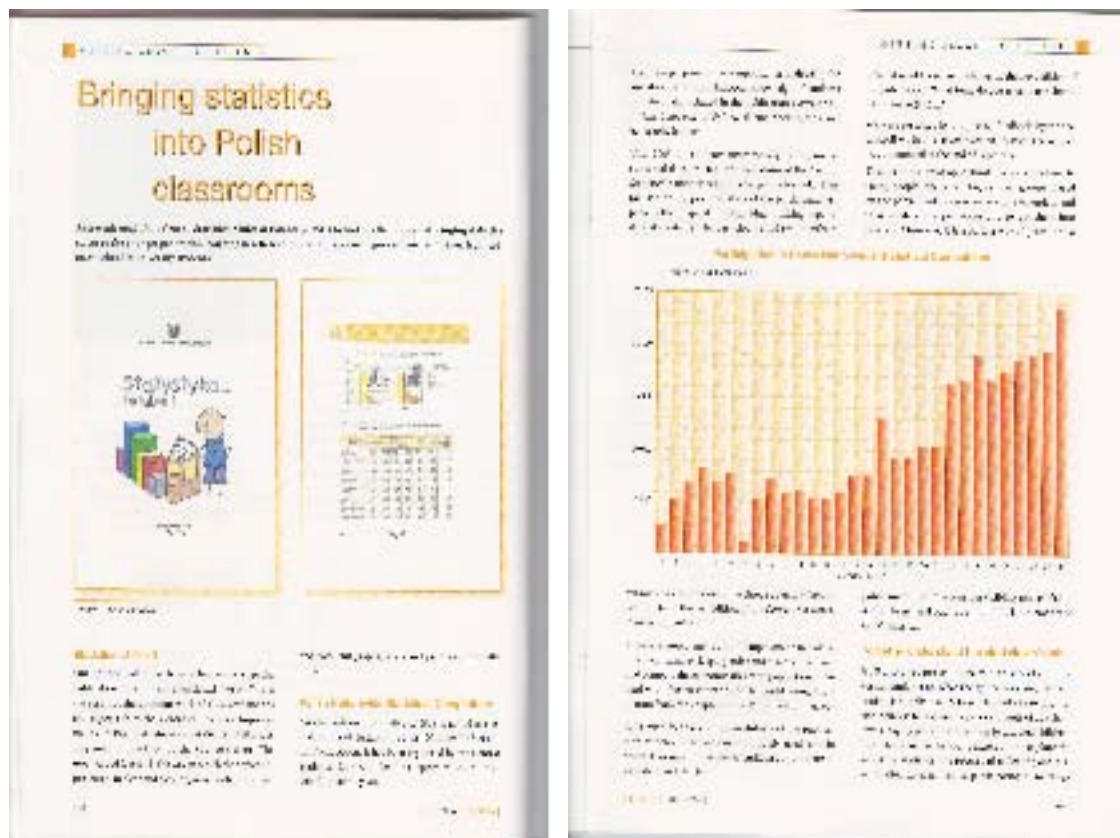
Ogólnymi celami Konkursu wówczas sformułowanymi i aktualnymi do dzisiaj są :

- zaznajomienie uczniów z Małym Rocznikiem Statystycznym jako popularnym źródłem informacji (głównie liczbowych ale nie tylko) o Polsce, świecie współczesnym, miejscu Polski w świecie i Europie etc.
- utrwalenie nawyku korzystania z MRS jako vademecum niezbędnego wszystkim, którzy w pracy zawodowej i poza nią muszą korzystać z danych statystycznych
- zapoznanie z możliwościami uzyskiwania z MRS innych informacji (m.in.drogą prostych działań rachunkowych, odpowiedniego kojarzenia danych liczbowych zawartych w różnych tablicach etc.
- rozwijanie umiejętności i wiedzy młodzieży w zakresie statystyki zdobywanej w szkole na lekcjach statystyki, matematyki, geografii etc... w oparciu o „Mały Rocznik Statystyczny Polski”.

W latach 1968-1972 i 1977-2004 uczniowie odpowiadali na pytania ankiety konkursowej dotyczącej danych publikowanych w Małym Roczniku Statystycznym Polski. Autorem większości z nich był Zygmunt Peuker, wieloletni pracownik Głównego Urzędu Statystycznego i jednostek podporządkowanych prezesowi GUS, dyrektor departamentu, nauczyciel statystyki w szkołach średnich, wykładowca w szkołach wyższych, autor kilkuset publikacji z zakresu dydaktyki statystyki, podręczników, poradników metodycznych, skryptów; działacz Polskiego Towarzystwa Statystycznego, odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, odznaką

„Za zasługi dla statystyki”, Złotą Odznaką Honorową Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego etc.²⁶

Przez kilkadziesiąt lat przewodniczącym jury konkursowego był dyrektor a następnie zastępca dyrektora Centralnej Biblioteki Statystycznej – Andrzej Jopkiewicz.

Bringing statistics into Polish classrooms //Sigma : the Bulletin of European Statistics. – 2006 nr 1

W 2004 roku Prezydium GUS podjęło decyzję o zmianie formuły konkursu – tak by była ona bardziej atrakcyjna dla uczniów i promowała nie tylko wiedzę, ale i umiejętności takie jak : kreatywność, zdolność samodzielnego myślenia....

Zadanie Konkursowe polega odąd na opracowaniu jednego z trzech podanych do wyboru tematów w oparciu o wiedzę uzyskaną z „Małego Rocznika Statystycznego Polski.”²⁷

W 2005 roku uczniowie pisali prace na następujące tematy :

1.Na podstawie danych zawartych w rozdziale 5 „Małego Rocznika Statystycznego Polski 2004” scharakteryzuj krajowy rynek pracy – oceń

²⁶ 30 konkursów ze znajomości Małego Rocznika Statystycznego/A.Jopkiewicz,Z.Peuker.- Warszawa 2002.

²⁷ XXXV Ogólnopolski Konkurs Statystyczny/Bożena Łazowska//Wiadomości Statystyczne 2007 nr 4 s.90-92.

zatrudnienie i bezrobocie w Polsce biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, wykształcenie, płeć i wiek ludności. Porównaj aktywność ekonomiczną ludności Polski z wybranymi krajami świata.

2. Dokonaj oceny przydatności „Małego Rocznika Statystycznego Polski 2004” w szkole. Napisz z jakich informacji najczęściej i na jakich lekcjach korzystasz. Czy tablice, wykresy i wyjaśnienia w tej publikacji są zrozumiałe?

3. Co chciałabyś/łbyś zmienić w kolejnej edycji „Małego Rocznika Statystycznego Polski”? Jakie informacje należałoby dodać, a jakie uważasz za zbędne i dlaczego? Czy odpowiada Ci forma graficzna wydawnictwa (co należałoby w niej zmienić)? Z jakiej formy Rocznika najczęściej korzystasz (książka, CD, Internet) i dlaczego?

W 2006 roku uczniowie pisali prace na poniższe tematy:

1. Na podstawie rozdziału 1 Małego Rocznika Statystycznego Polski (wyd. 2005 lub 2004) scharakteryzuj stan ochrony środowiska w Polsce.

2. Przeanalizuj ważniejsze dane o ochronie przyrody zawarte w rozdziale 1 Małego Rocznika Statystycznego Polski (wyd. 2005 lub 2004) i oceń efekty polityki państwa w zakresie ochrony przyrody.

3. Dokonaj analizy i oceń rozdział 1 Małego Rocznika Statystycznego Polski „Warunki naturalne i ochrona środowiska”. Czy dane w nim zawarte i sposób prezentacji w tabelach i wykresach są czytelne i spójne? Jakich informacji Twoim zdaniem brakuje, a które można by pominąć?

W 2007 roku uczniowie mieli do wyboru poniższe tematy do opracowania:

1. Na podstawie rozdziału 11 Małego Rocznika Statystycznego Polski (wyd. 2006 lub 2005) scharakteryzuj stan instytucji kulturalnych w Polsce w ostatnim 10-leciu.

2. Na podstawie rozdziału 11 Małego Rocznika Statystycznego Polski (wyd. 2006 lub 2005) oceń uczestnictwo społeczeństwa polskiego w kulturze.

3. Na podstawie rozdziału 11 Małego Rocznika Statystycznego Polski (wyd. 2006 lub 2005) napisz jaką rolę odgrywa - Twoim zdaniem - kultura w życiu codziennym Polaków.

W 2008 roku uczniowie pisali prace na poniższe tematy:

1. Na podstawie rozdziału 11 *Małego Rocznika Statystycznego Polski* (wyd. 2007 lub 2006) scharakteryzuj rozwój sportu i turystyki w Polsce.

2. Na podstawie rozdziału 11 *Małego Rocznika Statystycznego Polski* (wyd. 2007 lub 2006) oceń uczestnictwo społeczeństwa polskiego w sporcie i turystyce.

3. Na podstawie rozdziału 11 *Małego Rocznika Statystycznego Polski* (wyd. 2007 lub 2006) napisz jaką rolę odgrywa - Twoim zdaniem - sport i turystyka w życiu codziennym Polaków.

Zgodnie z regulaminem konkursu uczniowie mają na ich opracowanie dwa miesiące (marzec-kwiecień). Na adres Biblioteki w 2005 r. przyszło kilkaset prac konkursowych z ponad 100 szkół z całej Polski, w 2006 roku przyszło

ponad 650 prac konkursowych, a w 2007 i 2008 roku młodzież nadesłała ponad 1000 prac na Konkurs.

Jury powołane przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego pod przewodnictwem dyrektora Centralnej Biblioteki Statystycznej - Bożeny Łazowskiej - ocenia prace nadesłane na Ogólnopolski Konkurs Statystyczny. Lista laureatów Ogólnopolskiego Konkursu Statystycznego jest publikowana na stronie domowej Centralnej Biblioteki Statystycznej <http://statlibr.stat.gov.pl> w końcu września.

Nagrodami w konkursie są : zestawy komputerowe, odtwarzacze dvd, radiomagnetofony CD, encyklopedie, słowniki, leksykony.

Nagradzani są autorzy najlepszych prac konkursowych, jak i szkoły, które przysyłają największą liczbę prac konkursowych.

Na uwagę zasługuje fakt, że w Konkursie biorą udział od lat szkoły i młodzież ze wszystkich województw, co świadczy niewątpliwie o bardzo dobrej promocji statystyki w szkołach, prowadzonej przez urzędy statystyczne w całym kraju.

W XXXVII Konkursach wzięło dotąd udział prawie 450.000 uczniów. Wyniki tej imprezy oraz opinie najbardziej zainteresowanych – nauczycieli i uczniów nie pozostawiają wątpliwości co do jego celowości, walorów poznawczych, dydaktycznych i wychowawczych.. Konkurs przynosi również wiele korzyści dodatkowych ukierunkowanych na jeden cel podstawowy – edukację statystyczną społeczeństwa.

Niektóre szkoły biorą udział w konkursie od kilkudziesięciu lat nieprzerwanie. W ubiegłym roku Jury Jubileuszowego XXXV Konkursu przyznało jednej z nich - Zespołowi Szkół Ekonomicznych im. Mikołaja Kopernika w Kielcach - nagrodę specjalną – odtwarzacz DVD i mapę Unii Europejskiej – za wieloletnie masowe uczestnictwo w Konkursie organizowanym przez Centralną Bibliotekę Statystyczną pod patronatem Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Z listów od nauczycieli i dyrekcji szkół wiemy, iż cenią oni sobie Konkurs za:

- wzbogacanie wiedzy na temat wielkości i kształtowania się zjawisk społeczno-ekonomicznych i zwracanie uwagi na ich wielowątkowe treści,
- uczenie pogładowego przedstawiania form i metod prezentacji danych,
- podnoszenie poziomu umiejętności korzystania z Małego Rocznika Statystycznego Polski i innych publikacji statystycznych,
- kształtowanie umiejętności wykorzystywania informacji liczbowych do interpretacji zjawisk oraz nawyku samokontroli,
- łączenie teorii z praktyką,
- kształtowanie umiejętności stosowania odpowiednich miar statystycznych,
- wyrabianie nawyku rzetelnego sporządzania dokumentacji,

- rozbudzanie zainteresowania życiem społeczno-ekonomicznym kraju,
- uczenie samodzielności,
- wyrabianie obiektywizmu w ocenie zjawisk.

Z korespondencji nadsyłanej przez uczniów dowiadujemy się, iż statystyka przestaje dla nich być „czarną magią”, „zbiorem milionów liczb, z których nic nie wynika”, „zbiorem tablic, z których nie można się niczego dowiedzieć”, czy też „kostiumem bikini, który wprawdzie ukazuje dużo interesującego, ale najciekawsze zakrywa” lub „latarnią, która wprawdzie niczego nie oświetla, ale o którą można się w razie potrzeby oprzeć”.

Zarówno przytoczone wyżej opinie, jak i wysoka ocena Ministerstwa Edukacji Narodowej przydatności Konkursu dla procesu dydaktycznego w nauczaniu przedmiotów ekonomiczno-zawodowych upoważnia do stwierdzenia, że trudno jest nie doceniać jego roli w podnoszeniu edukacji statystycznej społeczeństwa.

Trzeba przyznać, że poziom przeważającej części nadsyłanych prac konkursowych jest wysoki i wyrównany. Większość uczniów opracowuje je w bardzo starannej szacie graficznej. Dołączają oni do prac własne wykresy i mapki, schematy statystyczne, zeskanowane zdjęcia i rysunki, a nawet prezentacje na płytach CD-rom i DVD.

Zdarzają się też wiersze-panegiryki na cześć MRS. Przytoczmy dwa dla przykładu we fragmentach:

*„Rocznik Statystyczny to
wspaniała księga,
Kto chce wiedzieć więcej,
Zaraz po nią sięga.
Jeśli tylko chcesz wiedzieć,
On ci zaraz powie,
Ile zjadł i wypił
Zwykły polski człowiek(...)
Wszystko to opisane
Na miejscu widocznym,
Liczone w stosunku miesięcznym
A nawet i rocznym(...)”*

*„Jest nieoceniony w swej wspaniałości
niedościgły w formie, jak i w dostępności.(...)
Jeśli chcesz być wiedzy bezkresną głębiną,
Informacji wszelakiej ostoją jedyną,
Jeśli pragniesz kraj swój poznać od podszewki,
On głód twój na wiedzę wnet nasyci wszelki.(...)
Ilu nam przybędzie ludzi na padole,
Ilu z nich zakończy swoją ziemską dolę.
Ile na energię drzew z lasów wycięto,
Ile w kraju – „Fordów” ile „Cinquecento”.*

Jury przy ocenie prac konkursowych bierze pod uwagę takie kryteria jak : oryginalność interpretacji tematu, układ treści, umiejętność analizy i syntezy wiedzy źródłowej, stopień wykorzystania Małego Rocznika Statystycznego Polski przez uczniów.

W bieżącej edycji konkursu Jury przyznało następujące nagrody uczniom za najlepsze nadesłane prace:

- I miejsce – nagroda: laptop – Sandra Krysik – uczennica Zespołu Szkół nr 3 im. Mikołaja Reja w Kędzierzynie Koźlu (praca pod kierunkiem Rity Majnusz),
- II miejsce – nagroda: odtwarzacz DVD - ex aequo – Daria Kujawińska– uczennica Zespołu Szkół nr 3 im. generała Sylwestra Kaliskiego w Górze (praca pod kierunkiem Krystyny Kostrabij) i Natalia Herda – uczennica Zespołu Szkół nr 2 im. Wł. Sikorskiego w Tomaszowie Lubelskim (praca pod kierunkiem Jolanty Kidy),
- III miejsce – nagroda: radiomagnetofon CD – ex aequo – Ewelina Chmielak – uczennica Zespołu Szkół Gimnazjalnych nr 2 im. Mikołaja Kopernika w Siedlcach (praca pod kierunkiem Ewy Nowak) i Wioleta Kuboszek, Katarzyna Fuchs – uczennice Zespołu Szkół Ekonomiczno-Gastronomicznych im. Macierzy Ziemi Cieszyńskiej w Cieszynie (pod kierunkiem Aleksandry Wojnar),
- IV miejsce – nagroda: wydawnictwa encyklopedyczne – ex aequo:
- Justyna Bojarowska – uczennica Liceum Ogólnokształcącego im. Fryderyka Chopina w Sochaczewie (praca pod kierunkiem Ewy Pakocy),
- Angelika Brodziak – uczennica Zespołu Szkół im. Jana Kochanowskiego w Częstochowie (praca pod kierunkiem Bożeny Dobosik),
- Ewelina Brodziak – uczennica Zespołu Szkół im. Jana Kochanowskiego w Częstochowie (praca pod kierunkiem Bożeny Dobosik),
- Karolina Dąbek – uczennica I Liceum Ogólnokształcącego w Chrzanowie (praca pod kierunkiem Jolanty Staniszwskiej),
- Krzysztof Doliński – uczeń Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Nidzicy (praca pod kierunkiem Jerzego Duliasza),
- Andrzej Domański – uczeń II Liceum Ogólnokształcącego im. Stanisława Wyspiańskiego w Legnicy (praca pod kierunkiem Beaty Kucii),
- Paweł Gozdek - uczeń Zespołu Szkół nr 2 im. gen. Wł. Sikorskiego w Tomaszowie Lubelskim (praca pod kierunkiem Jolanty Kidy),
- Natalia Janik – uczennica Technikum Ekonomicznego w Zespole Szkół w Strzyżowie (praca pod kierunkiem Elżbiety Niewolskiej),
- Natalia Morzyc – uczennica Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Nidzicy (praca pod kierunkiem Jerzego Duliasza),
- Monika Noszczyk – uczennica Technikum Ekonomicznego w Zespole Szkół nr 2 w Myszkowie (praca pod kierunkiem Renaty Bryś),
- Agnieszka Nowak – uczennica Zespołu Szkół Ekonomicznych im. Stefana Starzyńskiego w Gorzowie Wielkopolskim (praca pod kierunkiem Janusza Kwiatkowskiego),
- Jacek Olczyk – uczeń IX Liceum Ogólnokształcącego w Częstochowie (praca pod kierunkiem Krystyny Dąbrowskiej),
- Ewelina Piecuch – uczennica Zespołu Szkół Ekonomicznych im. Janusza Korczaka w Dębicy (praca pod kierunkiem Alicji Bujak),
- Barbara Podbiół - uczennica Zespołu Szkół Ekonomiczno-Usługowych w Rybniku (praca pod kierunkiem Elżbiety Wilczek),

- Adam Poproch – uczeń Zespołu Szkół Ekonomicznych im. Janusza Korczaka w Dębicy (praca pod kierunkiem Alicji Bujak),
- Marlena Przednowek - uczennica Zespołu Szkół nr 2 im. gen. Wł. Sikorskiego w Tomaszowie Lubelskim (praca pod kierunkiem Jolanty Kidy),
- Anna Sagan – uczennica Zespołu Szkół nr 2 im. gen. Wł. Sikorskiego w Tomaszowie Lubelskim (praca pod kierunkiem Jolanty Kidy),
- Justyna Sawkiewicz – uczennica Zespołu Szkół Ekonomicznych w Przemyślu (praca pod kierunkiem Katarzyny Gembarzewskiej),
- Krzysztof Sitkowski – uczeń XI Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Integrycyjnymi im. St. Staszica w Radomiu (praca pod kierunkiem Jolanty Górskiej),
- Beata Skrzypek - uczennica Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Królowej Jadwigi w Jaworznie (praca pod kierunkiem Haliny Migacz),
- V miejsce – nagroda : wydawnictwa encyklopedyczne – ex aequo:
- Wioleta Budna – uczennica Technikum Ekonomicznego w Zespole Szkół w Świnoujściu (praca pod kierunkiem Beaty Cembali),
- Joanna Cierach – uczennica Zespołu Szkół Ekonomicznych im. Oskara Langego w Grudziądzu (praca pod kierunkiem Grażyny Leśniewskiej),
- Daria Dejewska – uczennica Zespołu Szkół Ekonomicznych w Toruniu (praca pod kierunkiem Mirosławy Łukszy),
- Agata Drewniak – uczennica Zespołu Szkół Ekonomicznych i Ogólnokształcących im. Stanisława Staszica w Słupsku (praca pod kierunkiem Danuty Pasalskiej),
- Artur Gołyś – uczeń Zespołu Szkół Ekonomicznych w Mińsku Mazowieckim (praca pod kierunkiem Roberta Łubkowskiego),
- Honorata Gościńska – uczennica Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Inowrocławiu (praca pod kierunkiem Aleksandry Dopierały),
- Jolanta Kołodziej – uczennica Technikum Ekonomicznego w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Inowrocławiu (praca pod kierunkiem Aleksandry Dopierały),
- Barbara Kowalczyk – uczennica Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Zakopanem (praca pod kierunkiem Piotra Zięby),
- Mikołaj Kowalonek – uczeń I Liceum Ogólnokształcącego im. Jarosława Dąbrowskiego w Rawiczu (praca pod kierunkiem Andrzeja Liska),
- Izabela Krzywdzińska – uczennica I Liceum Ogólnokształcącego im. dr Władysława Gębika w Kwidzynie (praca pod kierunkiem Mariusza Wesołowskiego),
- Mateusz Kulaj – uczeń Zespołu Szkół nr 1 im. E. Kwiatkowskiego w Myszkowie (praca pod kierunkiem Grażyny Jędras),
- Edyta Mazur – uczennica Zespołu Szkół Zawodowych w Przeworsku,
- Michał Pstrucha – uczeń Zespołu Szkół Ekonomiczno-Chemicznych w Trzebinii (praca pod kierunkiem Grażyny Szopy),
- Maciej Rozmyślewicz – uczeń Kłodzkiej Szkoły Przedsiębiorczości (praca pod kierunkiem Leokadii Zwaduch),
- Paulina Spisak – uczennica Zespołu Szkół Ekonomiczno-Chemicznych w Trzebinii (praca pod kierunkiem Grażyny Szopy),
- Magdalena Stefaniak – uczennica Zespołu Szkół Ekonomicznych w Zielonej Górze (praca pod kierunkiem Aleksandry Kansy),
- Krzysztof Szczepanik – uczeń Zespołu Szkół Ekonomicznych nr 3 w Krakowie (praca pod kierunkiem Doroty Krerowicz),

- Radosław Szymański – uczeń Technikum Ekonomicznego w Zespole Szkół Ekonomicznych w Mińsku Mazowieckim (praca pod kierunkiem Agnieszki Paździoch),
- Jakub Wielgus – uczeń II Liceum Ogólnokształcącego im.Emilii Plater w Białej Podlaskiej (praca pod kierunkiem Andrzeja Sikory),
- Stanisław Wodka – uczeń Zespołu Szkół Nr 3 im.Króla Jana III Sobieskiego w Stalowej Woli (praca pod kierunkiem Jerzego Miszczyszyna),
- Justyna Woźnalis – uczennica Liceum Ogólnokształcącego im.Sz.Konarskiego w Sejnach (praca pod kierunkiem Bożeny Radzewicz),
- Monika Żylińska – uczennica Liceum Ogólnokształcącego im.Sz.Konarskiego w Sejnach (praca pod kierunkiem Bożeny Radzewicz).

W kategorii masowość uczestnictwa jury Konkursu przyznało następujące nagrody:

- I miejsce – nagroda: laptop – II Liceum Ogólnokształcące im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie (499 prac),
- II miejsce – nagroda: odtwarzacz DVD – XII Liceum Ogólnokształcące im. St. Wyspiańskiego w Łodzi (326 prac),
- III miejsce – nagroda: radiomagnetofon CD – ex-aequo - Zespół Szkół Ekonomicznych im. Oskara Langego w Grudziądzu (48 prac) i Zespół Szkół Ekonomicznych w Żarach (48 prac),
- IV miejsce – nagroda: wydawnictwa encyklopedyczne – Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im.Mikołaja Kopernika w Busku Zdroju (35 prac),
- V miejsce – nagroda: wydawnictwa encyklopedyczne – Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Malborku (34 prace).

Na adres Centralnej Biblioteki Statystycznej przyszło w ciągu ostatnich czterech lat kilkadziesiąt listów od nauczycieli – organizatorów Konkursu w szkołach – a także od uczniów z podziękowaniami za zmianę jego formuły. Nauczyciele podkreślali, że obecny Konkurs jest bardziej interesujący dla jego organizatorów, a przede wszystkim dla uczestników, gdyż bardziej nastawiony jest na indywidualny wysiłek i samodzielne myślenie ucznia. Promuje najzdolniejszych i najbardziej kreatywnych. Ciekawsze nagrody są dodatkową zachętą do wzięcia udziału w Konkursie.

Na uwagę zasługuje fakt, że wśród laureatów Konkursu są uczniowie ze wszystkich typów szkół średnich z całej Polski, często z bardzo małych ośrodków. Świadczy to o ambitnej pracy nauczycieli, pomagających organizować Konkurs w szkołach.

Przed wszystkim zaś – co najbardziej cieszy - nie brakuje uzdolnionej młodzieży pragnącej bliżej poznać *Mały Rocznik Statystyczny Polski*.

W styczniowym numerze z 2006 roku miesięcznika *SIGMA : the bulletin of statistics* , wydawanego przez EUROSTAT, ukazał się artykuł omawiający

strategię upowszechniania wiedzy statystycznej w naszym kraju wśród młodzieży m.in. przez organizację konkursu statystycznego.²⁸

Ogólnopolski Konkurs Statystyczny jest świetną, sprawdzoną od lat formą promocji statystyki, która doczekała się uznania nie tylko w kraju, ale i za granicą.

Znakomicie przyczynia się do rozwoju procesu edukacji statystycznej w szkołach średnich jak i upowszechniania publikacji statystycznych, w tym zwłaszcza *Małego Rocznika Statystycznego Polski*.

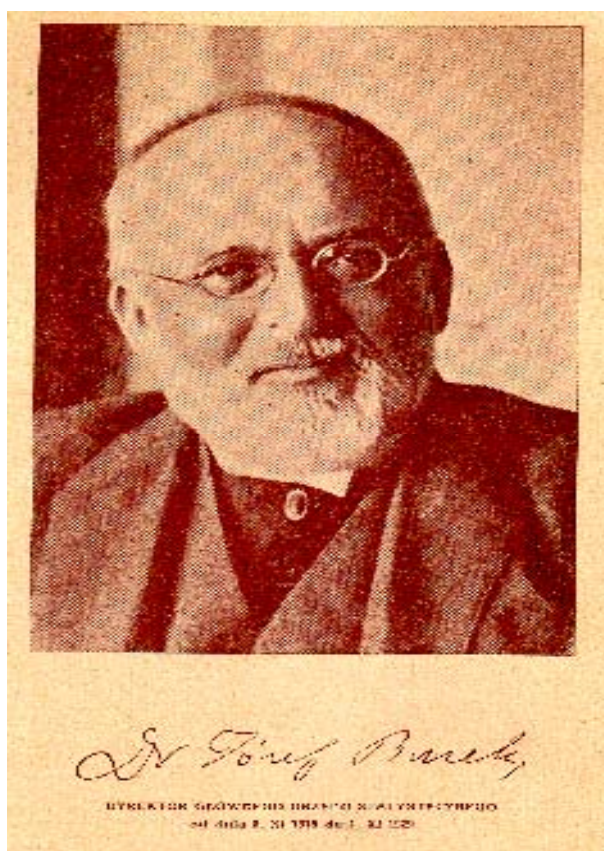
Wręczenie I nagrody w XXXVII konkursie statystycznym przez dyrektora US w Opolu

²⁸ Bringing statistics into Polish classrooms/A.Satora//Sigma : the Bulletin of European Statistics. – 2006 nr 1

VIII. TWÓRCY CENTRALNEJ BIBLIOTEKI STATYSTYCZNEJ – JÓZEF BUZEK, STEFAN SZULC, IRENA MORSZTYNKIEWICZ

PROF. JÓZEF BUZEK (1873-1936)

statystyk, ekonomista, polityk, pierwszy dyrektor Głównego Urzędu Statystycznego, założyciel Biblioteki w GUS, senator RP

urodził się 16 listopada 1873 roku we wsi Końska w powiecie cieszyńskim, ukończył gimnazjum w 1894 roku w Cieszynie, studia uniwersyteckie na wydziale prawnym ukończył w Krakowie i Wiedniu ; doktorat prawa uzyskał w 1899 roku w Krakowie.

W latach 1899-1902 pracował w Centralnej Komisji Statystycznej w Wiedniu. W 1902 roku habilitował się na Uniwersytecie Lwowskim w zakresie statystyki. W tym samym roku rozpoczął wykłady nauki administracji i prawa administracyjnego na tejże uczelni. W 1904 roku Józef Buzek został mianowany profesorem nadzwyczajnym nauki administracji i prawa administracyjnego; objął także kierownictwo biura statystycznego we Lwowie

(1904-1910). W 1907 i 1911 roku był wybrany na posła do austriackiej Rady Państwa w jednym z okręgów wyborczych m. Lwowa. W 1910 roku mianowany profesorem zwyczajnym, w czasie wojny 1916/17 pełnił obowiązki dziekana wydziału prawnego. W 1919 roku przeszedł wraz z innymi posłami z Galicji od Sejmu Polskiego. W listopadzie 1918 roku Rada Regencyjna powołała Józefa Buzka na stanowisko dyrektora Głównego Urzędu Statystycznego. Funkcję tę pełnił do 1929 roku, kiedy to przeszedł na emeryturę. W latach 1922-1927 był senatorem Rzeczypospolitej Polskiej.

Ten wybitny prawnik i administrator był organizatorem Biblioteki w Urzędzie. To on zdecydował o założeniu Biblioteki jako niezbędnego zaplecza naukowego do prac GUS. W 1919 roku sprowadził ze Lwowa spuściznę po Lwowskim Wydziale Krajowym, prowadzącym w ramach Cesarstwa Austro-Węgier statystykę dla obszaru Galicji. Obejmowała ona także publikacje wydawane w zaborze pruskim. W ten sposób – po połączeniu z księgozbiorem odziedziczonym w 1915 roku po Warszawskim Komitecie Statystycznym, prowadzącym statystykę dla Królestwa Polskiego – udało się stworzyć załazek biblioteki statystycznej w GUS, obejmujący ok. 3000 woluminów. Były wśród nich sprowadzone przez Józefa Buzka z Galicji wielotomowe serie statystyczne austriackie *Österreichische Statistik*, *Roczniki statystyki Galicji* (od 1873 r.), statystyki prowadzone przez miejskie biura statystyczne w Krakowie i Lwowie (m.in. *Wiadomości Statystyczne miasta Lwowa*) wielotomowe serie statystyk pruskich : *Statistik des Deutschen Reichs* (wraz z opublikowanymi wynikami spisów ludności w Niemczech z lat : 1871, 1880, 1890, 1900...), *Preussische Statistik*, *Statistisches Jahrbuch für den Preussischen Staat* oraz komplety czasopism statystycznych *Monatshefte*, *Vierteljahreshefte*).

Zbiory biblioteczne zostały bardzo szybko skatalogowane i udostępnione czytelnikom – najpierw pracownikom Urzędu, a na początku 1920 roku również pozostałym użytkownikom spoza GUS. Józef Buzek powiadomił o tym w piśmie z 18 lutego 1920 r. rząd II Rzeczypospolitej, pisząc, iż 1 marca 1920 r. zostanie otwarta czytelnia naukowa przy bibliotece Urzędu czynna codziennie w godzinach 9.00-21.00 a w niedziele i święta w godzinach 11.00-13.00. Buzek w tymże piśmie scharakteryzował zakres tematyczny zbiorów Biblioteki GUS, pisząc, iż gromadzi ona „dzieła z zakresu statystyki, prawa, zwłaszcza prawa administracyjnego i skarbowego, z ekonomii i dziedzin pokrewnych”.

Jako pierwszy dyrektor GUS pomógł nawiązać Bibliotece kontakty z licznymi instytucjami krajowymi i zagranicznymi, które pozwoliły na prowadzenie wymiany publikacji m.in. z londyńskim British Museum, Library of Congress i Bureau of the Census w Waszyngtonie. Dzięki temu zbiory biblioteczne w dwudziestoleciu międzywojennym szybko powiększały się i w 1939 roku liczyły już 60.000 woluminów.

Ustępując z Urzędu Józef Buzek został odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

W 1928 roku Józef Buzek został przewodniczącym Rady Instytutu Badań Koniunktur Gospodarczych i Cen w Warszawie. W 1929 roku odbył się z jego inicjatywy w Warszawie międzynarodowy kongres statystyczny. Józef Buzek zmarł w Cieszynie 22 września 1936 roku.

WYKAZ WAŻNIEJSZYCH PUBLIKACJI PROF. JÓZEFA BUZKA

1. *Wpływ polityki żydowskiej rządu austriackiego w latach 1772 do 1788 na wzrost zaludnienia żydowskiego w Galicji.* Kraków 1903.
2. *Studia z zakresu administracji wychowania politycznego.* Lwów 1904.
3. *Historia polityki narodowościowej rządu pruskiego wobec Polaków : od traktatów wiedeńskich do ustaw wyjątkowych z r. 1908.* Lwów-Warszawa 1909.
4. *Rozwój stanu szkół średnich w Galicji w ciągu ostatnich lat 50 (1859 –1909).* Lwów 1909.
5. *Uwagi ze względu na zbliżający się spis ludności.* Kraków 1910.
6. *Administracja gospodarstwa społecznego: wykłady z zakresu nauki administracji i austriackiego prawa administracyjnego.* Lwów 1913.
7. *Pogląd na wzrost ludności ziem polskich w wieku 19-tym.* Kraków 1915.
8. *Die Bevölkerung : Sonderdruck aus der von freien Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung in Wien im März 1917 veranstalteten Vorträge über : Das Königreich Polen vor dem Kriege 1815-1914.* [Wien] 1917.
9. *Die staatliche und die autonome Verwaltung Galiziens.* Lemberg-Wien 1917.
10. *Uzasadnienie i porównanie projektu Konstytucji Państwa Polskiego z innymi konstytucjami.* Warszawa 1918.
11. *La question de la Silesie de Cieszyn.* Paris-Leve. 1919.
12. *Les protestants polonais et la question des frontieres occidentales de la Pologne.* Paris 1919.
13. *Projekt Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz uzasadnienie i porównanie tegoż projektu z konstytucjami szwajcarską, amerykańską, francuską.* Warszawa 1919.
14. *Główne zasady polityczne ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu : studium krytyczno-porównawcze.* Warszawa-Lwów 1922.
15. *Dr Tadeusz Pilat (nekr.) //Wiadomości Statystyczne 1922 cz. 1, s. 347-348.*
16. *Spis ludności z dnia 30 września 1921 r. Komunikat No 2 (wyniki tymczasowe) // Miesięcznik Statystyczny 1922 z. 5, s. VI, 125. [słowo wstępne].*
17. *Problemat równowagi budżetu państwowego w świetle statystyki finansowej.* Warszawa 1923. *Odbitka z Miesięcznika Statystycznego 1923, t. VI, z.1, s.1-27.*
18. *W sprawie gdańskiej : mowa wygłoszona na posiedzeniu Senatu z dnia 28 stycznia 1925 r.* Warszawa 1925.
19. *Zakres działania i budżety państwowych urzędów statystycznych przed wojną i obecnie.* Warszawa 1925. *Odbitka z Kwartalnika Statystycznego, r.25, t. II, z. 3.*
20. *Die Organisation der amtlichen Statistik in Polen.* Jena 1927. *Abdruck aus Allgemeines Statistisches Archiv, B.16., 4 Heft, s.592-619.*
21. *Zagadnienie utworzenia państwowej rady gospodarczej : referat wygłoszony na posiedzeniach komisji opiniodawczej (rolniczej) przy prezesie Komitetu Ekonomicznego Ministrów.* Warszawa 1927.
22. *Pierwszy powszechny spis Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1921 r.* Warszawa 1926. *T. XIV - XXXI : Mieszkania. Ludność. Stosunki zawodowe. Przedmowa : Rajmund Buławski, Józef Buzek.*
23. *Historia ogólna Głównego Urzędu Statystycznego od roku 1918 do roku 1928 // Kwartalnik Statystyczny 1930, t. VII, z. 2, s. 575-714.*

**PROF. STEFAN SZULC (1881-1956),
statystyk, demograf, pierwszy kierownik Biblioteki GUS, współorganizator
Głównego Urzędu Statystycznego i Centralnej Biblioteki Statystycznej po II
wojnie światowej**

urodził się w 1881 roku w miejscowości Prażuchy w ziemi kaliskiej, studia wyższe odbywał na Uniwersytecie w Dorpacie i Berlinie, a następnie w Warszawie pod kierunkiem prof. Ludwika Krzywickiego.

W 1919 roku rozpoczął pracę w Głównym Urzędzie Statystycznym, zajmując kolejno stanowisko starszego referenta, naczelnika wydziału wydawnictw i pomocy naukowych, naczelnika wydziału statystyki ruchu ludności i głównego redaktora wydawnictw GUS.

Z pisma prof. Józefa Buzka, skierowanego do Naczelnika Państwa w dniu 23 września 1919 roku w sprawie organizacji Głównego Urzędu Statystycznego, wynika, że Stefan Szulc kierował biblioteką i archiwum statystycznym, które bezpośrednio podlegały Dyrektorowi Urzędu. Z zachowanej dokumentacji archiwalnej wiemy także, iż Stefan Szulc osobiście odpowiadał za udostępnianie zbiorów Biblioteki, wydając na to pisemne pozwolenia.²⁹

²⁹ Zachowały się pisma z lat 20-tych XX wieku z prośbą o udostępnienie zbiorów Biblioteki GUS np. od Koła Ekonomistów Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie, Państwowego Instytutu Nauczycielskiego, Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich i wielu osób prywatnych, prowadzących badania naukowe, na których widnieją odręczne adnotacje S.Szulca zezwalające na korzystanie ze zbiorów.

Od 1945 roku do chwili przejścia na emeryturę w 1949 roku Stefan Szulc piastował stanowisko prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Jego ogromną, nie do przecenienia zasługą, była reewakuacja ocalałego po II wojnie światowej księgozbioru Biblioteki przechowywanego przez okupantów niemieckich w gmachu Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie do Warszawy. Profesor Stefan Szulc tuż po uchwale Rady Ministrów z 12 marca 1945 roku – reaktywującej Główny Urząd Statystyczny - rozpoczął żmudne prace nad przewiezieniem księgozbioru Biblioteki GUS i zbiorów archiwum z Krakowa do Warszawy.

Do przeprowadzenia tej operacji potrzebne było 45 wagonów kolejowych. Z uwagi na ogromne trudności (trwała jeszcze wojna, brak było praktycznie wszystkiego) Stefan Szulc stale osobiście przez kilka miesięcy czuwał nad prowadzoną reewakacją księgozbioru i przeprowadził ją pomyślnie. Pierwsze powojenne skontrum przeprowadzone w Bibliotece pod nadzorem S.Szulca (pełna inwentaryzacja księgozbioru) wykazało jedynie nieznaczne ubytki. Brak było ok.5000 woluminów (były to głównie książki, które pracownicy Biblioteki starali się uratować we wrześniu 1939 r. przed okupantem i ukryli je w prywatnych mieszkaniach w Warszawie, które niestety spłonęły doszczętnie podczas Powstania Warszawskiego w 1944 roku). Stefanowi Szulcowi udało się również wygospodarować w tymczasowej siedzibie GUS po wojnie, która mieściła się przy ul.Narbutta 33 lokal na parterze, który po zaadaptowaniu na potrzeby Biblioteki służył czytelnikom do 1950 r.

W okresie międzywojennym prof. Stefan Szulc prowadził wykłady z zakresu statystyki i demografii w Wolnej Wszechnicy Polskiej i na Uniwersytecie Warszawskim, a po wojnie na Uniwersytecie Warszawskim i w Szkole Głównej Handlowej.

Był założycielem i prezesem Polskiego Towarzystwa Statystycznego, członkiem-korespondentem Polskiej Akademii Nauk, członkiem Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN, członkiem Międzynarodowej Unii Badania Naukowego Zagadnień Ludnościowych, reprezentując Polskę na zjazdach i konferencjach międzynarodowych.

Prof. Stefan Szulc był autorem wielu wybitnych prac naukowych; ukoronowaniem jego pracy naukowej i dydaktycznej było wydanie po raz pierwszy w latach 1952-1954 (a następnie wielokrotnie wznawianego) - podręcznika dla studentów *Metody statystyczne*.

Śmierć w 1956 roku przerwała prace profesora nad obszernym studium z zakresu demografii.

W uznaniu zasług prof. Stefana Szulca dla Biblioteki i statystyki polskiej w 1989 roku prezes Głównego Urzędu Statystycznego Franciszek Kubiczek nadał jego imię Centralnej Bibliotece Statystycznej.

WYKAZ WAŻNIEJSZYCH PUBLIKACJI PROF. STEFANA SZULCA

1. Nowe międzynarodowe miesięczniki statystyczne//Miesięcznik statystyczny T.1:1920,cz.I s.367-368.
2. Wartość materiałów statystycznych dotyczących stanu ludności b.Królestwa Kongresowego. Warszawa 1920, 225 s. res.
3. Australijskie wydawnictwa statystyczne//Miesięcznik statystyczny T.3:1921 cz.I s.128-129.
4. Ludność m.st. Warszawy w r. 1921// Miesięcznik statystyczny T.3:1921 cz.I s.302-304.
5. Ludność Rzeczypospolitej Polskiej w chwili obecnej// Miesięcznik statystyczny T.3:1921 s.168-175,res.
6. Majątek społeczny b.Królestwa Polskiego// Miesięcznik statystyczny T.5:cz.I s.345-346.
7. Nowe wskaźniki czasopisma „The Statist.”//Miesięcznik statystyczny T.5:1922 cz.I s.80-81,tab.
8. Ze statystyki miasta Warszawy//Miesięcznik statystyczny T.5:1922 cz.I s.170-172.
9. Statystyka urodzeń ludności żydowskiej w miastach//Miesięcznik statystyczny T.6:1923 cz.I s.28-31,tab.
10. Statystyka ewangelików w Polsce według spisu ludności z dnia 30 września 1921 r. i innych źródeł // Rocznik ewangelicki 1925.
11. Względna nadwyżka urodzeń chłopców w czasie wojny i po wojnie. Warszawa 1925, 36s.,tab., wyk., res.
12. Ruch naturalny ludności w województwach zachodnich i śląskim. Lata 1922-1924 (Wstęp)// Kwartalnik statystyczny T.3: 1926 z.2 s.123-124,res.
13. Urodzenia wielorakie w województwach zachodnich i śląskim. Lata 1920-1925(Wstęp)//Kwartalnik statystyczny T.4:1927 z.2, s.381,res.
14. Dawne tablice wymieralności Królestwa Polskiego i miasta Warszawy//Kwartalnik statystyczny T.5:1928 z.2 s.430-444, tab.,res.
15. Małżeństwa,urodzenia i zgony w województwach południowych. Dane ogólne za lata 1919-1925// Kwartalnik statystyczny T.5:1928 z.1 s.151-184,tab.,res.
16. Ocena krytyczna wyników spisu gospodarstw wiejskich z dnia 30 IX 1921 roku w województwach centralnych (Wstęp) // Gospodarstwa wiejskie, z.2 : województwa centralne. Warszawa 1928, s.IX-XXXVII.
17. Tablice wymieralności województw poznańskiego i pomorskiego 1922 roku// Kwartalnik statystyczny T.T: 1928 z.3 ,s.907-950,tab.,wykr.
18. O tzw. standaryzacji czyli poprawianiu współczynników// Kwartalnik statystyczny T.6:1929 z.4 ,s.1403-1440,tab.,tabl.,wykr.,res.
19. Sur la standarisation (correction) des coefficients (XVIIIe Session de l Institut International de Statistique,Varsovie 1929,75s.,tab.,wykr.
20. Biuro kartograficzne//Kwartalnik statystyczny T.7:1930 z.2 ,s.744-746.
21. Ludność Polski według wieku w latach 1927-1928 i 1929//Kwartalnik statystyczny T.7:1930 z.4 ,s.1500-1530,tab.,wykr.,res.
22. Miary przyrostu naturalnego ludności//Kwartalnik statystyczny T.7:1930 z.1, s.1-16, tab.,res.
23. Wydawnictwa w pierwszych latach istnienia Głównego Urzędu Statystycznego // Kwartalnik statystyczny T.7: 1930 z.2 s.715-719.
24. Fałszywe zgłaszanie dat urodzeń w Polsce. Notatka wstępna // Kwartalnik statystyczny T.8:1931 z.1 ,s.40-44,tab.,wykr.,res.
25. Polskie tablice wymieralności 1927 roku//Kwartalnik statystyczny T.8:1931 z.1 ,s.16-39,tab.,wykr.
26. Ankieta próbna w sprawie liczby dzieci w małżeństwach inteligencji pracującej. Z Polskiego Instytutu Badania Zagadnień Ludnościowych // Kwartalnik statystyczny T.9:1932, z.1 ,s.15-22, tab.,res.

27. O przyroście ludności w Polsce w okresie od r. 1921 do 1931 // *Kwartalnik statystyczny* T.9:1932 z.1 s.31-40, tab., wyk., res.
28. Polski Instytut Badania Zagadnień Ludnościowych // *Kwartalnik statystyczny* T.9:1932 z.1, s.61-63, res.
29. Badania nad rozrodnością w Polsce: ewangelickie kolonie rolnicze na Wołyniu: domy robotnicze i urzędnicze w Warszawie. Warszawa 1933, 89 s., tab., wyk., res.
30. Badania nad rozrodnością w Polsce // *Kwartalnik statystyczny* T.10:1933 z.1, s.53-141, tab., wyk., res.
31. Pogląd ogólny na zagadnienie przyrostu ludności // *Zdrowie* 1933 nr 19-20, s.1147-1155.
32. Polski Instytut Badania Zagadnień Ludnościowych: sprawozdanie z działalności Komisji badań nad rozrodnością, w okresie od I IV-31 XII 1933 r. // *Kwartalnik statystyczny* T.10:1933 z.4, s.545-546.
33. Dokładność rejestracji urodzeń i zgonów // *Zagadnienia demograficzne Polski*. - Warszawa 1936, s.133-158, tab., res.
34. Ruch naturalny ludności w Polsce w latach 1895-1935 // *Zagadnienia demograficzne Polski*, Warszawa 1936, s.1-132, tab., wyk., res.
35. Zagadnienie przyrostu ludności w Polsce w latach 1895-1935 // *Ekonomista* 1936, s.48-68, tab.
36. *The vital statistics of Poland 1895-1935*. Gdynia 1937, 4s.
37. Polskie tablice wymieralności 1931/32. Warszawa 1938, tab., res.
38. Wpływ wieku kobiet w chwili zawarcia małżeństwa na płodność małżeńską i rodność // *Przegląd statystyczny* T.1:1938 nr 1, s.63-77, tab., wyk., summ.
39. Polska 1939 - Polska 1945: przez pryzmat statystyki // *Problemy* 1945 nr 1, s.3-14, tab., wyk.
40. Przełom w sytuacji demograficznej europejskiego kręgu kulturalnego? // *Problemy* 1946 nr 3 s.46-48, tab.
41. Urodzenia w Polsce w czasie wojny // *Problemy* 1946 nr 1 s.62-63, tab., wyk.
42. Wzrost i waga młodzieży szkół wyższych w Warszawie w r. 1946 // *Przegląd statystyczny* 1949 nr 1/2 s.125-155, tab., wyk., summ.
43. Zamówienie społeczne, zamówienie bezpośrednie i wykonawstwo w statystyce państwowej // *Przegląd statystyczny* 1949 nr 1/2 s.4-9.
44. Jeszcze w sprawie opracowania wyników spisu powszechnego metodą reprezentacyjną // *Studia i prace statystyczne* 1950 z.1, s.60-67, sokr., summ.
45. *The sample census of population in Poland 1949, by...* Vol.4:1950 nr 1 s.112-114.
46. Kilka uwag w sprawie terminologii z zakresu demografii // *Studia i prace statystyczne* 1951 z.1 s.95-98.
47. *Metody statystyczne*. T.1-2. Warszawa 1952, 367+342 s., tabl., wyk. Wyd. 2, 3, 4, 5: Warszawa 1961, 1963, 1967, 1968.
48. Demografia i statystyka ludności w służbie gospodarki socjalistycznej // *Przegląd statystyczny* 1954 nr 1/2 s.29-44.
49. Międzynarodowy Kongres Ludnościowy w Rzymie 31 sierpnia do 10 września 1954r. // *Przegląd statystyczny* 1955 z.1 s.65-79, tab.
50. Starzenie się społeczeństw ludzkich // *Przegląd statystyczny* 1955 nr 3 s.225-233, tab., wyk.
51. Walne zgromadzenie członków Międzynarodowej Unii Badania Naukowego Zagadnień Ludnościowych // *Przegląd statystyczny* 1955 nr 2 s.176-177.
52. Zagadnienie przedłużenia życia ludzkiego w oświetleniu demografii // *Przegląd statystyczny* 1955 nr 2 s.176-177.
53. Dbajmy o rezerwy siły roboczej // *Przegląd Zagadnień Socjalnych* 1956 nr 3 s.1-14.
54. Umieralność niemowląt // *Przegląd statystyczny* 1956 nr 1 s.3-32, tab., wyk., rez., summ. nr 3/4 s.171-180, sod., summ.

55. *Zagadnienia procesu starzenia się i przedłużania życia// Zeszyty problemowe „Kosmosu” 1956 z.4 s.181-183.*

56. *Statistical methods. Translated from the Polish by J. Stadler. Warsaw 1965, 666s., tab., wyk.*

Dr IRENA MORSZTYNKIEWICZ (1902-1986)

wybitny bibliotekarz i bibliotekoznawca, kierujący Biblioteką w GUS przez 30 lat

z domu Berezowska, ur. 27 marca 1902 roku w Tomsku na Syberii, ukończyła w 1919 roku maturę w kijowskim gimnazjum i rozpoczęła w 1920 roku studia na Uniwersytecie Warszawskim, które ze względu na trudności materialne i konieczność zarabiania na życie ukończyła dopiero po wojnie w 1951 roku uzyskując tytuł magistra filozofii. W 1924 roku wyszła za mąż, rok później rozpoczęła pracę w Bibliotece Uniwersyteckiej w Wilnie.

W 1928 roku rozpoczęła pracę w Bibliotece GUS, której po roku została kierownikiem, a po II wojnie światowej – dyrektorem. Pod nadzorem Stefana Szulca prowadziła reewakuację księgozbioru z Krakowa do Warszawy w 1945 roku, następnie nawiązała współpracę międzynarodową w zakresie wymiany wydawnictw i doprowadziła w 1953 roku do wybudowania pierwszego w Warszawie po wojnie i wówczas najbardziej nowoczesnego gmachu Biblioteki zaprojektowanego przez prof. Romualda Gutta.

Poza kierowaniem przez 30 lat Biblioteką Irena Morsztynkiewicz pracowała społecznie w organizacjach bibliotekarskich w kraju i w Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Bibliotekarskich (IFLA). Do Związku Bibliotekarzy Polskich wstąpiła już w 1925 roku w Wilnie. Uczestniczyła we wszystkich zjazdach bibliotekarzy polskich przed wojną (w latach 1928,1929,1932 i 1936) oraz w międzynarodowych kongresach bibliotekarzy w Rzymie w 1929 roku i w Madrycie w 1935 roku.

Od 1946 roku działała w reaktywowanym Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich, będąc kolejno : przewodniczącą Koła Warszawskiego SBP, członkiem Prezydium Zarządu Głównego, jego wiceprzewodniczącą; w latach 1953-1956 pełniła funkcję sekretarza generalnego ZG SBP, a w latach 1966-1969 była wiceprzewodniczącą Głównej Komisji Rewizyjnej SBP. Irena Morsztynkiewicz współorganizowała V Zjazd Bibliotekarzy w Warszawie w 1956 roku.

Niezwykle aktywnie uczestniczyła w międzynarodowym życiu bibliotekarskim. W czasie podróży służbowych do Anglii i Francji w latach 1946-1948 nawiązała kontakty z tamtejszymi bibliotekarzami i z organizującą się na nowo Międzynarodową Federacją Stowarzyszeń Bibliotekarzy. Od 1956 roku brała udział prawie we wszystkich sesjach Rady Federacji, poczynając od XXII Sesji w Monachium w 1956 roku, a kończąc na 43 Sesji w Brukseli w 1977 roku. W Radzie IFLA zajmowała się organizacją Sekcji Bibliotek Specjalistycznych i Komisji Statystyki, gdzie interesowała ją zwłaszcza statystyka biblioteczna i statystyka wydawnictw.

W 1967 roku na Uniwersytecie w Łodzi obroniła pracę doktorską pt. „Biblioteka specjalna jako warsztat pracy naukowej na przykładzie Biblioteki GUS”.

W 1967 roku weszła w skład Zespołu Historyczno-Pamiętnikarskiego SBP, a w 1969 roku została wybrana jego przewodniczącą. Już po przejściu Ireny Morsztynkiewiczowej na emeryturę, ale w znacznej mierze dzięki jej pracy Biblioteka GUS uzyskała w 1968 roku status Centralnej Biblioteki Statystycznej.

Za swą działalność była odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką Zasłużonego Działacza Kultury, Medalem 50-lecia GUS i i in. Zmarła w Warszawie 23 maja 1986 roku. Została pochowana na dawnym Wojskowym Cmentarzu Powązkowskim.

WYKAZ WAŻNIEJSZYCH PUBLIKACJI DR IRENY MORSZTYNKIEWICZ

1. *Biblioteka Głównego Urzędu Statystycznego*// *Kwartalnik Statystyczny*.- 1930, t. 7, z. 2, s. 750-753.- tab.
2. *Biblioteka GUS*// *Wiadomości Korespondenta Rolnego*.- 1935, nr 13, s. 128.
3. *Biblioteka Głównego Urzędu Statystycznego*// *Bibliotekarz*.- 1947, nr 1/2, s. 14-15.
4. *Książki zagraniczne dla bibliotek polskich*// *Bibliotekarz*.- 1947, nr 9/10, s. 132-133.
5. *Międzynarodowy wakacyjny kurs bibliotekarski UNESCO IFLA*// *Bibliotekarz*.- 1948, nr 10/11, s. 165-166.
6. *Biblioteka GUS*// *Studia i Prace Statystyczne*.- 1950, nr 3/4, s. 28-30.
7. *Biblioteka Głównego Urzędu Statystycznego*// *Wiadomości Korespondenta Rolnego*.- 1950, nr 6, s. 7.
8. *Z Biblioteki Głównego Urzędu Statystycznego*// *Bibliotekarz*.- 1951, nr 4, s. 118.
9. *O normy czasowe czynności bibliotecznych w bibliotekach naukowych*// *Bibliotekarz*.- 1952, nr 6, s. 179-180.
10. *Biblioteka GUS-u w nowym gmach*// *Bibliotekarz*.- 1953, nr 6, s. 184-186.- il.
11. *Doktor Henryk Kołodziejski*// *Bibliotekarz*.- 1953, nr 2, s. 57.
12. *O statystyce bibliotecznej*// *Bibliotekarz*.- 1953, nr 2, s. 48-50.
13. *Biblioteka Głównego Urzędu Statystycznego*// *Życie Szkoły Wyższej*.- 1954, nr 6, s. 151.

14. Nowy gmach Biblioteki Głównego Urzędu Statystycznego// *Przegląd Biblioteczny*.- 1954, z. 2, s. 162-175.
15. Biblioteka Głównego Urzędu Statystycznego// *Przegląd Statystyczny*.- 1955, nr 2, s. 161-175.- il.
16. Biblioteka Głównego Urzędu Statystycznego i jej działalność na odcinku służby informacyjno-bibliograficznej// *Przegląd Bibliograficzny Pismnictwa Ekonomicznego*.- 1955, nr 3, s. 178-180.
17. Sesja Międzynarodowej Federacji Związków Bibliotekarzy // *Bibliotekarz*.- 1956, nr 9, s. 276-277.
18. Sprawozdanie z posiedzenia Rady Międzynarodowej Federacji Związków Bibliotekarzy // *Przegląd Biblioteczny*.- 1956, z. 4, s. 368-372.
19. Biblioteka Centralnego Urzędu Statystycznego Węgier// *Bibliotekarz*.- 1957, nr 4, s. 116-117.
20. Czterdziestolecie Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich// *Bibliotekarz*.- 1957, nr 11/12, s. 350-352.
21. XXIII Sesja Rady Międzynarodowej Federacji Związków Bibliotekarzy [21-27 IX 1957 r., Paryż]// *Bibliotekarz*.- 1957, nr 11/12, s. 355-359.
22. Posiedzenia Komisji Statystycznej IFLA [XXII Sesja Rady Międzynarodowej Federacji Związków Bibliotekarzy, Paryż]// *Wiadomości Statystyczne*.- 1958, nr 2, s. 29-30.
23. Andrzej Grodek [1901-1959] / [współaut.] Uniejewska Hanna // *Bibliotekarz*.- 1959, nr 11/12, s. 383-384.- fot.
24. XXVI Sesja Rady IFLA // *Bibliotekarz*.- 1960, nr 10, s. 305-314.- il.
25. Komisja Statystyczna IFLA// *Wiadomości Statystyczne*.- 1960, nr 5/6, s. 41-42.
26. XXVII Sesja Rady IFLA w Edynburgu// *Bibliotekarz*.- 1961, nr 11, s. 333-341.
27. Z zagadnień organizacyjnych bibliotek specjalnych// *Przegląd Biblioteczny*.- 1961, z. 1, s. 74-80.
28. XXVIII Sesja IFLA. Berno, 21[winno być 27]-31 sierpnia 1962 roku. *Bibliotekarz*.- 1962, nr 11/12, s. 369-375.
29. Biblioteka Głównego Urzędu Statystycznego, [w:] *Informator Bibliotekarza i Księgarza na rok 1964*.- Warszawa : SBP, 1963, s. 120-124.
30. Biblioteka Głównego Urzędu Statystycznego i jej zadania w związku z wprowadzeniem w życie ustawy o organizacji statystyki państwowej. *Biuletyn GUS*.- 1963, nr 4, s. 7-8.
31. XXIX Sesja Rady IFLA (Sofia, IX 1963 r.). *Bibliotekarz*.- 1963, nr 12, s. 370-375.
32. Komisja Statystyczna IFLA 1963. *Wiadomości Statystyczne*.- 1963, nr 6, s. 26-27.
33. Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń Bibliotekarzy, [w:] *Informator Bibliotekarza i Księgarza na rok 1964*.- Warszawa : SBP, 1963, s. 13-15.
34. Obrady Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Bibliotekarzy // *Biuletyn Polskiego Komitetu do Spraw UNESCO*.- 1963, nr 9 (64), s. 33-34.
35. Biblioteka GUS. *Wiadomości Statystyczne*.- 1964, nr 3, s. 25-26.
36. Międzynarodowa konferencja specjalistów z krajów socjalistycznych w sprawie budownictwa, urządzeń i wyposażenia technicznego bibliotek. *Bibliotekarz*.- 1964, nr 4, s. 110-113.
37. XXX Sesja Rady Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Bibliotekarzy (Rzym, wrzesień 1964). *Bibliotekarz*.- 1964, nr 12, s. 359-366.
38. Biblioteki specjalne. Aspekt krajowy i międzynarodowy// *Bibliotekarz*.- 1965, nr 11, s. 335-347.
39. Statystyka w pracach XXX Sesji Rady Naczelnej Międzynarodowej Federacji Stowarzyszenia Bibliotekarzy// *Wiadomości Statystyczne*.- 1965, nr 1, s. 28-29.
40. XXXI Sesja IFLA.// *Bibliotekarz*.- 1965, nr 12, s. 371-374.

41. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, [w:] *Rocznik Polityczny i Gospodarczy*.- 1967, s. 708-710.
42. Biblioteki warszawskie w okresie okupacji hitlerowskiej// *Bibliotekarz*.- 1968, nr 4, s. 114-117.
43. Obrady bibliotekarzy w Toronto [XXXIII Sesja Rady Naczelnej IFLA, Toronto, 15-20 VIII 1968 r.]. *Biuletyn Polskiego Komitetu do Spraw UNESCO*.- 1968, nr 1 (106), s. 32-33.
44. Problemy międzynarodowej statystyki bibliotecznej// *Wiadomości Statystyczne*.- 1968, nr 5, s. 42-43.
45. XXXIII Sesja Rady Naczelnej IFLA. Toronto, 13-20 VIII 1967// *Bibliotekarz*.- 1968, nr 7/8, s. 233-235.
46. Aktualne problemy działalności Międzynarodowej Federacji Stowarzyszenia Bibliotekarzy. (Na marginesie konferencji w Kopenhadze 1969 r.)// *Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji*.- 1970, nr 6, s. 4-9.
47. Centralna Biblioteka GUS i jej księgozbiór// *Wiadomości Statystyczne*.- 1970, nr 6, s. 39-42.- tab.
89. Międzynarodowe zgromadzenie ekspertów w sprawie statystyki bibliotecznej (Paryż 19-20[28] maja 1970// *Bibliotekarz*.- 1970, nr 11/12, s. 349-352.
49. Zagadnienia statystyki bibliotecznej na forum międzynarodowym// *Przegląd Biblioteczny*.- 1972, z. 2, s. 196-199.
50. Demby Stefan. Stefan Demby, marzyciel – realista, twórca Biblioteki Narodowej [1862-1939], [w:] *Twórcy nowoczesnego bibliotekarstwa polskiego*.- Warszawa : Ossolineum, 1974, s. 71-86. *Książki o książce*.
51. Życie książki – Jan Muszkowski [1882-1953], [w:] *Twórcy nowoczesnego bibliotekarstwa polskiego*.- Wrocław : Ossolineum, 1974, s. 235-251. *Książki o książce*.
52. Planowanie bibliotek // *Biuletyn Polskiego Komitetu do Spraw UNESCO*.- 1975, nr 6 (180), s. 30.
53. 40 Sesja Rady Głównej IFLA w Waszyngtonie// *Bibliotekarz*.- 1976, nr 3, s. 62-63.
54. Międzynarodowa współpraca bibliotekarzy // *Biuletyn Polskiego Komitetu do Spraw UNESCO*.- 1976, nr 1 (185), s. 27.
55. Zespół Historyczno-Pamiętnikarski Okręgu Stołecznego SBP, [w:] *Informator Bibliotekarza i Księgarza na rok 1978*.- Warszawa : SBP, 1977, s. 53-57.
56. 44 Sesja Rady Generalnej IFLA // *Biuletyn Polskiego Komitetu do Spraw UNESCO*.- 1978, nr 10 (212), s. 22-23.
57. Twórca Biblioteki Sejmowej, polityk, działacz społeczny – Henryk Kołodziejcki [1884-1953], [w:] *Portrety bibliotekarzy polskich*.- Wrocław : Ossolineum, 1980, s. 141-155. *Książki o książce*.

IX. WIELOLETNI PLAN ROZWOJU CBS

DOSKONALENIE PRACY W KOMPUTEROWYM SYSTEMIE BIBLIOTECZNYM ALEPH W LATACH 2009-2015

Użytkowany w Centralnej Bibliotece Statystycznej system ALEPH 500 jest w pełni zintegrowany, co zapewnia mu elastyczność i efektywność. System może zarządzać różnymi danymi: opisami publikacji drukowanych, materiałów audiowizualnych i innych zbiorów specjalnych, a także w pełnych tekstami dokumentów czy obrami w postaci cyfrowej. Zadaniem Biblioteki (w tym zarówno bibliotekarzy jak i administratorów systemu) jest doskonalenie pracy w tym systemie, tak, aby najlepiej odpowiadał on na potrzeby naszych użytkowników.

Na system w wersji 18.2, implementowanej do Biblioteki w grudniu 2008 roku, składają się moduły realizujące jego poszczególne funkcje, takie jak:

- katalogowanie – ze swobodą wyboru formatu przy zachowaniu zgodności z normą ISO 2709 i standardem MARC, z możliwością stosowania różnych systemów klasyfikacji, z kontrolą kartotek haseł wzorcowych przy wprowadzaniu danych i automatyczną aktualizacją zapisów we wszystkich indeksach (zadanie CBS na lata 2009-2015 – wprowadzić w tym module opisy bibliograficzne dokumentów kartograficznych i cimeliów z równoczesnym przyporządkowaniem do nich cyfrowych wersji dokumentu),
- wyszukiwanie w katalogu on-line (OPAC) – przez przeglądanie indeksów (autor, tytuł, seria, numer ISSN, ISBN, język, rok wydania, słowa kluczowe) lub wyszukiwanie logiczne z wykorzystaniem algebry Boole'a, według autorów, tytułów, haseł przedmiotowych, symboli klasyfikacji (LC, UKD), ISBN oraz słów występujących w opisie, z możliwością maskowania znaków i obustronnego obcinania słów oraz określania odległości między słowami we frazach itp. (zadanie CBS na lata 2009-2015 – znalezienie sposobu indeksacji wg klasyfikacji UKD dla zeskanowanego katalogu alfabetycznego CBS z lat 1980-1996 i 1919-1980 i udostępnienie w Internecie tej możliwości wyszukiwania),
- kontrola słownictwa i automatyczne zestawianie tezausa – z możliwością tworzenia wielopoziomowych odsyłaczy między terminami w kartotekach haseł wzorcowych, tworzenia lub wykorzystywania istniejących tezaurusów hierarchicznych, przejmowania hasła z kartoteki wzorcowej do opisu katalogowego; zmiana hasła w kartotece haseł wzorcowych powoduje automatyczne zmiany w odpowiednich polach

wszystkich rekordów zawierających te hasło (zadanie dla CBS na lata 2009-2015 – zunifikować kontrolę rekordów bibliograficznych dla druków zwartych i ciągłych),

- kontrola zasobu bibliotecznego – jednostki inwentarzowe identyfikowane przez numer systemowy pozycji bibliograficznej, numer tomu i danego egzemplarza; informacja dotycząca egzemplarza zawiera m.in. jego numer, numer dodatkowy (np. w kodzie paskowym), status, sygnaturę i uwagi,
- gromadzenie – z kontrolą budżetu oraz zarządzaniem korespondencją: zamówienia, reklamacje (zadanie dla CBS na lata 2009-2015 – opracować komputerowy program rejestracji dokumentów wchodzących do systemu ALEPH zbieżny z systemem administracyjno-księgowym SOFTUS celem automatycznego księgowania wartości zbiorów bibliecznych),
- udostępnianie – standardowo w trybie konwersacyjnym w czasie rzeczywisty. Kontrola i rejestracja wypożyczeń i zwrotów, prolongaty, drukowanie upomnień, również obliczanie kar i blokady kont, a także statystyka wypożyczeń. System statusów egzemplarzy oraz użytkowników i ich przywilejów (limity, terminy zwrotów itd.). Istotną zaletą jest możliwość wykorzystania kodów paskowych (Centralna Biblioteka Statystyczna opracowała do końca 2008 roku i wdrożyła nową wersję oprogramowania komputerowego, która poszerza zakres usług dla użytkowników m.in. w zakresie internetowego zamawiania wypożyczeń i założenia automatycznych kont czytelnicznych),
- kontrola wydawnictw ciągłych – zarządzanie gromadzeniem i kontrolą wpływu czasopism, kontrola terminowości przesyłek, kontynuowania prenumeraty itp.

Implementowana w grudniu 2008 r. wersja ALEPHA 500 (18.2) obsługuje przechowywanie, pobieranie i obrót multimedialnych dokumentów graficznych oraz stwarza możliwość połączenia obiektów multimedialnych z bibliograficznymi rekordami danych. System obsługuje ponadto pełny zakres UNICODE, bezramowy interfejs sieci Web, XML dla wymiany danych i raportów, kontrolę kartotek wzorcowych zintegrowaną z logicznymi bazami danych, zintegrowany tezaurus i znormalizowane raporty statystyczne. Użytkowana obecnie przez Bibliotekę wersja ALEPHA 500 pozwala na skrócone wyszukiwanie we wszystkich modułach administracyjnych, nadanie uprawnień konkretnym użytkownikom do poszczególnych pól opisu bibliograficznego, udostępnia skrócone katalogowanie we wszystkich modułach administracyjnych, daje możliwość kontroli automatycznej udostępniania zbiorów Biblioteki etc...

W latach 2009-2015 Centralna Biblioteka Statystyczna zamierza:

- udostępnić wszystkim użytkownikom opcję zamawiania i wypożyczania zbiorów przez Internet (uruchomienie modułu wypożyczeń w komputerowej bazie katalogowej OPAC),

- udoskonalić formę wymiany danych między bibliotekami oraz wprowadzić standaryzację raportów,
- na podstawie używanego obecnie języka informacyjnego opartego o słowa kluczowe oraz użytkowanego obecnie przez nas tezaurusa Biblioteki Sejmowej wprowadzić zintegrowany tezaurus biblioteczny,
- uczestniczyć aktywnie w pracach Międzynarodowej Grupy Użytkowników Ex Librisu (IGeLU) celem rozwijania i doskonalenia zarówno swojego systemu organizacyjnego, jak i technicznego, poznawać zarówno problematykę funkcjonowania wewnętrznego nowego podwersji systemu ALEPH (np. ALEPH 20.00), jak i problematykę funkcjonowania zewnętrznego – współpracy z innymi systemami i stowarzyszeniami użytkowników komputerowych zintegrowanych systemów bibliotecznych (np. VTLS, NAAUG),
- poprzez udział w seminariach i panelach organizowanych przez Bibliotekę Narodową, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Instytut Bibliotekoznawstwa i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Bibliotekę Uniwersytetu Warszawskiego, Centrum Promocji Informatyki i Narodową Grupę Użytkowników Systemu ALEPH (PolALEPH) zdobyć niezbędną wiedzę i doświadczenie do prowadzenia i tworzenia tematycznych baz bibliograficznych, udostępniania baz na odległość (DigiTool, ADAM, Primo), korzystania z modułu wypożyczeń i zamówień usług innych bibliotek pracujących w wyższych wersjach ALEPH-a,
- rozwinąć współpracę biblioteki w sieciach rozległych w oparciu o system ALEPH w wersji 18.2, która umożliwi utrzymywanie wspólnego katalogu przez wiele niezależnie zarządzanych bibliotek bez żadnych dodatkowych mechanizmów. Takie katalogi tworzą biblioteki polskich uczelni pracujące w ALEPH-ie umożliwiając czytelnikowi jednoczesny dostęp do zasobów biblioteki głównej i bibliotek wydziałowych i zamawianie egzemplarzy we wszystkich bibliotekach, do których korzystania ma uprawnienia. Ze względu na wysokie koszty licencji wielostanowiskowych sądzimy jednak, iż w przypadku Centralnej Biblioteki Statystycznej podkatalogi tworzone w Informatoriach Urzędów Statystycznych, powinny być połączone systemem linków i pracować równolegle do OPAC-u w systemie komputerowym „Biblioteka” opracowanym przez zespół informatyków z Urzędu Statystycznego we Wrocławiu,
- implementować wersję 20.00 ALEPH 500 do Biblioteki (wraz z modułami : SFX, Primo, DigiTool, Verde, MiniBib),
- wprowadzić nowy układ GUI w module gromadzenia (wg wielu użytkowników jest to najbardziej skomplikowany moduł),

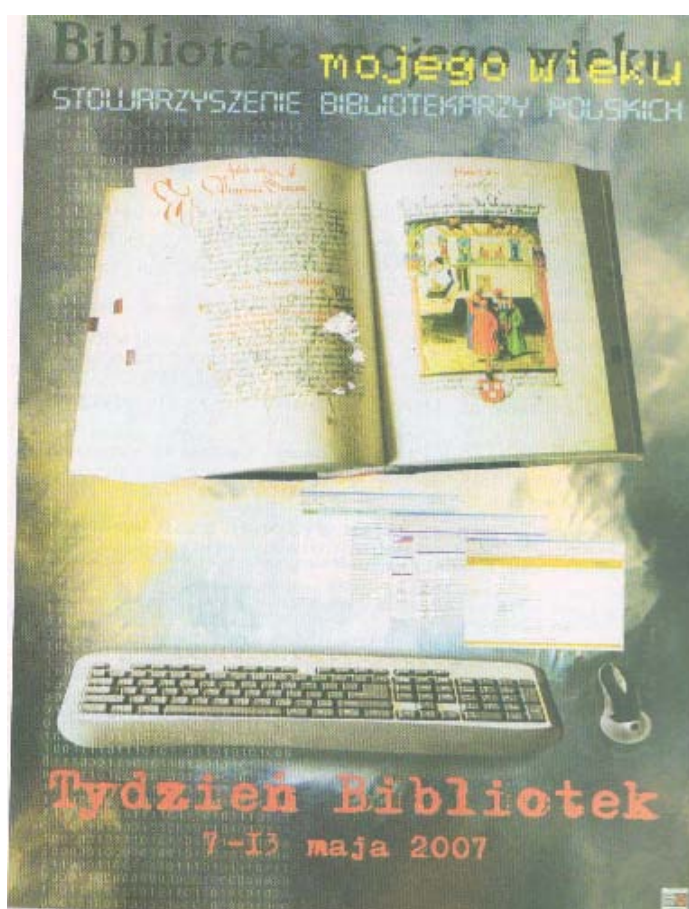
- współpracować z EX Librisem nad połączeniem supportu SRU z innymi bazami, wprowadzeniem połączenia SMS (Serwer Management System) –Serwer i bardziej przyjaznego Menadżera zadań w ALEPH-ie,
- podjąć współpracę z Narodową Biblioteką Nowej Zelandii nad rozwojem rewolucyjnego Cyfrowego Systemu Przechowującego (Digital Preservation System – DPS) typu end-to-end, mającego służyć ochronie zasobów narodowych dziedzictw kulturowych,
- uruchomić zmodernizowaną stronę główną CBS w Internecie (łącznie z informacjami zestandaryzowanymi dla bibliotek naukowych działających przy urzędach centralnych w Biuletynie Informacji Publicznej),
- wspólnie z Urzędem Statystycznym we Wrocławiu i we współpracy z Centralnym Ośrodkiem Informatyki Statystycznej uruchomić system „Biblioteka” opracowany przez informatyków tego Urzędu. System ten umożliwi użytkownikom Portalu Informacyjnego GUS wyszukiwania informacji o księgozbiorach urzędów statystycznych i oddziałów US, Centrum Statystyki Edukacji w Jachrance oraz Centralnego Informatorium Statystycznego. Użytkownicy z sieci US, oddziałów, Centrum Statystyki Edukacji w Jachrance oraz Centralnego Informatorium Statystycznego zajmujący się obsługą księgozbiorów swoich jednostek będą mogli przy pomocy tego systemu, poza możliwością wyszukiwania danych, gromadzić i aktualizować informacje o zasobach bibliotecznych tych jednostek. System powinien objąć swoim zasięgiem księgozbiory urzędów statystycznych, Centrum Statystyki Edukacji w Jachrance oraz Centralnego Informatorium Statystycznego. Centralna Biblioteka Statystyczna jest obsługiwana przez odrębny system biblioteczny ALEPH i nie ma możliwości połączenia w prosty sposób informacji o księgozbiorze CBS z informacjami o zasobach bibliotecznych pozostałych jednostek statystyki. Ze względu na to - jeżeli nie będzie możliwe inne rozwiązanie - informacje o całych zasobach bibliotecznych statystyki publicznej powinny zostać udostępnione w postaci dwóch odrębnych baz – bazy CBS (w systemie ALEPH) i bazy pozostałych jednostek (w systemie „Biblioteka”). Użytkownik systemu będzie miał udostępnioną informację o takim rozwiązaniu oraz o konieczności wyszukiwania informacji w dwóch bazach. Urzędy statystyczne powinny do połowy 2008 roku wprowadzić do bazy w obecnej wersji systemu Biblioteka, pracującego wewnątrz w sieci WAN GUS, danych dotyczących posiadanych przez siebie księgozbiorów. US we Wrocławiu oferuje pomoc w zakresie przeniesienia informacji przechowywanych przez urzędy w innych systemach czy zbiorach - tak żeby nie było potrzeby wprowadzania wszystkich danych od początku. Projekt systemu przedstawił w końcu 2007 roku US Wrocław, po konsultacji z COIS

ustalono warunki jakim odpowiadać ma aplikacja, aby mogła być udostępniona w ramach Portalu Informacyjnego GUS. Założeniem systemu jest wielodostępność czyli możliwość pracy wielu użytkowników jednocześnie oraz możliwość dotarcia do informacji o każdej publikacji (także archiwalnej). Włączenie systemu „Biblioteka” do Portalu Informacyjnego GUS dla klienta zewnętrznego powinno nastąpić do końca 2008 r.

BUDOWA BIBLIOTEKI WIRTUALNEJ

Podstawowym zadaniem dla CBS na lata 2009-2015 jest budowa biblioteki wirtualnej. Kluczowe znaczenie dla realizacji tego zadania ma zintegrowany konwersacyjny system biblioteczny Aleph, użytkowany w Centralnej Bibliotece Statystycznej od 1997 roku.

Zbudowany w ostatnich dwóch latach w CBS centralny katalog biblioteczny obejmujący zasoby różnych bibliotek dostępne on-line spełnia rolę narzędzia do poszukiwania źródeł i materiałów, pozwalając czytelnikowi na przeszukiwanie katalogów wielu instytucji.

Docelowo katalog ten ma za zadanie umożliwić wymianę materiałów pomiędzy bibliotekami w formie wypożyczeń bibliotecznych, pozwalając na zamawianie wyszukanych pozycji przez Internet.

Zadaniem CBS na lata 2009-2015 będzie wprowadzenie nowszej wersji Systemu Aleph 500 (np.20.00.), która pozwoli na wprowadzenie katalogu centralnego na wzór istniejących już tego rodzaju katalogach prowadzonych w systemie Aleph w ponad 1900 instytucjach w 62 krajach świata. Ten typ katalogu centralnego zarządza rekordami czytelników w bardzo efektywny sposób. Jeżeli rekordy czytelnika są wspólne w ramach konsorcjum, można je aktualizować w dowolnej bibliotece w jego ramach stosownie do uprawnień bibliotekarza. Ustawienia udostępniania w ramach konsorcjum (np. w Polsce w ramach grupy Polaleph) ułatwią wymianę dokumentów przez umożliwienie czytelnikowi zamawiania dokumentu w jednej bibliotece i odbierania go lub zwracania w innej.

Priorytetowym zadaniem dla naszej Biblioteki na lata 2009-2015 jest zbudowanie nowej biblioteki w świecie generacji internetowej. Zmierzamy bowiem w kierunku absolutnej digitalizacji zasobów. Nie jest to krok skierowany przeciwko tradycyjnemu odbiorowi lektury, nie prowadzi również do odrzucenia publikacji drukowanych tradycyjnie, jak sądzi wielu przeciwników e-learningu. Jest to raczej ułatwienie życia czytelnikom i bibliotekarzom, a także jednoczesna ochrona zasobów bibliotecznych przed nadmiernym ich eksploatowaniem. Świadomość tego, że z każdego miejsca na ziemi, nie tylko w godzinach pracy biblioteki można korzystać z pożądanых lektur staje się marzeniem bliskim spełnienia w dzisiejszych czasach. Poza tym, jest to naturalny zwrot ewolucyjny w stronę mieszkańców świata Google'a.

E-learning nie jest tylko jednym z wielu projektów futurystycznych, cyfrowe biblioteki już przecież istnieją i zbierają laury za swą działalność (przykładem z Polski niech będzie chociażby portal CBN Polona). Chodzi o to aby cyfrowe zapisy produkowane w CBS były dostępne nie tylko z naszej strony domowej www ale z wielu naukowych przeszukiwarek, jak np. [Digital Book Index \(www.digitalbookindex.org\)](http://www.digitalbookindex.org), który jest meta-indekssem dla wielu wielkich stron z e-książkami(już dziś posiada 137 tysięcy rekordów tytułowych od ok. 1800 wydawców, z tej liczby ok. 97 tysięcy książek i dokumentów jest całkowicie za darmo).

PRACE CBS W RAMACH INTERNATIONAL GROUP OF EX LIBRIS USERS (IGeLU) W LATACH 2009-2015

Obecnie w ramach IGeLU biblioteki użytkujące system Aleph pracują nad rozwojem wirtualnego katalogu centralnego opartego na rozproszonych bazach katalogów lokalnych połączonych poprzez Internet.

Katalogowanie będzie się mogło odbywać się w systemach lokalnych a informacja będzie aktualizowana w katalogu centralnym. Biblioteki lokalne utrzymają wirtualny katalog centralny przeszukiwalny dzięki wspólnemu indeksowi (MetaIndex™). Pozwoli to na wypracowanie wspólnego języka wyszukiwawczo-informacyjnego opartego o Tezaurus Alepha.

Zbudowany dla sieci współpracujących będzie on spełniał życzenie bibliotek dostarczenia centralnych usług dla wszystkich członków sieci - centralnej kontroli wzorcowej o dostępie do zasobów zewnętrznych poprzez wirtualny katalog centralny przeszukiwany przy pomocy wspólnych indeksów (MetaIndexTM). Niezależne systemy lokalne będą się mogły komunikować ze sobą za pomocą międzynarodowych protokołów: Z39.50, http, XML.

CBS włączy się w latach 2009-2015 w prace nad modelem katalogu, który rezygnuje z tradycyjnych funkcji katalogu centralnego na rzecz rozproszonego przechowywania danych i oryginalnego katalogowania w bibliotekach lokalnych przy wykorzystaniu centralnych baz katalogów wzorcowych i zasobów zewnętrznych.

Chodzi o to, aby wypracowany model katalogu wirtualnego miał określone niżej parametry, zapewniające :

- kompatybilność z www, Z39.50 i XML,
- pełną możliwość wyszukiwawczą i indeksy w ramach centralnego OPAC,
- dystrybucję zamówień do instytucji lokalnych,
- ujednocianie rezultatów wyszukiwań,
- rezerwacje dokumentów i usługi dostarczania materiałów,
- profile wyszukiwawcze,
- bazy danych wzorcowych.

DIGITALIZACJA ZBIORÓW

Jednym z pierwszoplanowych zadań Biblioteki na lata 2009-2015 – po wprowadzeniu modułu ALEPHA w wersji 18.2, przeznaczonego do obsługi zbiorów multimedialnych – jest rozszerzenie prac nad digitalizacją najcenniejszych zbiorów (w tym kartograficznych i cimeliów).

CBS uczestniczy aktywnie we wdrażaniu projektu „Europejskiej Biblioteki Cyfrowej” zapoczątkowanego w 2005 r.

W ramach prac digitalizacyjnych zabezpieczono dotychczas w wersji cyfrowej ponad 100 cimeliów statystyczno-ekonomiznych.

W latach 2009-2015 Biblioteka zdigitalizuje najcenniejsze zbiory XIX-wieczne i z początku XX wieku z zakresu statystyki i demografii, które mają charakter unikalny i znajdują się częstokroć jedynie w naszej Bibliotece. Należą do nich przykładowo:

- *Statistika Rossijskoj Imperii* (w tym materiały powszechnego spisu ludności – *Pervaja Vseobszczaja Perepis Naselenija 1997*), coroczne przeglądy poszczególnych guberni – *Obzor, Pamiatnaja kniżka*, prace Warszawskiego Komitetu Statystycznego – *Trudy*,
- *Statistik des Deutschen Reichs* (wraz z opublikowanymi wynikami spisów ludności w Niemczech z lat: 1871, 1880, 1890, 1900...),

- *Österreichische Statistik, Rocznik statystyki Galicji* (od 1873 r.),
- Józefa Kleczyńskiego *Organizacja statystyki w Austrii* (1883), *Spisy ludności Rzeczypospolitej Polskiej* (1892), *O spisie ludności dyecezyi krakowskiej z r. 1787* (1894),
- Mieczysława Marassego *Dziela ekonomiczno-polityczne i statystyczne t. I-II* (1887), *O pojęciu i zadaniu statystyki* (1866),
- Fryderyka Skarbka *Gospodarstwo narodowe zastosowane czyli nauka administracji t. I-II* (1820-1821), *Ogólne zasady gospodarstwa narodowego* (1911), Wawrzyńca Surowieckiego *O upadku przemysłu i miast w Polsce* (1810), *Dziela Wawrzyńca Surowieckiego z wiadomością o życiu i pismach autora, z kartą geograficzną i z tablicą runiczną pisma* (1861),
- Witolda Załęskiego *Kilka słów o teorii statystyki* (1868), *Królestwo Polskie pod względem statystycznym* (1900-1901), *Statystyka porównawcza Królestwa Polskiego. Ludność i stosunki ekonomiczne* (1876), *Teoria statystyki w zarysie* (1884), *Ze statystyki porównawczej Królestwa Polskiego. Ludność i rolnictwo* (1908),
- *Atlas Królestwa Polskiego* (1827),
- *Obraz jeograficzno-statystyczny Królestwa Polskiego* Franciszka Rodeckiego (1830),
- *Geograficzno-statystyczny atlas Polski* Eugeniusza Romera (1916),
- *Topografičeskaja karta Carstwa Polskogo* (1839).

Digitalizacja najcenniejszych zbiorów chroni je przed całkowitym zniszczeniem, które – na skutek efektu tzw. Kwaśnego papieru, ale i ciągłego wypożyczania – znajdują się już dziś w nienajlepszym stanie. Wszystkie zarchiwizowane w ten sposób komputerowo pozycje są udostępniane czytelnikom w Bibliotece i poprzez Internet w wersji elektronicznej, natomiast ich oryginały przechowuje się w magazynie. Biblioteka nie wykonuje z nich kserokopii – co pogarsza stan oryginałów – lecz drukuje użytkownikom obraz dokumentu zapisany w wersji cyfrowej.

Poza tym w latach 2009-2015 Biblioteka zamierza przenieść na nowsze nośniki elektroniczne (CD-romy lub DVD) zbiór ponad 160 cimeliów zabezpieczonych w latach 70-tych i 80-tych ubiegłego wieku na mikrofilmach (nie posiadamy bazy czytników do mikrofilmów, a przechowywanie nieużywanych mikrofilmów mija się z celem).

ROZBUDOWA LEKTORIUM INFORMATYCZNEGO

W II połowie 2006 roku zbudowano w CBS lektorium informatyczne celem udostępniania baz komputerowych CBS, w tym katalogu, dokumentów elektronicznych i baz on-line.

W latach 2009-2015 Centralna Biblioteka Statystyczna zamierza wprowadzić szerszy zakres udostępniania zbiorów elektronicznych i baz on-line w oparciu o technologię modułów opracowanych w ostatnim czasie przez Ex Libris : ADAM, Metalib, Digitool, SFX, Primo i Verde. Umożliwiają one równoległe wyszukiwanie w wielu katalogach bibliotecznych pracujących w różnych systemach, elektronicznych bazach danych (prenumerowanych i dostępnych bezpłatnie) oraz czasopismach elektronicznych dostępnych dla danej instytucji, dostarczając użytkownikom wspólne listy rezultatów i dalsze usługi z dostępem do pełnych tekstów włącznie.

W 2009 roku CBS rozpocznie archiwizację i udostępnianie baz danych GUS z Portalu Informacyjnego.

W latach 2009-2015 CBS powinna wprowadzić następujące moduły Alepha umożliwiając użytkownikom szersze wyszukiwanie zbiorów przez Internet:

1/Moduł Zarządzania Zasobami Cyfrowymi ADAM, który wzbogaca usługi biblioteczne, umożliwiając zarządzanie i następnie odkrywanie i dostarczanie zasobów cyfrowych w różnych formach: zasobów czytanych, filmów, grafiki, dźwięków oraz metadanych z nimi związanych, zawartych w środowisku ALEPH 500. Korzystając z modułu katalogowania bibliotekarze mogą z łatwością przyłączać pełen zakres obiektów cyfrowych do rekordów MARC, tworzyć powiązane dane bibliograficzne w wybranym formacie MARC i dodawać metadane techniczne. Każdy obiekt cyfrowy w ADAM jest połączony z rekordem bibliograficznym. Jeden rekord bibliograficzny może mieć przypisany jeden lub więcej obiektów cyfrowych lub tradycyjnych. Podejście to jest bardzo wygodne, gdy biblioteka stosuje jeden rekord do identyfikacji wielu części obiektu, na przykład zeszytu czasopisma i towarzyszących mu zeskanowanych stron ze spisem treści.

Czytelnicy mogą przeglądać metadane, wykonywać wyszukiwanie pełnotekstowe w metadanych i obiektach bibliotecznych, wyszukiwać i odczytywać zbiory cyfrowe poprzez Web OPAC. Centralna Biblioteka Statystyczna zakupiła moduł ADAM w 2008 roku i uruchomiła go testowo w grudniu tegoż roku.

2/ SFX - umożliwiający tworzenie połączeń między różnego rodzaju zbiorami informacji w wersji elektronicznej, a także między zasobami dostępnymi w sieci Internet. Dzięki standardowi OPEN URL oferuje rozszerzone usługi związane z opisami wyszukanymi w Internecie: uzyskanie abstraktu, recenzji, pełnego tekstu, adresu autora, spisu treści czasopisma, zasobu własnej lub obcej biblioteki oraz usługi dostarczające kopie w tradycyjnej formie papierowej. Obsługuje również przeszukiwalną listę prenumerowanych czasopism elektronicznych.

3/MetaLib zapewniający jako portal informacyjny ujednolicony interfejs użytkownika, pomocny przy zarządzaniu różnego rodzaju systemami informacji. MetaLib umożliwi organizację, rozpowszechnianie, wyszukiwanie oraz dostęp do informacji naukowych w niejednorodnym środowisku katalogów bibliotecznych oraz elektronicznych baz danych.

MetaLib umożliwi równoległe przeszukiwanie wielu elektronicznych baz danych, administruje wszystkimi zasobami danej instytucji; dostarcza jeden interfejs do równoległego przeszukiwania zróżnicowanych zasobów w środowisku internetowym; oferuje wyszukiwania ciągłe (SDI), nawigację i rozszerzone usługi - poprzez SFX; zarządza indywidualnym środowiskiem użytkownika - profile, e-półka etc.

Wprowadzenie do CBS modułu Metalib znacząco pomoże we wdrażaniu do biblioteki systemu archiwizacji statystycznych baz danych GUS, dostępnych jedynie on-line, które po aktualizacji strony Urzędu powinny trafiać albo na serwer biblioteczny albo – po przegraniu – na płytach CD lub DVD – do zbiorów dokumentów elektronicznych.

Użytkownik zewnętrzny będzie mógł wówczas bez przeszkód korzystać zarówno z baz danych udostępnianych bieżąco na serwerach GUS, jak i z tego typu baz danych archiwalnych w Bibliotece.

4/DigiTool – pozwala na budowanie zbiorów informacji w wersji elektronicznej. System DigiTool dostarcza narzędzia niezbędne do tworzenia, archiwizowania, indeksowania, wyszukiwania, zarządzania i wyświetlania zasobów takich zdigitalizowanych kolekcji. Sądzymy, że DigiTool będzie bardzo użyteczny w dziale czasopism CBS, zwłaszcza za kilka lat, gdy większość druków ciągłych

będzie prenumerowana w wersji elektronicznej w formie baz danych ze względu na niższe koszty jak i zaprzestanie wydawania w wersji tradycyjnej czasopism naukowych, co już obecnie ma coraz częściej miejsce.

5/Verde- jest idealnym narzędziem do zarządzania i dostarczania dostępu do zasobów elektronicznych. Moduł obsługuje informacje i funkcje niezbędne do skutecznego zarządzania wyborem, oceną, zakupem, obsługą, wznowieniem lub rezygnacją z prenumeraty elektronicznych baz danych i czasopism oraz zapewnia właściwy dostęp do zasobów elektronicznych zgodnie z ich warunkami zakupu licencji i/lub prenumeraty.

Wydaje się, że Verde będzie niezwykle pożyteczny dla CBS do zarządzania tworzonymi obecnie własnymi bazami danych zdigitalizowanych zasobów biblioteki, takimi jak spisy powszechnie, roczniki statystyczne, bazy on-line czasopism polskich i zagranicznych.

6/PRIMO – najnowszy produkt Ex Libris’u, skupiony na użytkowniku system nowej generacji służący do wyszukiwania, jak i dostępu do zasobów (niezależnie od ich formatu i lokalizacji). Użytkownikami tego produktu jest już spora liczba światowych bibliotek uniwersyteckich będących jednocześnie partnerami wspierającymi jego rozwój. Są to m. in.: amerykański Uniwersytet Vanderbilta (instytucja ta – co było już wspomniane - miała możliwość zainicjować jego działanie), Uniw. Stanowy Minessoty, Królewska Biblioteka Danii, jak również Biblioteka Uniwersytecka w Kopenhadze. Kluczowymi zaletami produktu są :

- Rozwiązanie typu end-to-end – od zbierania danych, przez odkrywanie do dostarczania informacji; produkt obsługuje procesy grupowania, indeksowania spisów treści i in. (m. in. dzięki odseparowaniu interfejsu użytkownika od infrastruktury systemu).
- Integrowalny – otwarta architektura produktu integruje się z różnorodnymi systemami bibliotecznymi (np. ALEPH 500, Voyager, Unicorn SirsiDynix).
- Interoperacyjny – obsługuje standardy interoperacyjności jak np.: OAI-PMH, OpenSearch, OpenURL, RSS, SRU/SRW i Z39/50.
- Łatwy w utrzymaniu – graficzne interfejsy administracyjne, statystyki, szybkie możliwości raportowania wszystko to ułatwia zarządzanie i konfigurację produktu poprzez przeglądarkę internetową.

Primo bazuje na najnowszych technologiach wyszukiwawczych i modelu wspólnotowego przetwarzania informacji (tak zwany Web 2.0 – tworzenie treści przez użytkowników), czym idealnie wkomponowuje się epokę Google’a i Amazon.³⁰

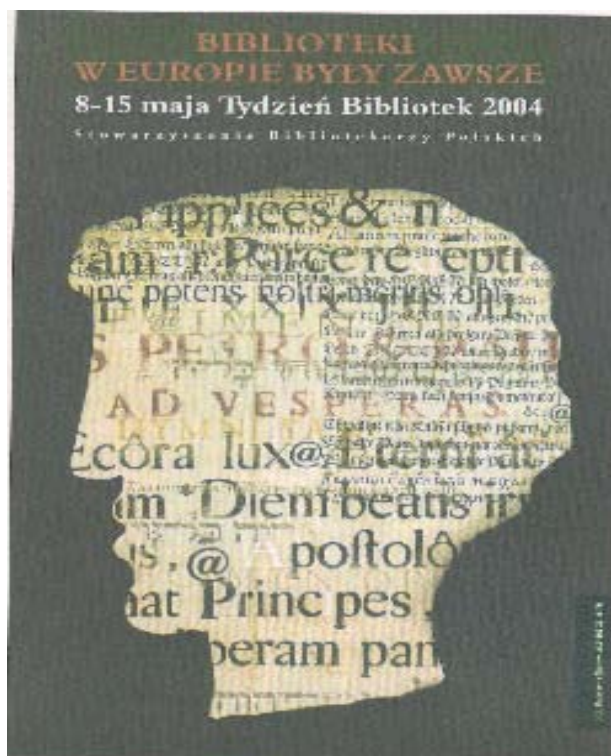
³⁰ Więcej informacji o produkcie można znaleźć na stronie :
www.exlibrisgroup.com/primo.htm

PLAN ROZWOJU SYSTEMU UDOSTĘPNIANIA ZBIORÓW

Szybki kontakt czytelników z Biblioteką poprzez sieć Internet spowodował znaczny wzrost zainteresowania jej zbiorami i zwiększoną liczbę wypożyczeń. W ostatnich latach Czytelnię, Wypożyczalnię i Informatorium CBS odwiedza ok. 21.000 użytkowników rocznie (przed automatyzacją prac liczba czytelników nie przekraczała 12.000).

W Informatorium wykonuje się ponad 20.000 kwerend komputerowych w katalogu głównym CBS w systemie ALEPH. Za pośrednictwem międzynarodowej sieci Internet polscy i zagraniczni użytkownicy mają stały dostęp do bazy bibliotecznej i bibliograficznej Centralnej Biblioteki Statystycznej, a także – poprzez dostęp do publicznego serwera CBS – mogą korzystać z katalogów ponad 100 bibliotek polskich i zagranicznych, a także z ok. 200 baz statystycznych posadowionych na serwerach zagranicznych.

Powstało też nowe zapotrzebowanie na opracowania typu kwerendalnego przekazywane użytkownikom (także zagranicznym) za pomocą poczty komputerowej (e-mail). Dzięki wprowadzeniu Centralnej Biblioteki Statystycznej do Internetu znacznie rozwinięto współpracę krajową i zagraniczną z bibliotekami i ośrodkami dokumentacyjno-informacyjnymi.

W tym kontekście najważniejsze zadanie dla Biblioteki w zakresie udostępniania zbiorów na lata 2009-2015 wiąże się z doskonaleniem form i rozszerzaniem przedmiotowego zakresu udostępniania dokumentów.

Zakup nowej wersji systemu ALEPH 500 (18.2) – wyposażonej w multimedialny moduł obsługi dokumentów cyfrowych – jest istotnym krokiem umożliwiającym jego realizację.

Biblioteka będzie

- po pierwsze – doskonalila formy udostępniania np. przez ekonomiczniejsze wykorzystanie Internetu do dystrybucji kopiowanych dokumentów,
- po drugie – rozszerzy przedmiotowy zakres udostępniania np. o cyfrowe dokumenty (w tym cimelia),
- po trzecie będzie prowadzi prace nad rozwojem języka informacyjno-wyszukiwawczego w oparciu o posiadany tezaurus Biblioteki Sejmowej, tezaurus opracowany przez firmę Ex Libris obejmujący universum wiedzy, indeks haseł przedmiotowych Biblioteki Głównej m.st.Warszawy oraz w oparciu o utworzone przez zespół działu gromadzenia i opracowania zbiorów CBS słowa kluczowe (rozbudowa hierachiczna deskryptorów głównych i pomocniczych) .

MODERNIZACJA ZAPLECZA TECHNICZNEGO I SPRZĘTOWEGO CBS

W LATACH 2009-2015

W celu sprawnej obsługi użytkowników należy wymieniać sukcesywnie – co roku 5-6 stacji roboczych przeznaczonych dla czytelników i bibliotekarzy. Dla nowo nabywanego sprzętu tego typu dobrze jest przyjąć zasadę podwyższania jego parametrów technicznych w stosunku do ostatnich dostaw.

Serwery – powinny zostać wymienione na nowsze, o lepszych parametrach technicznych, trzy serwery biblioteczne (serwer do systemu Aleph, serwer do Softusa i serwer czytelniany do baz bibliotecznych dostępnych on-line, baz bibliograficznych i baz dokumentów zeskanowanych).

Niezbędny wydaje się zakup 1 notebooka dla administratorów systemów komputerowych (do szkoleń, na czas wyjazdów służbowych etc.)

Jeśli chodzi o zapewnienie wygody pracowników (aby nie drukowali w innym pomieszczeniu) można powiedzieć, że Biblioteka dysponuje wystarczającą liczbą drukarek. Problemem jest natomiast ich zużycie. W latach 2009-2015 trzeba będzie wymienić co najmniej 4-5 drukarek z obecnego stanu posiadania Biblioteki, gdyż nastąpi ich zużycie technologiczne.

CBS dysponuje jedną nowozakupioną z dotacji MNiSW w 2006 r. tego drukarką kolorową (format A4). Służy ona głównie do celów promocyjnych (druk materiałów reklamowych, dokumentów do wystawy, ulotek informacyjnych itp.). Dobrze byłoby zakupić drukarkę kolorową drukującą w formacie A3, ta bowiem, która pozostaje jeszcze na wyposażeniu Biblioteki jest

już całkowicie zużyta technologicznie (ma 9 lat, generuje bardzo wysokie koszty eksploatacyjne związane z drogim tonerem i bębniem) co powoduje, że użytkowana jest tylko jako drukarka czarno-biała.

W latach 2009-2015 Biblioteka powinna zakupić specjalistyczny skaner książkowy przeznaczony do digitalizacji dokumentów. Dwa urządzenia wielofunkcyjne, będące na wyposażeniu CBS, które posiadają funkcje skanera, są dalece niewystarczające w stosunku do potrzeb zabezpieczania unikatowych, wydanych w unikalnych formatach i znajdujących się często w złym stanie zbiorów.

W latach 2009-2015 trzeba będzie wymienić dwie użytkowane obecnie przez Bibliotekę kserokopiarki i dwa urządzenia wielofunkcyjne (kserokopiarka, drukarka, skaner), które po prawie 10 latach pracy będą nadawały się jedynie do spisania ze względu na techniczne i technologiczne zużycie.

Najpilniejszą potrzebą CBS w zakresie modernizacji zaplecza technicznego jest remont generalny lub całkowita wymiana dachu (świetlika nad Czytelnią), którego stan konstrukcji (bardzo zużyte, przerdzewiałe ramy konstrukcyjne i w części uszkodzone szyby) zagraża bezpieczeństwu naszych pracowników i użytkowników.

Ważną inwestycją jest też zakup 3-4 regałów przesuwanych do magazynu na parterze Biblioteki, który rozwiązałby problem składowania zbiorów bibliotecznych co najmniej na najbliższe kilkanaście lat. Koszt jednego tego typu regału waha się w granicach 21.000-23.000 zł. Najbardziej optymalnym rozwiązaniem wydaje się zakup jednego dużego regału przesuwanego rocznie.

Bardzo ważną inwestycją – odkładaną ze względu na wysokie koszty – pozostaje modernizacja zainstalowanej w 2001 r. usterkowej klimatyzacji w Czytelni i w magazynach bibliotecznych. Rozwiązałoby to problem niszczenia zbiorów ze względu na ogromne wahania temperatury w magazynach oraz pozwoliłoby na udostępnianie zbiorów w Czytelni naszym użytkownikom w warunkach zbliżonych do innych bibliotek.

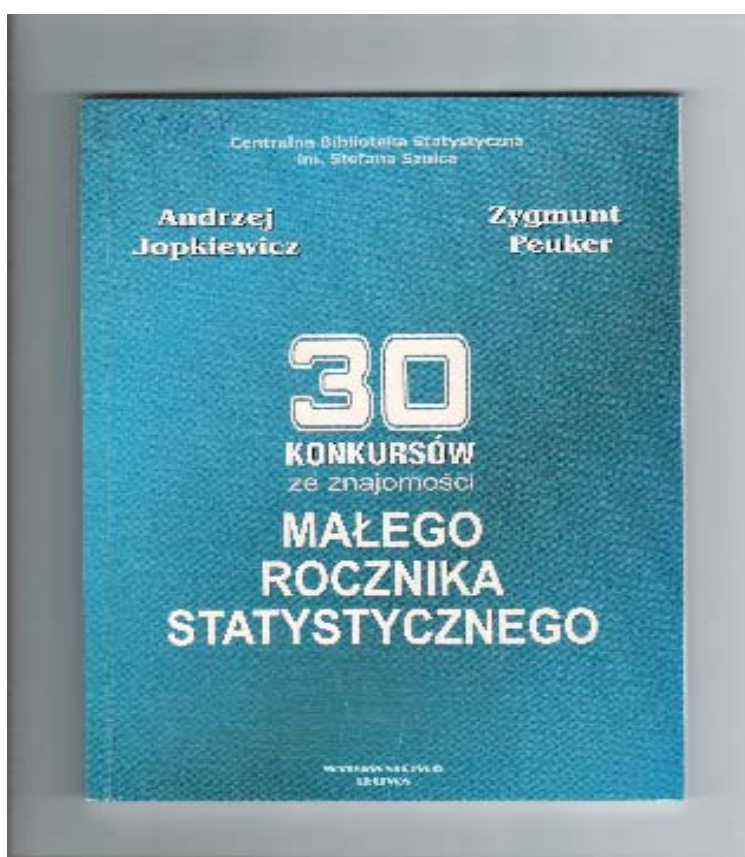
Mniej pilną, choć także ważną potrzebą Biblioteki jest wymiana znacznie już zużytych regałów magazynowych, zwłaszcza na III i IV p., oraz zakup dalszych specjalistycznych regałów do magazynu kartograficznego (w tym roku zakupione zostaną w sierpniu pierwsze szufladowce na mapy). Wymiany będzie wymagała w nadchodzących latach winda do przewożenia książek, użytkowana od 1953 r., która posiada muzealny silnik z 1931 r.(sic!).

Poza tym magazyny i pomieszczenia biurowe na piętrach nie malowane w części ponad 30 lat wymagają odnowienia. Należałoby w nich również wymienić oświetlenie.

Ważnym i dosyć pilnym zadaniem jest wymiana zużytej wykładziny w czytelni i informatorium CBS na posadzkę bardziej trwałą (przy dużej liczbie czytelników wykładzina nawet najbardziej wytrzymała niszczy się najdalej po 4-5 latach) oraz odnowienie tych pomieszczeń, które są wizytówką Biblioteki.

PLAN POPULARYZACJI STATYSTYKI 2009-2015

W ramach popularyzacji statystyki w latach 2009-2015 Centralna Biblioteka Statystyczna – przy współudziale Departamentu Informacji – będzie przeprowadzała w nowej od dwóch lat formule organizacyjnej Ogólnopolski Konkurs Statystyczny. Tematy konkursowe będą przygotowywane – zgodnie z regulaminem zatwierdzonym przez Prezesa GUS – przez Bibliotekę we współpracy z Departamentem Udostępniania Informacji. Komisja Konkursowa pod przewodnictwem Dyrektora Centralnej Biblioteki Statystycznej – oceni prace nadesłane na Konkurs i przyzna zgodnie z regulaminem konkursu nagrody w kategorii za masowość uczestnictwa (dla szkół) i w kategorii za najlepszą pracę (indywidualne nagrody dla uczniów).

Wydaje się, że nowa formuła Konkursu powinna sprzyjać nie tylko pogłębianiu wiedzy młodzieży w zakresie statystyki, ale i umiejętności jej praktycznego spożytkowania. Przy ocenie prac konkursowych będą brane pod uwagę takie kryteria jak: oryginalność interpretacji tematu, układ treści, umiejętność analizy i syntezy wiedzy źródłowej, stopień wykorzystania Małego Rocznika Statystycznego Polski.

Niezbędne jest wprowadzenie elektronicznej formy przekazywania prac konkursowych na adres CBS, tak jak drogą elektroniczną już teraz

przekazujemy do szkół w całej Polsce Regulamin Ogólnopolskiego Konkursu Statystycznego, jego wyniki i powiadamiamy laureatów o nagrodach.

WYKŁADY, WYSTAWY, WYDAWNICTWA PROMUJĄCE STATYSTYKĘ PUBLICZNA

Centralna Biblioteka Statystyczna zamierza również – wspólnie z Departamentem Informacji, w tym zwłaszcza z rzecznikiem prasowym GUS – prowadzić cykle wykładów poświęconych historii GUS i Biblioteki oraz udostępnianiu danych statystycznych. Wzorem lat ubiegłych planujemy tego typu wykłady dla studentów Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Szkoły Głównej Handlowej, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Polsko-Japońskiej Wyższej Szkoły Technik Komputerowych oraz uczniów liceów ogólnokształcących i ekonomicznych.

W czytelni Biblioteki będą prowadzone wykłady z zakresu historii statystyki w ramach prac Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

W latach 2009-2015 Biblioteka opracuje w formie bazy komputerowej dostępnej on-line dwa kolejne tomy podstawowej informacyjnej ciągłej publikacji CBS – *Bibliografii Wydawnictw Głównego Urzędu Statystycznego za lata 2005-2015*.

Poprzednie 8 tomów tego wydawnictwa, dokumentującego cały dorobek wydawniczy GUS za lata 1918-2005, zamierzamy także udostępnić w formie komputerowej bazy bibliograficznej, a nie jedynie w formie tradycyjnej – książkowej, jak to ma miejsce obecnie. Tematyczne pliki z Bibliografii będą wówczas nie tylko przesyłane poprzez Internet do użytkowników przez naszych bibliotekarzy, ale będą mogły być ściągane z Internetu przez użytkowników samodzielnie, podobnie jak obecnie jest to możliwe przy zestawieniach bibliograficznych z katalogu komputerowego OPAC w systemie ALEPH.

CBS wprowadzi też tzw. ekspresową informację o zasobie (rodzaj Biuletynu Nabytków publikowanego co miesiąc lub co kwartał na stronie domowej Biblioteki w Internecie i rozsyłanego na życzenie użytkowników drogą elektroniczną).

Biblioteka włączy się w przygotowania na 95-lecie Głównego Urzędu Statystycznego publikacji dotyczącej historii Urzędu i historii statystyki polskiej (opracuje tematyczne zestawienie bibliograficzne, będzie dostarczała zeskanowanych dokumentów w wersji cyfrowej wraz z opisem do nowego portalu statystyki publicznej w zakładce pod nazwą Historia GUS).

Sprawdzoną od lat formą promocji statystyki jest prowadzona przez Bibliotekę z prawie 150 ośrodkami naukowymi, bibliotekami i urzędami statystycznymi w Polsce i na świecie wymiana wydawnictw statystycznych i demograficznych. Będziemy ją kontynuować i udoskonalać.

Komputeryzacja i całkowita modernizacja Centralnej Biblioteki Statystycznej, w tym zwłaszcza wejście do Internetu, doprowadziły do przeprofilowania pracy naszej placówki w kierunku informacyjnym i rozszerzyły znacznie pełnione przez nią funkcje usługowe.

Głównym zadaniem Biblioteki na lata 2009-2015 jest stworzenie zeń nowoczesnego centrum uczestniczącego w krajowym i międzynarodowym systemie wymiany informacji bibliotecznej i bibliograficznej oraz stanowiącego sprawnie funkcjonujące zaplecze dla szerokiego kręgu odbiorców bieżącej i historycznej informacji statystycznej, przy ścisłej współpracy z Departamentem Informacji w tym zwłaszcza z Centralnym Informatorium Statystycznym Głównego Urzędu Statystycznego.

ANEKS

KONCEPCJA UTWORZENIA SIECI BIBLIOTEK STATYSTYCZNYCH W INTERNECIE

Jednym z podstawowych zadań statystyki publicznej jest zapewnienie bezpieczeństwa informacyjnego społeczeństwa, gospodarki i państwa. Wyniki badań statystycznych stanowią bowiem zaplecze informacyjne, analityczne i metodyczne organów państwa, samorządu i poszczególnych użytkowników (w tym także instytucjonalnych) bez którego nie można sobie wyobrazić zarówno budowy społeczeństwa informacyjnego opartego na wiedzy jak i rozwoju innowacyjnej technologicznie gospodarki.

Dlatego też statystyka publiczna powinna nie tylko świadczyć profesjonalne usługi informacyjne wobec najszerzej pojętego odbiorcy krajowego i zagranicznego ale także aktywnie upowszechniać wiedzę o zjawiskach i procesach objętych badaniami statystycznymi, prowadzić edukację statystyczną społeczeństwa.

Misja ta jest głównym zadaniem i jednocześnie wyzwaniem dla Centralnej Biblioteki Statystycznej im.Stefana Szulca i dla całego systemu powiązanych ze sobą merytorycznie ośrodków informacji statystycznej zlokalizowanych w 16 urzędach statystycznych, dla Centralnego Informatorium Statystycznego i w Centrum Edukacji Statystycznej w Jachrance, a także w zakresie tworzenia portalu edukacyjnego statystyki publicznej – dla Departamentu Kadr i Szkolenia Głównego Urzędu Statystycznego.

Bez rozwoju automatyzacji zarówno w CBS, CIS jak i w Informatoriach Urzędów Statystycznych i CES w Jachrance niemożliwa będzie pożądana zmiana formy udostępniania informacji statystycznej jak i podniesienie jakości działalności informacyjnej statystyki publicznej w ogóle.

ZAŁOŻENIA OGÓLNE ROZWOJU STATYSTYCZNEJ SIECI BIBLIOTECZNEJ W INTERNECIE

Przy projektowaniu sieci zautomatyzowanych bibliotek statystycznych należy wziąć pod uwagę zarówno oczekiwania jej użytkowników jak i użytkowników zewnętrznych, a także zwrócić maksymalną uwagę na ewolucję form działalności informacyjnej.

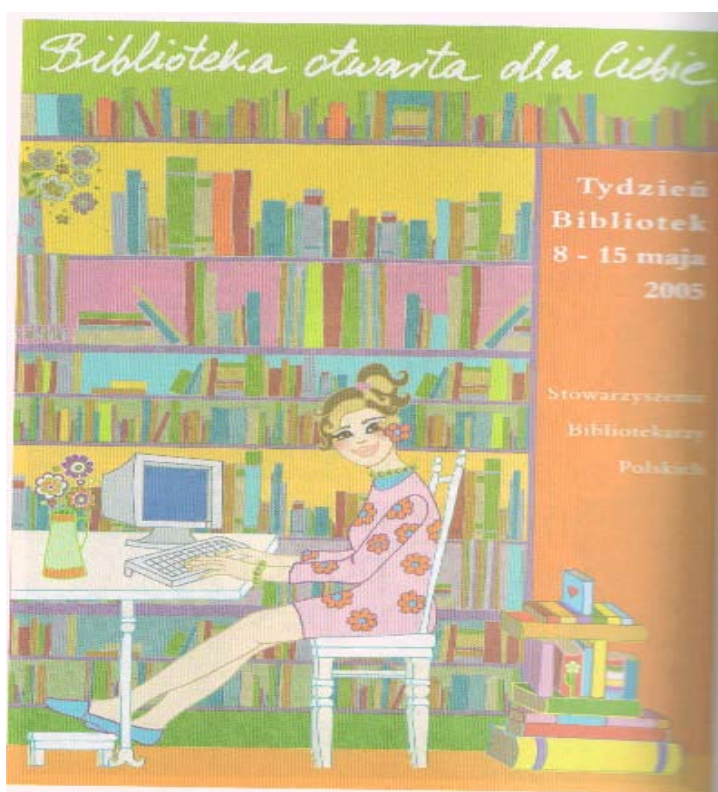
I.Oczekiwania użytkowników wobec automatyzacji udostępniania zbiorów bibliotecznych są ogromne, a dotyczą w szczególności :

- umożliwienia szybkiego i łatwego dostępu do tekstu, a nie tylko do rekordu bibliograficznego w katalogu bibliotecznym,

- usprawnienia procesu wymiany informacji (bibliotecznej, bibliograficznej, zwłaszcza kwerendalnej),
- wdrożenia mechanizmów współpracy między bibliotekami (głównie w zakresie wypożyczeń międzybibliotecznych, ale nie tylko),
- przyspieszenia obsługi czytelników.

II. Oczekiwania bibliotekarzy wobec automatyzacji prac bibliotecznych dotyczą zaś w szczególności :

- usprawnienia codziennych czynności bibliotecznych,
- redukcji kosztów związanych z działalnością biblioteki,
- ułatwienia zarządzania biblioteką (zarówno jako instytucją, organizmem kulturalnym, jak i - a może przede wszystkim – jako bazą danych).

III. Na ewolucję form działalności informacyjnej wpływają takie czynniki jak :

- rozwój publikacji elektronicznych,
- internetowe repozytoria tekstów,
- elektroniczna obsługa procesów bibliotecznych,
- komputerowe katalogi bibliotek i konsorcjów oraz katalogi centralne,
- rosnąca popularność Internetu,
- wolny dostęp jako podstawowa forma udostępniania zasobów bibliotecznych.

IV. Biblioteki muszą też sprostać nowym wyzwaniom jakimi są nowe nośniki informacji:

- płyty CD i DVD towarzyszące drukom zwartym i wydawnictwom ciągłym,
- dokumenty wtórne tworzone w bibliotekach drogą digitalizacji własnych zbiorów w celu ochrony materiałów oryginalnych i ułatwienia dostępu do wielu unikalnych tekstów,
- dokumenty samoistne na nośnikach elektronicznych oddzielnie katalogowane i inwentaryzowane,
- dostęp on-line do baz danych.

WNIOSEK :

Aby elektroniczna obsługa procesów bibliotecznych była jak najbardziej efektywna zintegrowane systemy biblioteczne muszą wykonywać różne funkcje na jednej, wspólnej bazie danych.

Taką bazę należy utworzyć w Portalu Informacyjnym GUS w oparciu o system „Biblioteka” lub też w oparciu o ten system na stronach domowych Urzędów Statystycznych i CES w Jachrance połączonych systemem linkującym ze sobą i ze stroną główną Centralnej Biblioteki Statystycznej.

STAN OBECNY I PLAN ROZWOJU SIECI

Obecnie każda z jednostek służb statystyki publicznej niejako na własną rękę prowadzi udostępnianie informacji statystycznych. Chodzi zaś o to by stworzyć system zintegrowany, na który składają się :

- Centralne Informatorium Statystyczne odpowiadające za udostępnianie informacji bieżących GUS,
- informatoria Urzędów Statystycznych odpowiadające za udostępnianie informacji regionalnych,
- Centralna Biblioteka Statystyczna odpowiadająca za udostępnianie danych archiwalnych, historycznych, w dłuższych szeregach czasowych i informacji pochodzących z publikowanych międzynarodowych źródeł statystycznych ze zbiorów CBS
- Centrum Edukacji Statystycznej odpowiedzialne głównie za edukację statystyczną użytkowników.

Kluczowe dla rozwoju CBS i zbudowania zintegrowanego systemu informacji statystycznej obejmującej wszystkie jednostki organizacyjne zajmujące się udostępnianiem informacji statystycznej, jest uruchomienie wspólnie z Urzędem Statystycznym we Wrocławiu i we współpracy z COIS systemu „Biblioteka” opracowanego przez informatyków tego Urzędu.

System „Biblioteka” umożliwi użytkownikom Portalu Informacyjnego GUS wyszukiwania informacji o księgozbiorach 16 urzędów statystycznych i

oddziałów US, Centrum Statystyki Edukacji w Jachrance oraz Centralnego Informatorium Statystycznego.

Każdy użytkownik Internetu będzie mógł dzięki niemu bez przeszkód zapoznać się nie tylko ze zbiorami Centralnej Biblioteki Statystycznej, dostępnymi w Internecie, ale także ze zbiorami danych statystycznych będących w księgozbiorach Informatoriów Statystycznych w 16 US-ach, centrum Edukacji Statystycznej w Jachrance i Centralnego Informatorium Statystycznego GUS.

To stworzy system „jednego informacyjno-bibliotecznego okienka” dla użytkownika on-line, poszerzy niebywale możliwości wyszukiwawcze naszych użytkowników, ułatwi im i przyspieszy pozyskiwanie informacji statystycznych dostępnych w zbiorach wszystkich jednostek organizacyjnych statystyki publicznej.

Nadrzędnym i wspólnym celem zarówno dla GUS, informatoriów w US-ach i CES oraz CBS powinno stać się podejmowanie wspólnie koordynowanych przedsięwzięć celem tworzenia i doskonalenia zintegrowanego systemu informacji statystycznej, który udostępnia wszystkim zainteresowanym podmiotom indywidualnym i instytucjonalnym jak najbogatszej, rzetelnej, wysokiej jakości informacji statystycznej w sposób ograniczony jedynie względami poufności danych i bezpieczeństwa państwa.

Aby skutecznie zaspokajać rosnące potrzeby informacyjne społeczeństwa, gospodarki i państwa należy m.in. badać te potrzeby prowadząc monitoring użytkowników, szeroko informować o zmianach prawnych, organizacyjnych i technologicznych wpływających na ostateczny produkt badań statystycznych, tworzyć i ujednolicać oraz nieustannie rozwijać i wzbogacać słowniki pojęć statystycznych (w przypadku CBS chodzi o prace nad katalogiem bibliotecznym, nad prawidłową indeksacją dokumentów i tworzeniem oraz rozwijaniem istniejących kartotek tematycznych katalogu, zwłaszcza kartoteki słów kluczowych i w efekcie zbudowanie tezauryusa statystycznego) a także systematycznie pracować nad edukacją statystyczną odbiorców danych (Biblioteka prowadzi te prace w zakresie organizacji Ogólnopolskiego Konkursu Statystycznego dla młodzieży szkół średnich, wykładów, prelekcji, wystaw oraz opracowywania informatorów i bibliografii).

Szerzej zadanie dotyczące edukacji statystycznej i tworzenia portalu w tym zakresie realizuje Departament Kadr i Szkolenia Głównego Urzędu Statystycznego.

SYSTEM KOMPUTEROWY „BIBLIOTEKA”

System komputerowy „Biblioteka” opracowywany przez Urząd Statystyczny we Wrocławiu ma za zadanie umożliwić użytkownikom portalu wyszukiwanie

informacji o księgozbiorach 16 urzędów statystycznych i ich oddziałów, Centrum Edukacji Statystycznej w Jachrance oraz Centralnego Informatorium Statystycznego.

Na podstawie wniosku nr 3 ze sprawozdania Zespołu ds. modernizacji merytorycznej portalu polskiej statystyki publicznej Urząd Statystyczny we Wrocławiu został zobowiązany do przedstawienia projektu systemu „Biblioteka” do 31 grudnia 2007 roku.

Urząd przygotował ogólny projekt systemu i przesłał w terminie na adres Centralnego Ośrodka Informatyki Statystycznej.

System „Biblioteka” działający w oparciu o technologię php oraz bazę danych MySQL jest już od roku eksploatowany przez urzędy statystyczne jako w pełni funkcjonalny.

Obecnie trwają prace nad dostosowaniem systemu do wymogów portalu informacyjnego Głównego Urzędu Statystycznego.

W systemie „Biblioteka” zgromadzono dotąd dane z kilku województw (ponad 54.000 rekordów bibliograficznych).

Bazę danych „Biblioteka” można przeglądać pod adresem :

<http://10.17.0.4/walb/biblioteka/index.php>

Aby zapoznać się z obecną wersją systemu „Biblioteka” należy korzystać z konta umożliwiającego przeglądanie danych po zalogowaniu:

Login : gość

Hasło : gus

Zakładamy, że Urzędy Statystyczne w 16 województwach do końca 2008 roku wspólnie i pod kierunkiem urzędu Statystycznego we Wrocławiu i we współpracy z COIS uruchomią system „Biblioteka”, który umożliwi użytkownikom Portalu Informacyjnego GUS wyszukiwanie informacji o księgozbiorach 16 urzędów statystycznych i oddziałów US, Centrum Statystyki Edukacji w Jachrance oraz Centralnego Informatorium Statystycznego jednocześnie.

Gdyby ze względów technicznych to się nie udało – Centralna Biblioteka Statystyczna proponuje rozwiązanie alternatywne – opracowanie przez nasz zespół w systemie Aleph wszystkich publikowanych przez GUS i US zbiorów dostępnych dotychczas zarówno w naszym księgozbiorniku, jak i w księgozbiorach US-ów i CES w Jachrance (warunkiem sine qua non takiego rozwiązania byłoby obligatoryjne – najlepiej wprowadzone zarządzeniem Prezesa GUS nadsyłanie przez wszystkie jednostki statystyki publicznej absolutnie wszystkich a nie - jak dotychczas - większości publikacji wydawanych przez jednostki statystyki publicznej na adres CBS).

Całkowicie samodzielnie – i abstrahując od systemu BIBLIOTEKA - Centralna Biblioteka Statystyczna rozszerzy do końca 2008 roku funkcje

katalogu OPAC, prowadzonego w zintegrowanym systemie bibliotecznym ALEPH 500 (wersja 18.2) poprzez:

- przyporządkowanie do opisów bibliograficznych dokumentów kartograficznych i cimełów cyfrowych wersji tych publikacji,
- wdrożenie nowej wersji oprogramowania komputerowego, która poszerzy zakres usług dla użytkowników m.in. w zakresie internetowego zamawiania wypożyczeń i założenia automatycznych kont czytelnich.

Zespół CBS podejmie w 2009 roku prace nad utworzeniem zintegrowanego tezaury bibliotecznego opartego o używany obecnie w CBS język informacyjny złożony ze słów kluczowych oraz tezaury Biblioteki Sejmowej i słowa kluczowe używane do indeksacji dokumentów w systemie „Biblioteka”.

Centralna Biblioteka Statystyczna rozwinie też współpracę w sieciach rozległych w oparciu o system ALEPH w wersji 18.2, która umożliwia utrzymywanie wspólnego katalogu przez wiele niezależnie zarządzanych bibliotek bez żadnych dodatkowych mechanizmów.

Priorytetem CBS jest bowiem budowa biblioteki wirtualnej - wyjście z systemu bibliotecznego do systemu informacyjnego poprzez utworzenie nowej biblioteki w świecie generacji internetowej, tak aby cyfrowe zapisy produkowane w CBS były dostępne nie tylko z naszej strony domowej www ale z wielu naukowych przeszukiwarek.

Rozbudowywane będzie lektorium informatyczne i poszerzy się zakres udostępniania zbiorów elektronicznych i baz on-line w oparciu o technologię modułu ADAM opracowanego przez Ex Libris i wdrażanego od października 2008 roku.

Rozwinięta zostanie współpraca CBS z bibliotekami ekonomicznymi i specjalistycznymi naukowymi w Polsce i za granicą (takich ośrodków jest w kraju i poza nim prawie 150) oraz z Międzynarodową Grupą Użytkowników Ex Librisu (IGeLU) z siedzibą w Sienie, Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich, Polskim Towarzystwem Informacji Naukowej i ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą prowadzącymi badania bibliologiczne i w zakresie informacji naukowej.

WNIOSKI KOŃCOWE

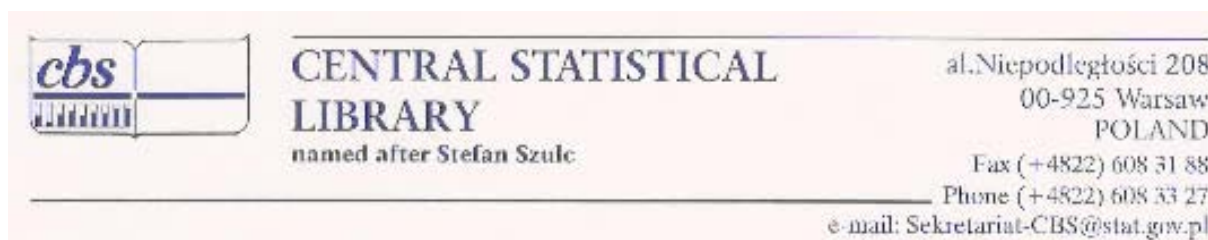
Działania rozszerzające funkcje informacyjne Biblioteki, zarówno w oparciu o system ALEPH, jak i system BIBLIOTEKA w pozostałych jednostkach statystyki publicznej, powinny zaowocować utworzeniem nowoczesnego centrum udostępniania informacji statystycznej, bibliotecznej i bibliograficznej, stanowiącego sprawnie funkcjonujący ośrodek dla szerokiego kręgu odbiorców.

Misją CBS – we współpracy z CIS, informatoriami 16 Urzędów Statystycznych i CES w Jachrance musi stać się zapewnienie i promowanie dostępu do źródeł informacji, osiągnięć naukowych i rozwiązań praktycznych w dziedzinie statystyki, demografii i nauk pokrewnych.

Przyszłość naszej placówki i systemu udostępniania informacji w ogóle to centrum hybrydowe, łączące harmonijnie elementy biblioteki elektronicznej i tradycyjnej, w myśl zasad uczącej się organizacji, rozbudowa funkcji centrum informacyjnego statystyki publicznej, w którym dbałość o zaspokojenie potrzeb naszych użytkowników będzie się opierać na wykorzystaniu najnowocześniejszych form i metod przekazu wiedzy i informacji.

Systemowa automatyzacja prac bibliotecznych w sposób oczywisty podniesie jakość usług informacyjnych i rozszerzy zakres oferowanej informacji przez wszystkie jednostki statystyki publicznej.

SUMMARY

The Central Statistical Library is one of the oldest, largest and most modern research libraries in Poland.

It holds the largest specialized collection of statistical publications in Poland and is only second to the Eurostat Library in Europe in terms of the size of such a collection.

The Library is visited by approximately 20.000 users. Its bibliographic and library bases are used by over 120.000 people via the Internet.

The Central Statistical Library, founded in 1918, collects scientific and popularized scientific works in the area of statistics and demography, as well as social and economic sciences, and librarianship.

The collections contained 60.000 volumes in 1939. Thanks to the fact that they had been transferred to the seat of the Statistisches Amt in Kraków during World War II, the unique statistical collection was salvaged – an exceptional event among Warsaw and national libraries.

The Library obtained its own seat in 1953, a building next to GUS (the Main Statistical Office), designed by Professor Romuald Gutt.

In 1968, the Library obtained the status of a central national research library in the area of: statistics, demography and related areas. By decision of the Ministry of Culture and National Heritage in 1998, the Library became a member of the group of libraries which form the National Library Resources.

The main collections amount to approximately 470.000 volumes (uniform and continuous printed publications).

The Library holds the richest national collection of Polish and foreign statistical publications, both current and retrospective (since the beginnings of the XIX century). It collects all GUS publications, the annuals of statistical offices in the 16 voivodeships and the statistical annuals of the various countries of the world and of international institutions, such as the UN, European Union, OECD.

The CBS collection also includes materials regarding the pre-war activities of various research institutions and societies, and covers Polish and foreign theoretical literature regarding statistics and demography.

As of 1998, the Library has an OPAC computer catalogue in the ALEPH system.

In mid-2006, Internet access has been provided to the digital alphabetical catalogue, which covers the whole of the Library's principal collections for the years 1918 – 1998, and to a catalogue of internal GUS publications for the years 1950 – 1988.

In January 2007, the CBS implemented the newest version of the ALEPH integrated conversational library system (version 16.00).

The Central Statistical Library provides on-line access to the whole catalogue of the Library's collections and information regarding its services at <http://statlibr.stat.gov.pl>.

The CBS website also has a link connection to the GUS website at www.stat.gov.pl.

The Library's principal task for the near future is to form itself into a modern center, which will participate in the national and international system of exchange of library and bibliographical information, and into an efficient source for a broad group of recipients of current and historical statistical information. This is to be accomplished in close harmonization of cooperation and IT connections with the Department of Information Access, in particular with the Central Statistical Information Center of the Main Statistical Office.